

Palača Prister : Trg Josipa Jurja Strossmayera 2, Zagreb : povijest gradnje, valorizacija i prijedlog konzervatorskih smjernica

Horvat - Levaj, Katarina

Authored book / Autorska knjiga

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Publication year / Godina izdavanja: **2021**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:254:382523>

<https://doi.org/10.31664/9789537875824>

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-22**

Repository / Repozitorij:

[PODEST - Institute of Art History Repository](#)

Konzervatorski elaborat za pet zgrada
Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti
stradalih u potresu 22. ožujka 2020.

Svezak 2.

PALAČA PRISTER

Trg Josipa Jurja Strossmayera 2, Zagreb

Povijest gradnje, valorizacija i prijedlog konzervatorskih smjernica

INSTITUT ZA POVIJEST UMJETNOSTI

ZAGREB, 2021.

Konzervatorski elaborat za pet zgrada
Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti
stradalih u potresu 22. ožujka 2020.

Svezak 2.

PALAČA PRISTER

Trg Josipa Jurja Strossmayera 2, Zagreb

Povijest gradnje, valorizacija i prijedlog konzervatorskih smjernica

AUTORICA

DR. SC. KATARINA HORVAT-LEVAJ

STRUČNA SURADNJA

IVANA HANIČAR BULJAN, D.I.A.

GRAFIČKA OBRADBA NACRTA

IVANA HANIČAR BULJAN, D.I.A.

LUCIJA BAJAN

FOTOGRAFIJE

PAOLO MOFARDIN

LEKTURA

KARMELA PROSOLI

KOREKTURA

ZVONIMIR PROSOLI

RECENZENTI

AKADEMIK VLADIMIR MARKOVIĆ

DR. SC. ANDREJ ŽMEGAČ

OBLIKOVANJE

FRANJO KIŠ, ARTRESOR NAKLADA

IZVRŠITELJ

INSTITUT ZA POVIJEST UMJETNOSTI

KOORDINATORICA

DR. SC. KATARINA HORVAT-LEVAJ

NARUČITELJ

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI

KOORDINATORI

AKADEMIK MLADEN OBAD ŠČITAROCI

ALEKSANDRA STUPARIĆ, D.I.A.

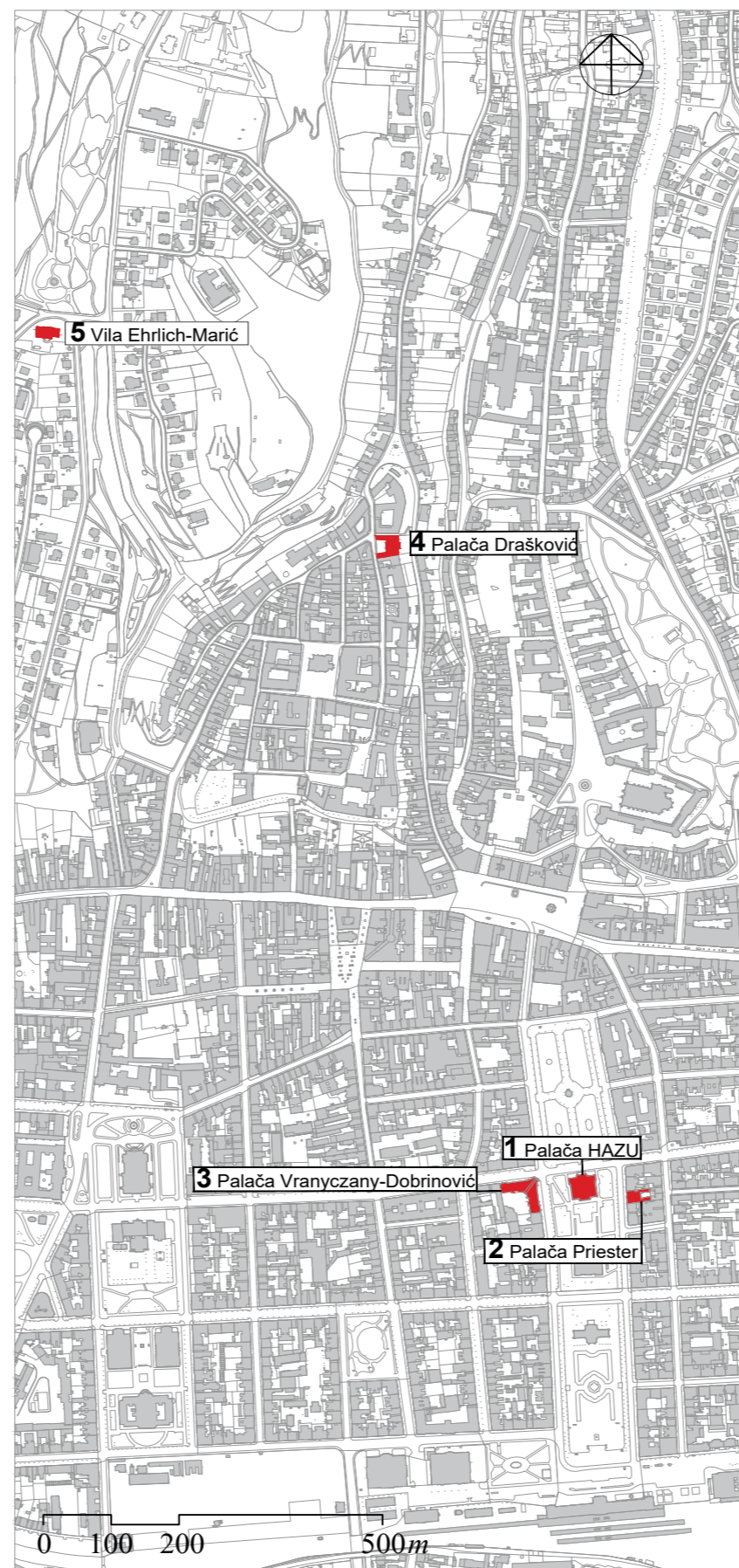
ZAGREB, 2021.

Uvod	3	II.3. Unutrašnja oprema	25	V.1.5. Podrum	52
I. Povijesna analiza formiranja i oblikovanja prostora	6	II.4. Pročelja	28	V.2. Vanjština	53
I.1. Strossmayerov (Akademički) trg i palača Prister	8	II.5. Krovište	31	V.2.1. Zapadno ulično pročelje	53
I.2. Naručitelji i korisnici palače Prister	12	II.6. Pomoćne dvorišne građevine	31	V.2.2. Dvorišna pročelja	53
I.2.1. Obitelj Prister	12	II.7. Materijal i tehnika gradnje	32	V.2.3. Krovište	53
I.2.1.1. Narudžba i gradnja palače Prister	12	II.8. Građevinsko stanje	32	V.2.4. Dvorište	53
I.2.2. Kasniji vlasnici palače Prister i njihove adaptacije	15	III. Geneza gradnje i adaptacije	33	V.3. Zaključci i smjernice za daljnje radove	53
I.2.2.1. Obitelj Majdić	15	III.1. Projektiranje, gradnja i opremanje palače: 1892./1893. godine – početak 20. stoljeća	34	V.3.1. Preporuke za dodatne istražne restauratorske radove	54
I.2.2.2. Teodor Schillinger	15	III.2. Obnove palače u međuratnom razdoblju	42	V.3.2. Preporuke za izradbu buduće projektne dokumentacije	54
I.2.2.3. Hrvatski automobilski klub	16	III.3. Pregradnje palače nakon Drugoga svjetskog rata	43	V.3.3. Smjernice za obnovu i prezentaciju	54
I.2.2.4. Talijansko poslanstvo i Ustaške postrojbe	17	IV. Valorizacija prostorno-arhitektonskih obilježja	44	VI. Izvori i literatura	55
I.2.2.5. Jugoslavenska (Hrvatska) akademija znanosti i umjetnosti	17	V. Prijedlog konzervatorskih smjernica za uređenje i obnovu	50	VI.1. Izvori	56
II. Analiza arhitektonskih obilježja i zatečenog stanja	18	V.1. Unutrašnjost	51	VI.2. Literatura	56
II.1. Smještaj u bloku	19	V.1.1. Stubište	51	VI.3. Elaborati	56
II.2. Organizacija unutrašnjeg prostora	19	V.1.2. Prizemlje	51	VI.4. Mrežni izvori	56
		V.1.3. Prvi kat	51	Rješenje o mjerama zaštite	57
		V.1.4. Potkrovlje	52	Licencije	59

Uvod

Prema narudžbi Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (Ugovor 10–231–12 / 6–2020.), Institut za povijest umjetnosti izradio je konzervatorske elaborate za pet Akademijinih zgrada u Zagrebu, stradalih u potresu 22. ožujka 2020. godine. Riječ je o visokokvalitetnim spomenicima arhitekture, građanima tijekom 19. stoljeća te obnavljanima u prvoj polovini 20. stoljeća, koji su, prikladno tomu, i različitoga stilskog izražaja. Kao što su drukčijeg stila, navedene su palače pripale Hrvatskoj (prije Jugoslavenskoj) akademiji znanosti i umjetnosti u različito vrijeme i u različitim okolnostima, no sve one danas imaju istaknutu javnu namjenu (sjedište HAZU, galerije, muzej, arhiv, istraživački zavodi). Osim velikoga kulturno-povijesnog i arhitektonskog značenja, palače povezuju teška oštećenja u potresu 22. ožujka 2020. godine. Kao pojedinačna zaštićena kulturna dobra, odnosno zdanja smještena u zaštićenoj povijesnoj jezgri Zagreba, u kontekstu konstrukcijske sanacije one zaslužuju i cjelovitu obnovu utemeljenu na arhivskim i terenskim istraživanjima, koja je proveo Institut za povijest umjetnosti, te na restauratorskim sondiranjima, koja je izvela tvrtka Špatula d. o. o. Izvješća o restauratorskom sondiranju i konzervatorski elaborati čine jedinstvenu dokumentaciju za obnovu. U konzervatorskom elaboratu br. 2 obrađena je palača Prister na Strossmayerovu trgu 2 (k. č. 2448 k. o. Centar), danas sjedište Arhiva HAZU, Zavoda za povijesne i društvene znanosti i Odsjeka za ekonomska istraživanja. Neobarokna palača, projekt poznatih zagrebačkih arhitekata Lea Hönigsberga i Julija Deutscha iz 1893. godine, odlikuje se istaknutom urbanističkom i arhitektonskom kvalitetom. Izvorno zapremivši cijelu dubinu bloka s pročeljem na Strossmayerovu trgu te s konjušnicom u Petrinjskoj ulici, odlikovala se osovinskom prostornom organizacijom s reprezentativnim središnjim stubištem i dvoranama te s razrađenom vanjštinom s dvama pročeljima, od kojih se ono ulično isticalo bogatstvom arhitektonske plastike okrunjene atikom sa slobodnostojećim skulpturama. Teško konstrukcijski oštećena u potresu, palača je svoja spomenička obilježja očuvala gotovo netaknutima. Stoga će restauracija najkvalitetnije izvorne neobarokne faze ponajprije podrazumijevati pomnu obnovu vanjske plastike i unutrašnje opreme, a osobito štukatura u stubištu i dvoranama.

Katarina Horvat-Levaj

Današnja katastarska karta

Današnja snimka iz zraka (2020.)

Palača Prister

Trg Josipa Jurja Strossmayera 2

Današnja katastarska karta

Današnja snimka iz zraka (2020.)

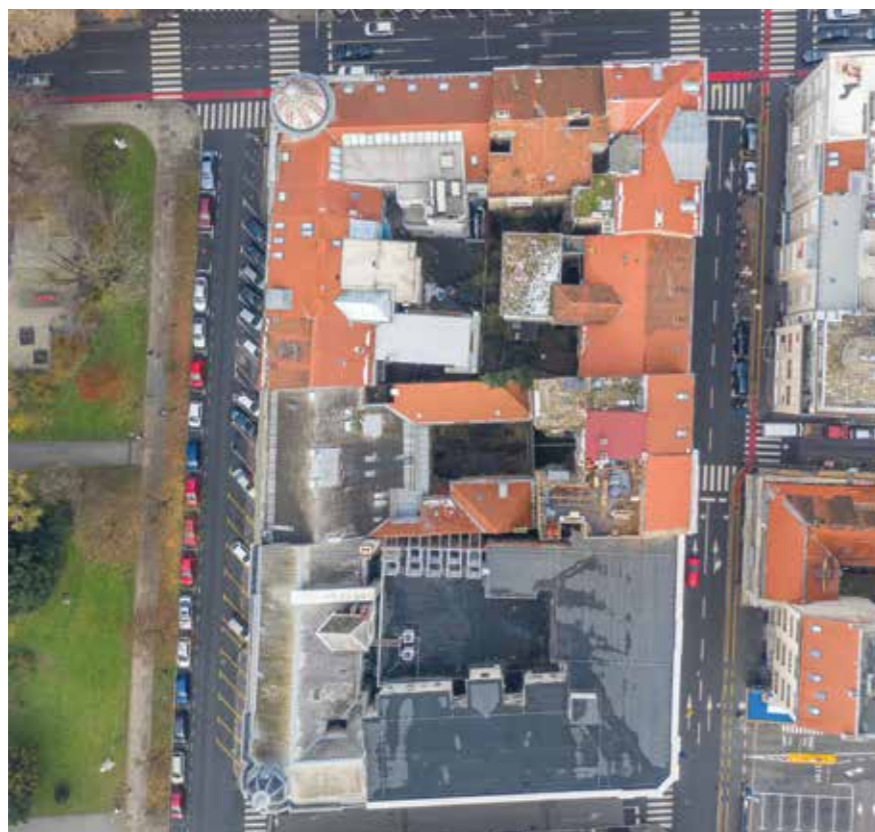

Pogled na blok s palačom Prister u sredini

POVIJESNA
ANALIZA
FORMIRANJA I
OBLIKOVANJA
PROSTORA

Svojim smještajem u neposrednoj blizini neorenesansne palače Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (1877.), na istočnom rubu nekadašnjega Akademičkog trga, danas Trga Josipa Jurja Strossmayera, neobarokna palača Prister (1893.) važan je čimbenik u oblikovanju najelitnijega urbanog prostora zagrebačkoga Donjega grada – niza trgova s reprezentativnim zgradama javne namjene – tzv. *Lenucijeve*, odnosno *zelene* ili *perivojne potkove*.¹ Zapremivši cijelu dubinu bloka, svojim gospodarskim traktom palača je ujedno sezala sve do jedne od najstarijih komunikacija srednjovjekovnog Zagreba s južnim izvangradskim područjem – Petrinjske ulice. Stoga je prije analize arhitektonskih obilježja same palače Prister nužno dati osnovne podatke o urbogenezi njezinoga neposrednog okruženja.

¹ Slijed reprezentativnih trgova što u obliku potkove uokviruju Donji grad pripisivao se zagrebačkom urbanistu Milanu Lenuciju. Prema istraživanju Snješke Knežević, ideja se javila znatno prije, sedamdesetih godina 19. stoljeća, tako da je predložen novi naziv *zelena potkova*, a u stručnoj se literaturi primjenjuje i naziv *perivojna potkova*. Više o tome u: SNJEŠKA KNEŽEVIĆ, *Zagrebačka Zelena potkova*, Zagreb, 1996.

Ortogonalni pogled na blok s kompleksom palače Prister izvorno od Strossmayerova trga do Petrinjske ulice

Pogled na blok s palačom Prister sa Strossmayerova trga

I.1. Strossmayerov (Akademički) trg i palača Prister

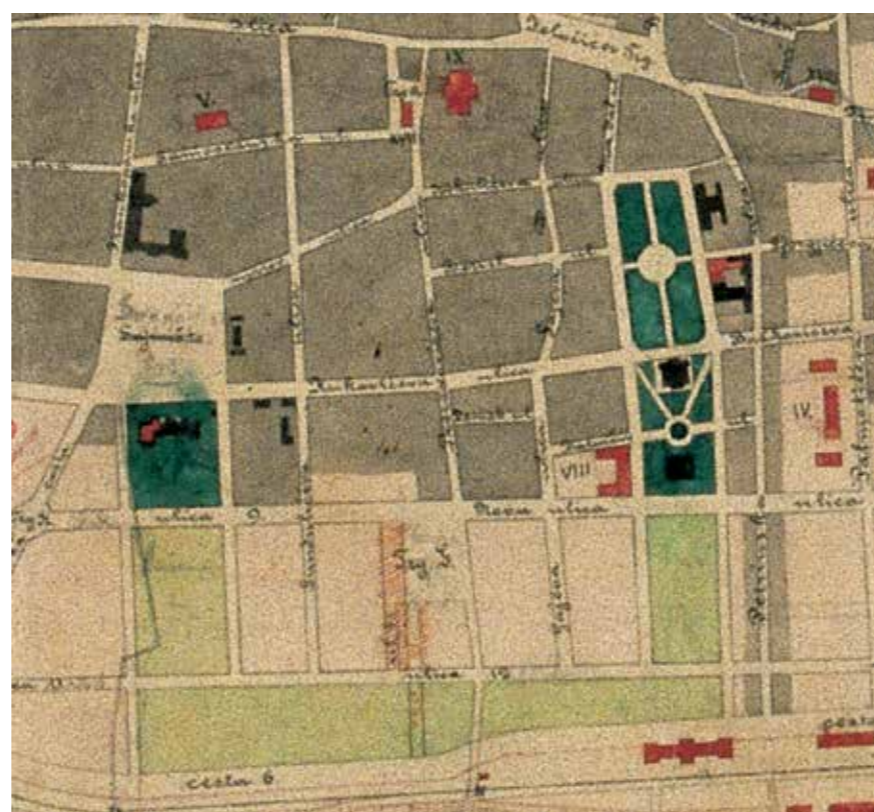
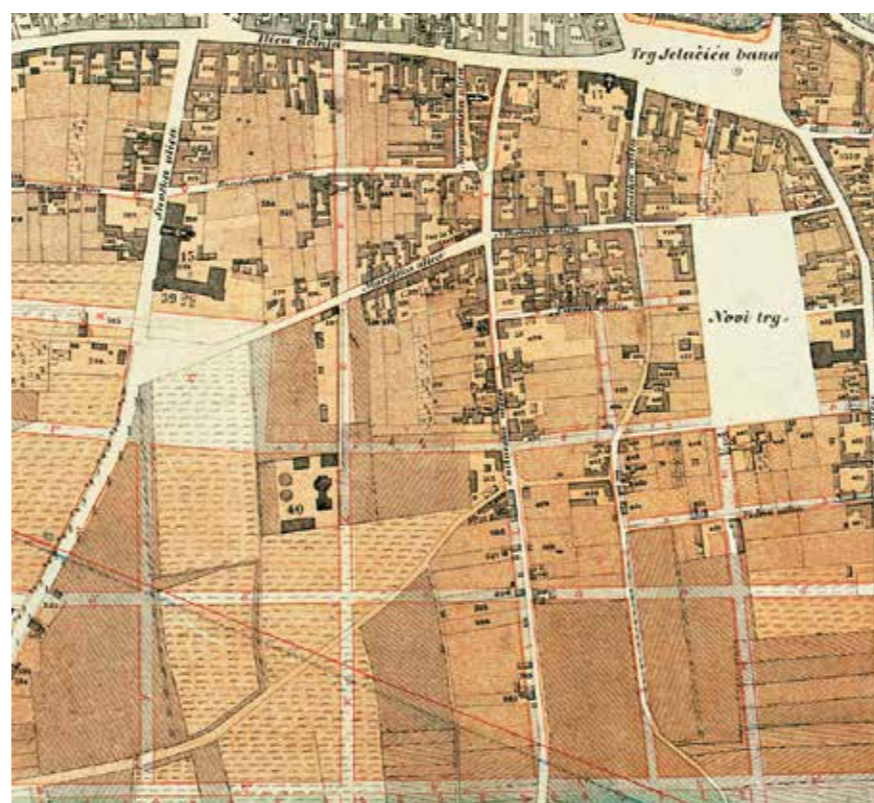
Perivojna potkova prvi je put cjelovito ucrtana u drugu regulatornu osnovu 1887. godine, no ishodišta te uspjele urbanističke koncepcije, kako je to dokazala Snješka Knežević, znatno su starija. Anticipirana već prvom regulatornom osnovom (1865.), kojom je nekadašnji stočni sajam na današnjem Zrinjercu prenamijenjen u trg s javnim građevinama (Novi trg),² potkova se dalje nastavila razvijati kao niz perivojnih trgova upravo zahvaljujući gradnji palače Jugoslavenske (Hrvatske) akademije znanosti i umjetnosti na toj lokaciji.³ Naime, nakon što je biskup Josip Juraj Strossmayer Akademiji najprije donirao svoju zbirku umjetnina (1868.), a potom i financijski potaknuo izgradnju nove zgrade (1875.) naručivši projekt kod bečkog arhitekta Friedricha von Schmidta, ubrzo se napušta prvotna ideja o njezinom smještaju na Gornjem gradu. Budući da je spomenuti stočni sajam na Zrinjercu netom bio preuređen prema tadašnjim urbanističkim načelima modernoga trga – perivoja (1873.) »kao prvi reprezentativni javni i socijalni prostor utemeljiteljskog razdoblja u Donjem gradu«⁴, logična je bila odluka da se u toj zoni smjesti i Akademijina palača (1876.). Pošto je Schmidt uz suradnju Hermana Bolléa korigirao projekte, gradnja na novoj lokaciji mogla je početi 1877. godine.⁵ Pročeljem okrenuta prema Zrinskom trgu, neorenesansna palača svojim je volumenom odredila novi (Strossmayerov)

2 Više o tome u: SNJEŠKA KNEŽEVIĆ, Mjesto Zrinjskog trga u genezi zagrebačke »zelene« potkove, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 11 (1987.), 61–93.

3 SNJEŠKA KNEŽEVIĆ, Akademijina palača i njezini trgovi, u: *Bulletin*, XLII., 1/60 (1994.), 35–46.

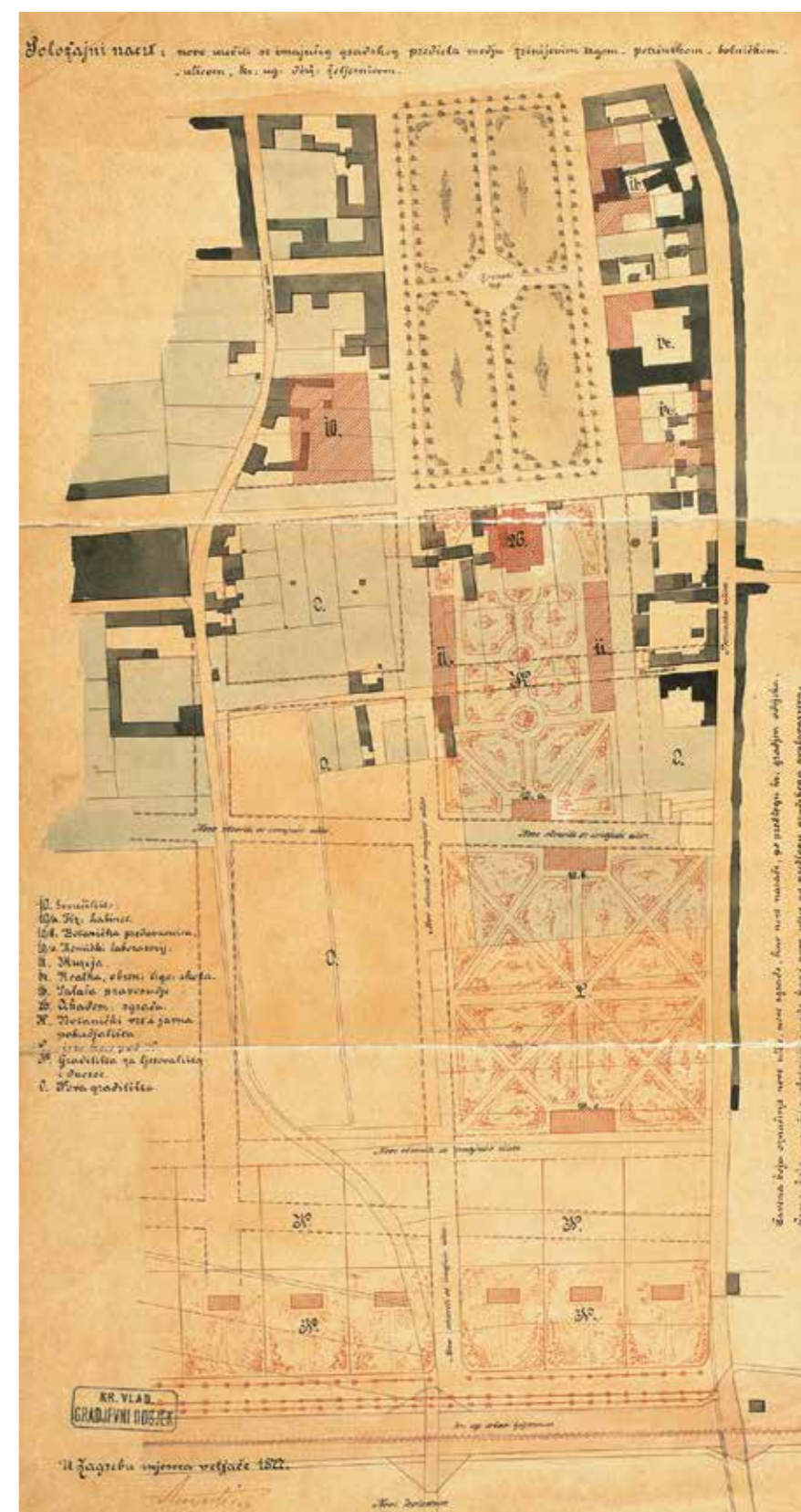
4 Isto, 35.

5 Više o tome u: ISO KRŠNJAVI, Povijest gradnje Akademijine palače, u: *Savremenik*, 12 (1917.), 166–177; IRENA KRAŠEVAC, Neorenesansna komponenta u djelu Hermana Bolléa, u: *Renessansa i renesanse u umjetnosti Hrvatske, Zbornik dana Cvita Fiskovića II*, (ur.) Predrag Marković, Jasenka Gudelj, Zagreb, 2008., 481–490; DRAGAN DAMJANOVIĆ, Uvod u talijansku renesansu kod Bolléa, u: *Arhitekt Herman Bollé*, Zagreb, 2013., 531–541.

Prva regulatorna osnova grada Zagreba, 1865., detalj sa središtem Donjega grada

Druga regulatorna osnova grada Zagreba, 1887., detalj sa središtem Donjega grada

Prijedlog produljenja Trga Nikole Šubića Zrinskog prema jugu dvama perivojnim trgovima, 1877.

Palača Hrvatske akademija znanosti i umjetnosti, Friedrich von Schmidt, Herman Bollé, 1877.–1884.

trg, te je potaknula daljnje planiranje trgova prema jugu, odnosno, prema riječima Snješke Knežević: »Arhitekturi Zrinskog trga bila je *uzor* koji zadaje mjerilo i stil. Strossmayerovom trgu bila je *ishodište* prostornog oblikovanja.«⁶

Za uređenje Strossmayerova trga, kao, uostalom, i za cijelu *perivojnu potkovu*, izmijenilo se više projekata, no ključ-

nu je ulogu u tom pogledu odigrao savjetnik Građevinskog odsjeka Mirko pl. Halper. Produljivanjem istočne obodnice Zrinskog trga, čime je morao preraditi formu bloka određenu prvom regulatornom osnovom, on je prvi novom trgu odredio format.⁷ Osmišljavanje trga za Akademijinu palaču uključilo je i uređenje javnog prostora južno od njega

6 KNEŽEVIĆ (bilj. 3), 35.

7 Isto, 37.

Palača Vranyczany-Dobrinović (Moderna galerija), Otto von Hofer, 1881.–1883.

(današnji Trg kralja Tomislava), gdje se planiralo smjestiti kemijski laboratorij i botanički vrt. Projektant regulacije te još neurbanizirane zone, Srećko Jacomini, preuzima Halperovu ideju produljenja istočne obodnice Zrinskog trga, te je tako već 1876. godine definiran model potkove kao kontinuiranog slijeda trgova – perivoja s osovinski postavljenim soliternim građevinama na sjevernom ili južnom obodu trga.⁸ U tom kontekstu javljaju se i ideje o formiranju kulturnog i sveučilišnog središta na spomenutima trima trgovima (studija iz 1877.), no od toga se odustalo.⁹

Što se, pak, samoga Strossmayerova trga tiče, on će konačni oblik dobiti lociranjem kemijskog laboratorija na njegovom južnom rubu (1883.–1884.), projekt kojega potpisuje Herman Bollé. Umjesto botaničkog vrta, na trgu se uređuje perivoj, akcentiran 1884. godine Fernkornovim konjaničkim kipom sv. Jurja (premještenoga iz Maksimira), koji će poslije biti zamijenjen Meštrovićevim kipom biskupa

8 Isto, 38.

9 Isto, 39.

Strossmayerov trg, pogled na istočnu stranu, foto: Ivan Standl, 1893.

Strossmayerov trg, pogled na zapadnu stranu, foto: Ivan Standl, 1895.

Strossmayera. Trg je 1886. godine dobio ime Akademički trg, nakon čega počinje intenzivna gradnja kuća po njegovom istočnom i zapadnom rubu. No nasuprot Zrinskom trgu, već prije formiranomu reprezentativnim palačama uglavnom neorenesansnoga stilskog izraza, kao i palača Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, na Akademičkom će trgu prevladati neobarokni stil, primjeren kasnom historicizmu zadnjih dvaju desetljeća 19. stoljeća.

Definiranje oboda počelo je projektiranjem palače Ljudevita Vranyczanyja na sjeverozapadnom uglu trga (Hebrangova 1, danas Moderna galerija) 1881.–1883. godine.¹⁰ Ta monumentalna neobarokna uglovnica, djelo bečkog arhitekta Otta von Hofera, i svojom vanjštinom s ukošenim uglom naglašenim edikulom, i unutrašnjošću s prostranom vežom, luksuznim stubištem, ugaonom ovalnom i osmerokutnom dvoranom te nizovima raskošno opremljenih dvorana, daleko nadmašuje prosjek donjogradske historicističke stambene arhitekture. Stoga niti nije mogla imati većeg odraza u suvremenoj zagrebačkoj arhitekturi. To, međutim, nije tako s nekim drugim, također reprezentativnim palačama na Strossmayerovu trgu.

Sam format trga, odnosno činjenica da osim rubnih ulica sjeverno i južno, koje ga dijele od susjednih trgova, postoje i dvije ulice koje do njega vode po sredini s istoka i sa zapada (Matičina i Katančičeva), nametnuli su kao ključnu temu uglovnice. No za razliku od atipičnog rješenja Vranyczanyjeve palače, upravo se ovdje razvio tip koji će obilježiti kasnohistoricističku arhitekturu u Zagrebu, a to je uglovnica s kupolom. Zanimljivo je da prvu uglovnicu toga tipa (sjeveroistočno uz Boškovićevu ulicu) projektira Ivan Plochenberger st. – dvokatnica Hinka Grünwalda (1885./1886.; Strossmayerov trg 1).¹¹ U skladu sa smještajem prema Zrinjercu, ali i s afinitetima toga arhitekta (autora poznate kuće – inzule u Hebrangovoj ulici, tzv. Kukovićeve bloka), kuća je neorenesansnog stila. Ubrzo zatim svoju prvu uglovnicu s kupolom (ali i svoj prvi zagrebački projekt) u neobaroknom slogu izvodi Leo Hönigsberg na suprotnom kraju istoga bloka (uz Matičinu ulicu; Strossmayerov trg 3) za glavnog projektanta Strossmayerova trga, već spomenutoga Mirka pl. Halpera.¹² Ove dvije uglovnice omeđile su parcelu, na kojoj će nekoliko godina

10 Više o tome u: MARINA BAGARIĆ, Arhitekt Otto von Hofer i plemićka obitelj Vranyczany-Dobrinović, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 37 (2013.), 145–158.

11 KNEŽEVIĆ (bilj. 1), 458.

12 Isto, 461; LELJA DOBRONIĆ, *Zagrebački arhitekti Hönigsberg i Deutsch*, Zagreb, 1965., 16.

Palača Schlesinger (Palace hotel), 1891./1892., iz Albuma atelijer Hönigsberg i Deutsch, MGZ

poslije svoje mjesto naći palača Prister, ali prije toga reprezentativnim višekatnicama, s inačicom ukošenih uglova i manjih kupola, definirane su i neke druge ključne točke Strossmayerova trga – palača Matice hrvatske (Ferdinand Kondrat, 1886./1887.) na uglu Matičine ulice (Strossmayerov trg 4), palača Karla Schlesingera – *Palace hotel* (Leo Hönigsberg, Julije Deutsch, 1891./1892.) na uglu Katančičeve ulice (Strossmayerov trg 10).¹³ Uz Halpera, pak, parcelu za svoju kuću na Strossmayerovu trgu bira još jedan zagrebački urbanist, Milan Lenuci (Strossmayerov trg 11), naglasivši ju tornjem (1887./1888.), ali i projektant palače

13 KNEŽEVIĆ (bilj. 1), 462–463, 470–472.

Prister Leo Hönigsberg (1898.; Strossmayerov trg 8).¹⁴ Tu lokaciju za svoju rezidenciju izabrao je i tadašnji gradonačelnik Zagreba, liječnik Milan Amruš (Martin Pilar, 1892.; Strossmayerov trg 5).¹⁵

Prema tome, Strossmayerov trg, nedvojbeno jednu od najelitnijih lokacija u tadašnjem Zagrebu, potkraj 19. stoljeća oplemenili su raskošnim palačama i istaknuti naručitelji i nadareni projektanti. U takvom okruženju palača Guida Pristera, koju Hönigsberg i Deutsch projektiraju 1892./1893. godine za pripadnike jedne od moćnih zagrebačkih obitelji,¹⁶ svojim se urbanističkim smještajem i arhitektonskim obilježjima istodobno i uklapa u ambijent u kojem nastaje, ali se od njega i izdvaja nekim specifičnostima.

Palača ugrađena u blok na istočnoj strani trga, između dviju spomenutih uglovnica, izdvaja se po dubini parcele koja obuhvaća cijeli blok. Trokrilnim jednokatnim plastičnim tijelom određuje unutrašnje dvorište, a u dnu bloka uz Petrinjsku ulicu nalazila se gospodarska zgrada s vežom, kolnicom i konjušnicom. Ako je suditi prema reprezentativno artikuliranom dvorišnom začelju palače, ne treba sumnjati da je i gospodarska zgrada, od koje su sačuvani samo tlocrti, imala dolično obrađenu vanjštinu. Štoviše, upravo činjenica da je iz Petrinjske ulice bio organiziran kolni ulaz u palaču, te da je njezino ulično gospodarsko krilo bilo niže, objašnjava inače atipičnu reprezentativnu obradbu dvorišnog začelja, jer je zapravo cijeli kompleks na toj strani formirao svojevrsan *cour d'honneur*. Palača Prister tako postaje jedno od ranijih kvalitetnih arhitektonskih ostvarenja u ulici koja će kvalitetnu arhitekturu zadobiti tek u 20. stoljeću, u doba secesije i moderne.¹⁷

Palača Prister, Strossmayerov trg 2, 1893., iz Albuma atelijera Hönigsberg i Deutsch, MGZ

U kontekstu ostalih palača i kuća na Strossmayerovu trgu, obilježenih, kako je spomenuto, kasnim historicizmom s neobarokom kao dominantnim stilom, ali i slobodnijom kombinacijom stilova, palača Prister odlikuje se neobaroknim obilježjima izravno inspiriranima bečkom baroknom rezidencijalnom arhitekturom. U oblikovnom smislu ona

tako znači i svojevrsno osvježanje u kontekstu nekih, plastično atraktivnih, ali čestim ponavljanjem i na određeni način profaniranih rješenja kasnohistoricističkih pročelja. Navedeno, naravno, ne govori samo o projektantima – Hönigsbergu i Deutschu, školovanima u Beču, nego i o samom naručitelju – Guidu Pristeru.

14 Isto, 467–468, 473.

15 Isto, 464. Usporediti također: SNJEŠKA KNEŽEVIĆ, *Zagrebački povijesni trgovi, parkovi i neke ulice*, Zagreb, 2020., 409–417.

16 DOBRONIĆ (bilj. 12), 23–25; KNEŽEVIĆ (bilj. 1), 459–460; *Historicizam u Hrvatskoj*, katalog izložbe, Muzej za umjetnost i obrt, (ur.) Vladimir Maleković, Zagreb, 2000., knj. II., kat. jed. 31, 32, 475–476; DRAGAN DAMJANOVIĆ, *Zagreb. Arhitektonski atlas*, Zagreb, 2014., 171.

17 Više o Petrinjskoj ulici u: TAMARA MARIĆ, NATAŠA JAKŠIĆ, *Petrinjska ulica u Zagrebu*, u: *Prostor*, 19/2 (2011.), 322–335.

I.2. Naručitelji i korisnici palače Prister

I.2.1. Obitelj Prister

Židovska obitelj Prister (Priester) potječe iz Furlanije (Gradisca d'Isonzo), a začetnici zagrebačkog ogranka su braća Emanuel (1814.–1882.) i Girolamo (1824.–1912.).¹⁸ Nakon školovanja u Trstu Emanuel se 1848. godine trajno nastanjuje u Zagrebu, gdje je stekao veliko bogatstvo, ali svojim angažmanom za opće dobro stekao je i veliki ugled. Posao započinje trgovinom stokom, te postaje vlasnikom terena istočno od današnje Praške ulice, tako da je njegova stoka pasla i na današnjem Zrinjevcu. Jedan je od osnivača tvornice kože u Zagrebu, a usto je bio dioničar zagrebačke Plinare, Paromlina i Hrvatske eskomptne banke. Godine 1864. dobio je pravo građanstva grada Zagreba, te je otada bio i gradski zastupnik. Potaknuo je Gradsko poglavarstvo na gradnju vodovoda, darovao je svoje zemljište uz Prašku za gradnju sinagoge, oporučno je ostavio novac za stipendiju Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti i drugo. Njegov sin Eduard (1854.–1927.) nastavio je vođenje poslova, ali i dobrotvorne akcije, poput darivanja gradu Zagrebu glazbenog paviljona na Zrinjevcu (1891.).

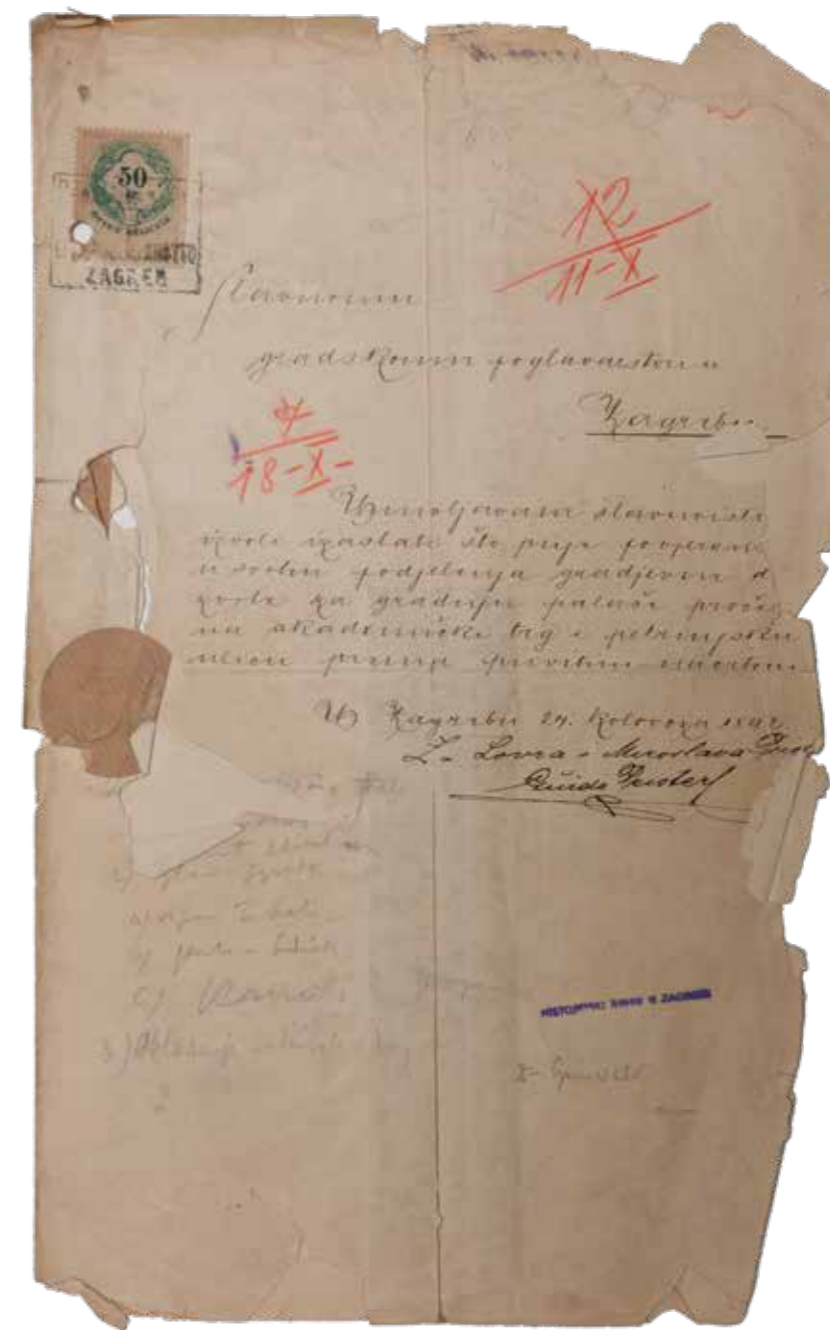
Emanuelov brat Girolamo, otac naručitelja gradnje palače Prister – Guida, također je bio veletrgovac, istaknuvši se i kao utemeljitelj Parobrodarskog društva »Ungaro-Croata« u Rijeci. U Zagrebu je 1880-ih s Milanom Sternom osnovao poduzeće »Milan Stern i Prister«, u čijem su sastavu djelovale dvije trgovine brašnom, sočivom i tjesteninom u Ilici i na Jelačićevu trgu. Može se pretpostaviti da njegove poslove nastavlja i jedan od sedmorice sinova – Guido

(1859.–1914.), koji se primarno bavio trgovinom drvom – *Holzhändler* – kako čitamo na njegovu žigu (otisnutom na jednom od dokumenata vezanih uz izdavanje građevinske dozvole za palaču Prister).¹⁹ Guido Prister, međutim, gradi palaču u ime svojih malodobnih sinova Lovre i Miroslava. Tijekom gradnje njihova adresa bila je Gajeva ulica 20.²⁰

I.2.1.1. Narudžba i gradnja palače Prister

Gradnju palače Guido Prister povjerio je istaknutim zagrebačkim arhitektima – Leu Hönigsbergu (1861.–1911.) i Juliju Deutschu (1859.–1922.), koji u zajedničkom uredu *Hönigsberg i Deutsch, arhitekti i graditelji* djeluju od 1899. godine.²¹ Njihov potpis nalazimo na projektima palače datiranim 10. ožujka 1893. godine, te na projektima gospodarske zgrade sa stajom (konjušnicom) od 17. travnja iste godine. No sam proces projektiranja i prikupljanja dozvola za gradnju započeo je 1892. godine, a zbog nesporazuma između vlasnika i Gradskog poglavarstva oko zaštite građevine od požara, trajao je sve do 1894. godine, kako je to ostalo zabilježeno u dokumentaciji pohranjenoj u Državnom arhivu u Zagrebu.²²

Prvi dokument vezan uz gradnju palače Prister datira od 24. kolovoza 1892., kada Guido Prister u ime malodobnih sinova Lovre i Miroslava moli *Poglavarstvo slobodnoga i kraljevskoga glavnoga grada Zagreba* da što prije pošalje povjerenstvo radi izdavanja građevinske dozvole prema priloženim projektima jednokatne trokrilne palače na Akademičkom trgu i jednokatne gospodarske zgrade sa stajom u Petrinjskoj ulici. Očevid građevno-vatrogasnog odbora obavljen je 2. rujna, a u skladu s primjedbama i građevinska je dozvola izdana 5. rujna uz sljedeće uvjete: da se ne izvedu stuba na Akademičkom trgu, da se prikaže kako će se odvoditi oborinske vode iz kuće, da se razdjelni zid

Molba Guida Pristera Gradskom poglavarstvu za izdavanje građevne dozvole, 24. 8. 1892., DAZG

u staji provede cijelom visinom građevine sve do krova, tako da bude vatrobrani, da visina štalske zgrade do krova iznosi 8,15 m te da se njezina fasada bogatije oblikuje. S projektom palače suglasni su bili neposredni susjedi Mirko pl. Halper i Hinko Grünwald, te Vinko pl. Uzorinac.²³

18 U stručnoj literaturi uobičajeno je pisanje prezimena kao Priester, ali na svim izvornim dokumentima vezanima uz gradnju palače na Strossmayerovu trgu 2 vlasnik se potpisivao kao Prister, te je stoga ta inačica korištena i u ovoj konzervatorskoj studiji. Svi podatci o Pristerima crpljeni su iz: *Židovski biografski leksikon*, zbl.lzmk.hr (gdje se također koristi varijanta prezimena Prister). Usporediti također: SNJEŠKA KNEŽEVIĆ, ALEKSANDAR LASLO, *Židovski Zagreb*, 2011.

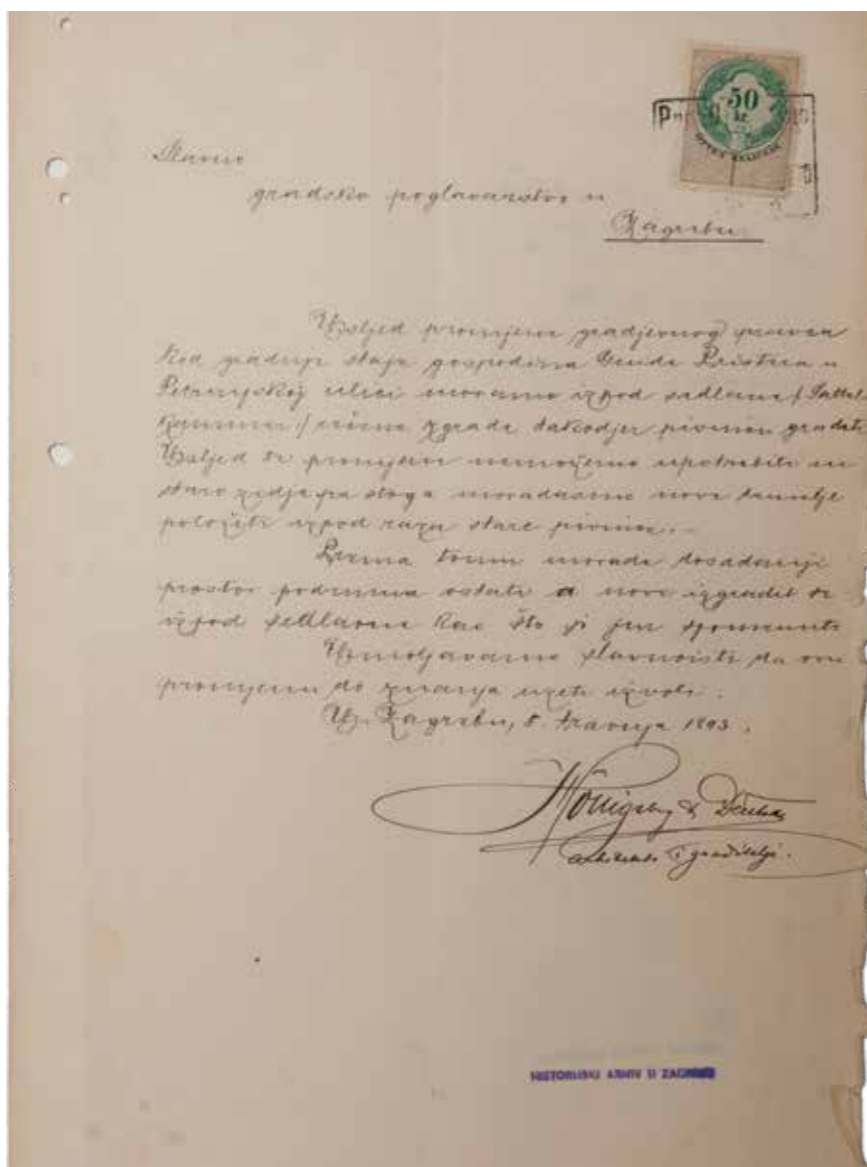
19 Državni arhiv u Zagrebu, HR-DAZG-1122, *Zbirka građevne dokumentacije*, 1. Grad Zagreb, Trg Josipa Jurja Strossmayera 2 (MF 485: 79–126).

20 Isto.

21 Više o tome u: DOBRONIĆ (bilj. 12).

22 DAZG, *Zbirka građevne dokumentacije* (bilj. 19). Svi podatci u ovom poglavlju crpljeni su iz navedenog izvora.

23 Točnije, Halper je bio suglasan, Grünwald je obećao da će se očitovati za tri dana, a Uzorinac se nije odazvao.

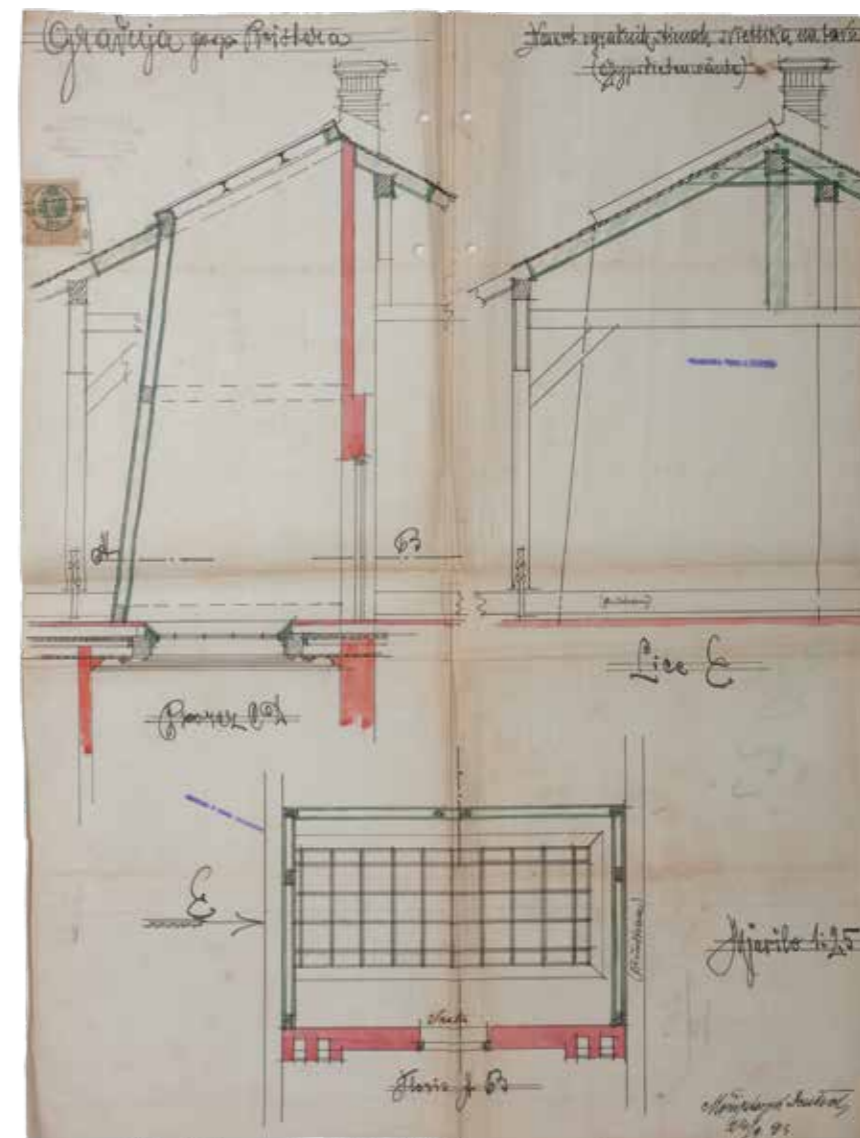

Dopis Lea Hönigsberga i Julija Deutscha Gradskom poglavarstvu u vezi s promjenom projekta gospodarske zgrade s konjušnicom, 5. 4. 1893., DAZG

Kopije korigiranih nacrti na platnu trebalo je predati u roku od nekoliko dana, no nadopune projekta potrajale su ipak nešto dulje. Tako Prister uručuje Poglavarstvu nacrt staje doraden prema uputama od 5. rujna tek 13. prosinca 1892., dok Hönigsberg i Deutsch šalju korigirane projekte palače još kasnije, 9. ožujka iduće godine. U međuvremenu je kod same staje došlo do promjena u podrumu zbog novog smjera gradnje i nemogućnosti uključivanja starih temelja u novu građevinu, tako da projekt toga dijela kompleksa projektanti dovršavaju 17. travnja, poslavši ga idući dan Gradskom poglavarstvu, s molbom da se priznaju

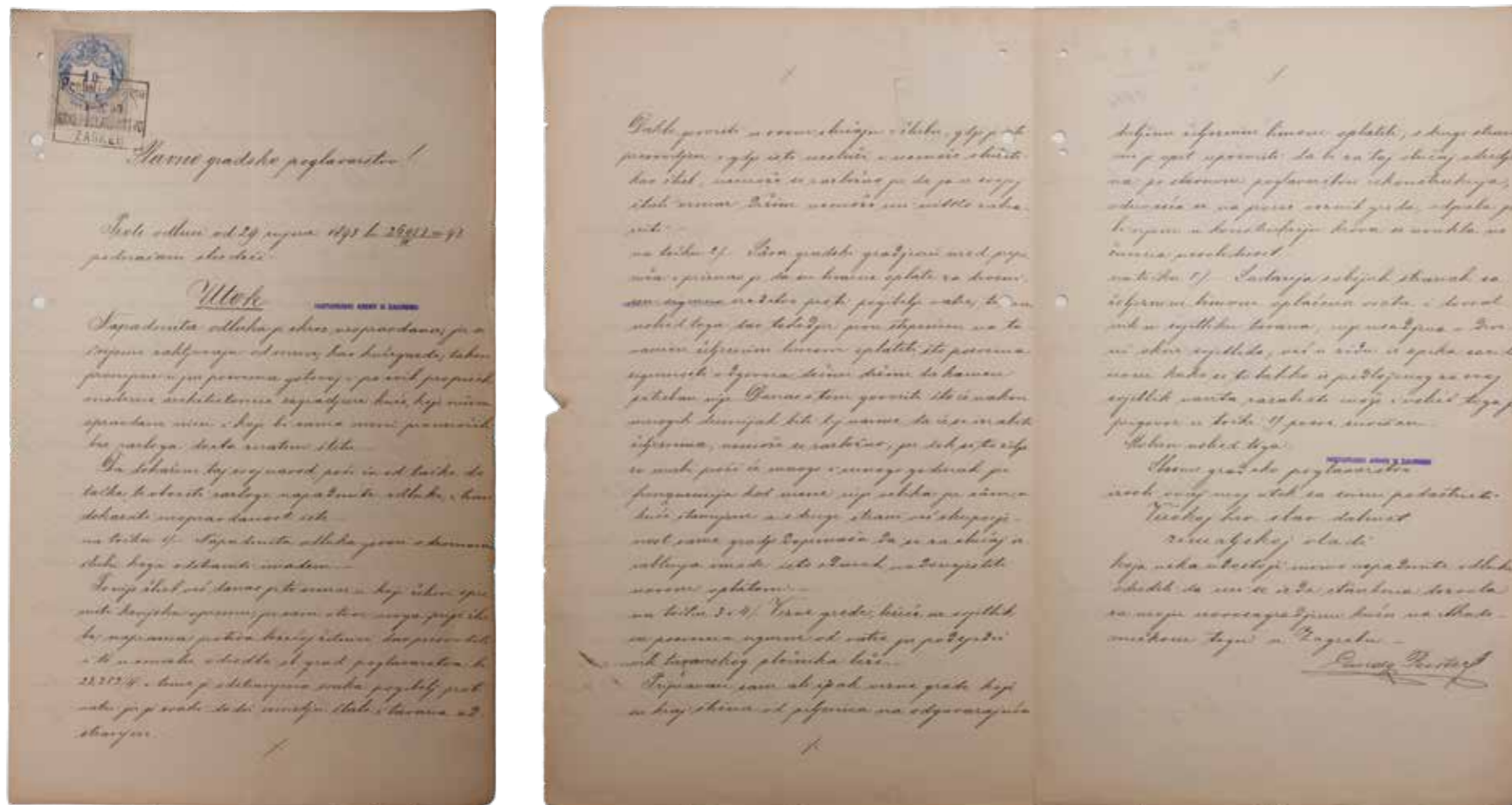
promjene te da se obavi izvid na licu mjesta. Uz nazočnost Hönigsberga i Deutscha očevid građevno-vatrogasnog odbora obavljen je 19. travnja, a u zapisniku su detaljno opisane izmjene projekta palače i gospodarske zgrade u odnosu na prvotni projekt, priložen očevidu 5. rujna prošle godine, koje su bile nešto veće od korekcija koje je tražilo Poglavarstvo. Tako povjerenstvo konstatira da su stube palače bile osnovane »dvokrilno«, a da su izvedene »trokrilno«, nadalje, u prizemlju i na katu u manjoj su mjeri mijenjani tlocrtni raspored i debljina pojedinih zidova, a u južnom je krilu dodan mezanin. Sama palača trebala je biti viša od susjednih dviju kuća, no sada je projektirana niža, što je zabilježeno kao primjedba kod glavnog pročelja. Povjerenstvo također procjenjuje da središnji svjetlik (koji osvjetljuje predsoblje uz stubište u prvom katu) nije siguran od požara (jer nije odijeljen od krovništva). Za gospodarsku zgradu konstatirano je da je cijela »mutirana«.

Promjene su prihvaćene i gradnja je mogla početi tako da je za četiri mjeseca palača bila »posve dovršena«, nakon čega se 24. kolovoza 1893. godine Guido Prister u ime malodobnih sinova obratio Gradskom poglavarstvu s molbom da što prije pošalje povjerenstvo kako bi dobio stambenu dozvolu. Građevno-vatrogasni odbor na uviđaju 6. rujna, međutim, procjenjuje da građevina nije sigurna od požara, tako da Poglavarstvo 13. rujna odbija izdati stambenu dozvolu, precizirajući nedostatke u palači i gospodarskoj zgradi: ogradne stijene svjetlika na tavanu palače nisu izgrađene sigurno protiv vatre, prva stuba koja vodi na tavan nije kamena, u gospodarskoj zgradi postoji otvor između sjenika i staje, a stube što vode iz suše na sjenik nisu osigurane vratima. Prister se Poglavarstvu očitovao već 14. rujna, uz obećanje da će ukloniti nedostatke, te ponovno moli stambenu dozvolu jer je stan u prizemlju od toga dana iznajmio. Slijedilo je međusobno dopisivanje, bez nekih vidljivih pomaka: 21. rujna Prister moli da se odustane od odluke, 23. rujna Poglavarstvo odgovara da odluku ne može promijeniti te traži detaljan nacrt svjetlika i određuje pristojbu, 24. rujna Prister šalje tlocrt i presjek svjetlika (potpisao od Hönigsberga i Deutscha), ističe da udovoljava svim

Nacrt svjetlika palače Prister izrađen na traženje građevno-vatrogasnog odbora, Hönigsberg i Deutsch, 24. 9. 1893., DAZG

uvjetima te ponovno moli stambenu dozvolu, to više što je stan u prizemlju već iznajmio pa »najamnik na isti čeka«. Dana 25. rujna dobiva odgovor s novim uputama: čitava svjetlosna konstrukcija mora činiti samostalno stabilno tijelo koje može »za sebe stajati«, makar se cijela krovna konstrukcija uklonila, sve strane konstrukcije svjetlika moraju vatrogasno biti obavijene sadrenim pločama od najmanje 4 cm debljine, u sadrenim stranama ne smije biti nikakav otvor, vrata u svjetlik iz tavana moraju se izvesti u zidu od opeke te moraju biti napravljena od željeza i imati željezni ili kameni okvir, stakleni krov nad svjetlikom ne smije imati

Žalba Guida Pristera Gradskom poglavarstvu na zahtjeve za građevnim promjenama radi zaštite palače i konjušnice od požara, 29. 9. 1983., DAZG

nikakvih drvenih sastojnica. Ponovni očevid građevno-va-trogasnog odbora 27. rujna rezultirao je isticanjem pet nedostataka koje treba popraviti: 1. drveni žlijeb u staji mora se ukloniti, 2. drvena stuba za tavan palače samo je dobila oplatu od lima, a treba ju zamijeniti kamenom, 3. svjetlik i dalje nije siguran od vatre pa treba veznu gredu na tavanu sa svake strane odrezati na dužinu od 1 m i spojiti ju željeznom traverzom, 4. treba obložiti podzidnice svjetlika, 5. vrata i dovratnike na tavanu treba izvesti u željezu.

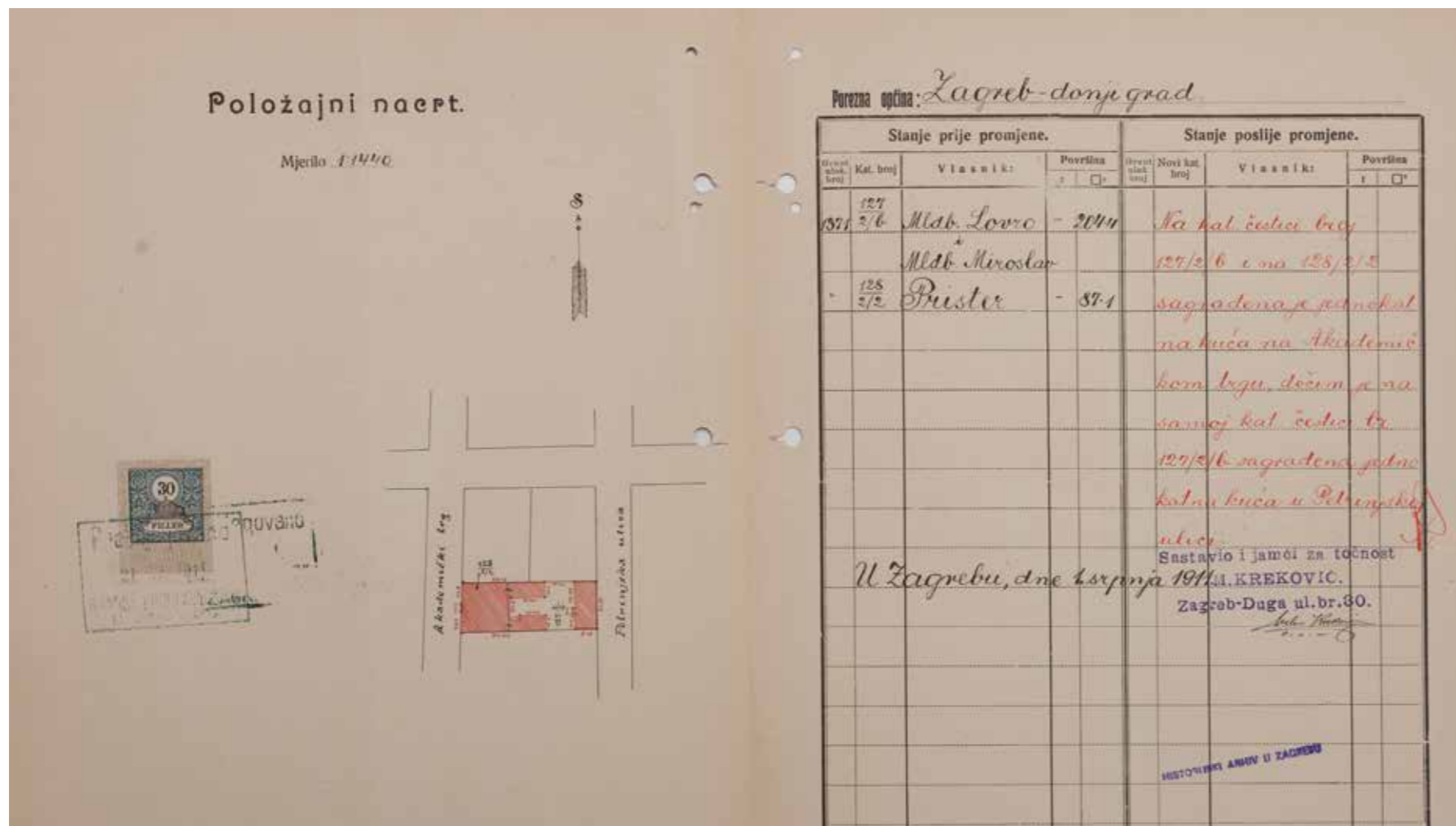
Na navedeno Prister se ponovno žalio 29. rujna istaknuvši da je odluka Poglavarstva potpuno neopravdana jer se od njega zahtijevaju na »posve gotovoj i po svim principima moderne arhitektonike sagrađenoj kući« takve promjene koje nisu ničim opravdane i koje bi bez razloga prouzročile veliku štetu. Neopravdanost odluke zatim obrazlaže točku po točku: 1. drveni žlijeb koji treba ukloniti nije žli-

jeb, nego ormar u koji namjerava spremiti konjsku opremu (otvor nekadašnjeg žlijeba prema žitnici dao je presvoditi i time je otklonjena opasnost od požara jer nema izravnog kontakta između staje i tavana), 2. prvu stubu za tavan obložio je željeznim limom (drži da »govoriti danas da će se za mnogo decenija izrabiti željeznina ne može biti razložno jer frekvencija kod njega nije velika budući da u kući stanuje sam«), 3. i 4. vezne grede uz svjetlik posve su sigurne od vatre jer su iznad tavanskih pločnika, no pripravan je ipak vezne grede na odgovarajuću dužinu obložiti željeznim limom, upozoravajući pritom »da bi za taj slučaj određena po slavnom Poglavarstvu rekonstrukcija, odnoseća se na prorez veznih greda, odpala, jer bi njom u konstrukciju krova se uvukla nečuvana nesolidnost«, 5. sadašnja željeznim limom opločena vrata i dovratnik u svjetliku tavana nisu usađeni u drveni okvir svjetlika, nego

u zid iz opeka. Prister na kraju moli Gradsko poglavarstvo da njegovu žalbu proslijedi *Visokoj hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoj zemaljskoj vladi*, što je ono i učinilo 5. listopada 1893. godine. Potom 10. listopada Prister javlja da je prvu stubu za tavan ipak izveo od kamena, a deset dana poslije ponovno piše Poglavarstvu da mu se izda privremena stambena dozvola, s obzirom na to da su nedostaci mali, a odgovora od Vlade nema. Konačno, 28. studenoga stigao je i odgovor Zemaljske vlade, ali on je bio identičan stajalištu Poglavarstva. Stoga je Poglavarstvo 9. prosinca ponovilo svoje zahtjeve.

Slučaj nije okončan sa završetkom kalendarske godine, tako da 5. veljače 1894. Prister javlja Poglavarstvu da je dao obložiti podzidnice svjetlika kako bi ih zaštitio od požara, a umjesto da odreže vezne grede u potkrovlju, dao ih je obložiti limom. Oko problematike greda potom su izmijenjeni dopisi 16. veljače, 26. travnja, da bi 10. svibnja Prister ponovno objašnjavao Poglavarstvu da ne može pre-rezati veznu gradnju na tavanu uz svjetlik jer da se stručnjaci »ustručavaju preuzeti takvu radnju da ne bi naštetili konstrukciji krova«. No Poglavarstvo ustraje u svojim zahtjevima i traži od Pristera da navedeni zahvat izvede u roku od dva mjeseca pod prijetnjom globe. Još neke vijesti oko neriješene situacije nalazimo u arhivu i iduće godine (16. veljače 1895.).

Kada se Guido Prister s adrese u Gajevoj 20 preselio u novu palaču na Strossmayerovu trgu, ne znamo, no teško je ne komentirati ipak, čini se, pretjerane zahtjeve Gradskog poglavarstva i nevjerojatnu birokraciju koja ih je pratila. U svakom slučaju, palača je u vlasništvu obitelji bila još 1911. godine, kada Lovro i Miroslav Prister, koji više nisu bili malodobni, na temelju ovjerenoga gruntovnog izvotka od 30. lipnja, mole 1. srpnja Gradsko poglavarstvo da im izda uredovnu svjedodžbu za palaču i staju (koja je tada već bila adaptirana u Hrvatsku pučku seljačku tiskaru). Možemo pretpostaviti da su im navedeni dokumenti trebali radi prodaje palače koja će ubrzo promijeniti vlasnike, kako to pokazuju arhivski dokumenti.

Položajni nacrt i upis Lovre i Miroslava Pristera kao vlasnika palače na Strossmayerovu trgu 2 u zemljišne knjige, 1. 7. 1911., DAZG

1.2.2. Kasniji vlasnici palače Prister i njihove adaptacije

1.2.2.1. Obitelj Majdić

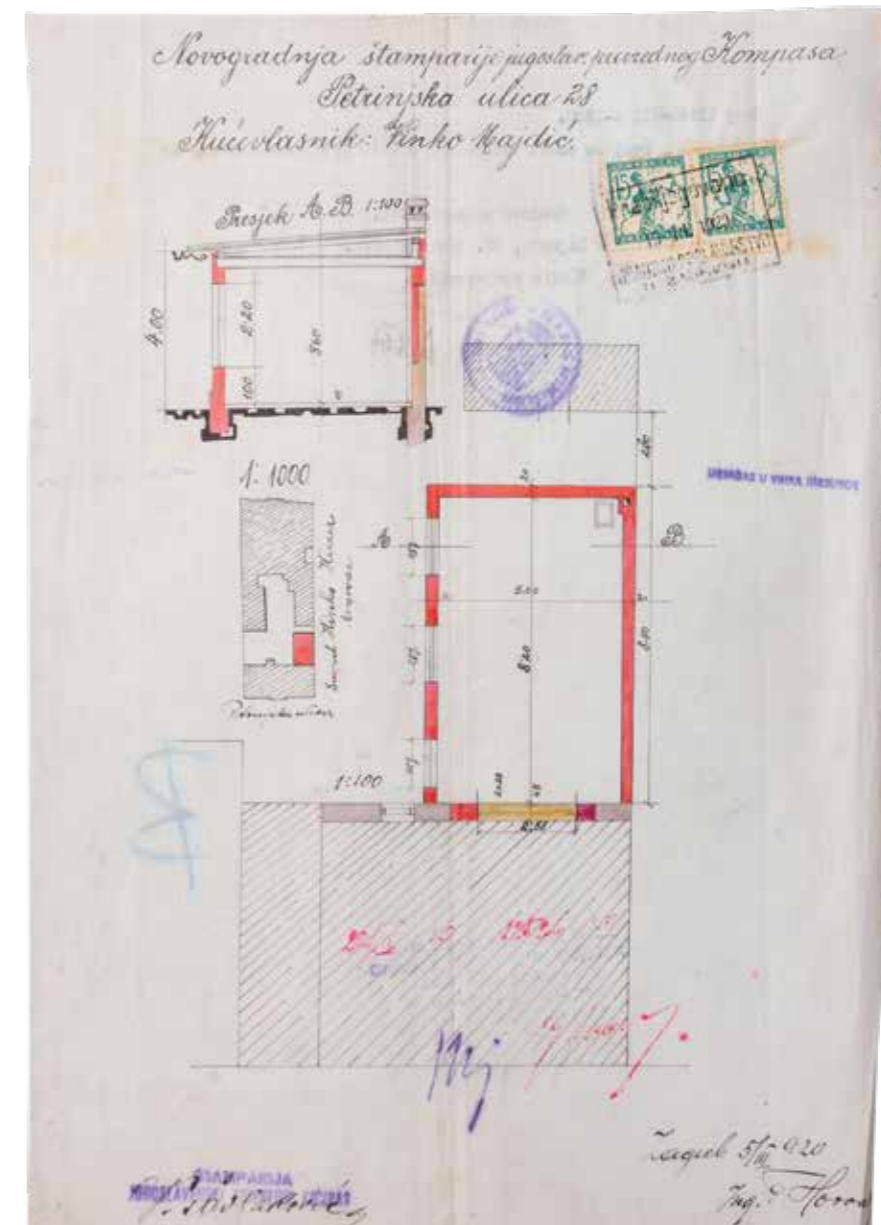
Uz nekadašnju staju u Petrinjskoj ulici, preuređenu u tiskaru, novi vlasnik Vinko Majdić prigraduje 1920. godine novu građevinu za tiskaru Jugoslavenskoga privrednog kompasa.²⁴ Prigradnja se nalazila unutar dvorišta, a projektirao ju je inženjer Franjo Horvat. Obitelj Majdić posjedovala je i nekadašnju palaču Prister, ali ne zadugo.

24 DAZG (bilj. 19).

1.2.2.2. Teodor Schillinger

Godine 1924. u dokumentima nalazimo novog vlasnika palače – trgovca drvom Teodora (Tošu) Schillingera, s prebivalištem u Osijeku, za kojega se navodi da je palaču kupio iz ostavštine Majdić.²⁵ On 9. srpnja javlja *Poglavarstvu slobodnoga kraljevskoga grada Zagreba* da je započeo s izvođenjem popravaka i preinaka »manje vrste« u svojem stanu na prvom katu u kući na Akademikom trgu 2. Riječ je bila o izmjeni dvorišnih prozora, novog zidanja nekih pregradnih zidova, te popravaka uličnih i dvorišnih pročelja. Dan poslije, Građevnom uredu Grada Zagreba,

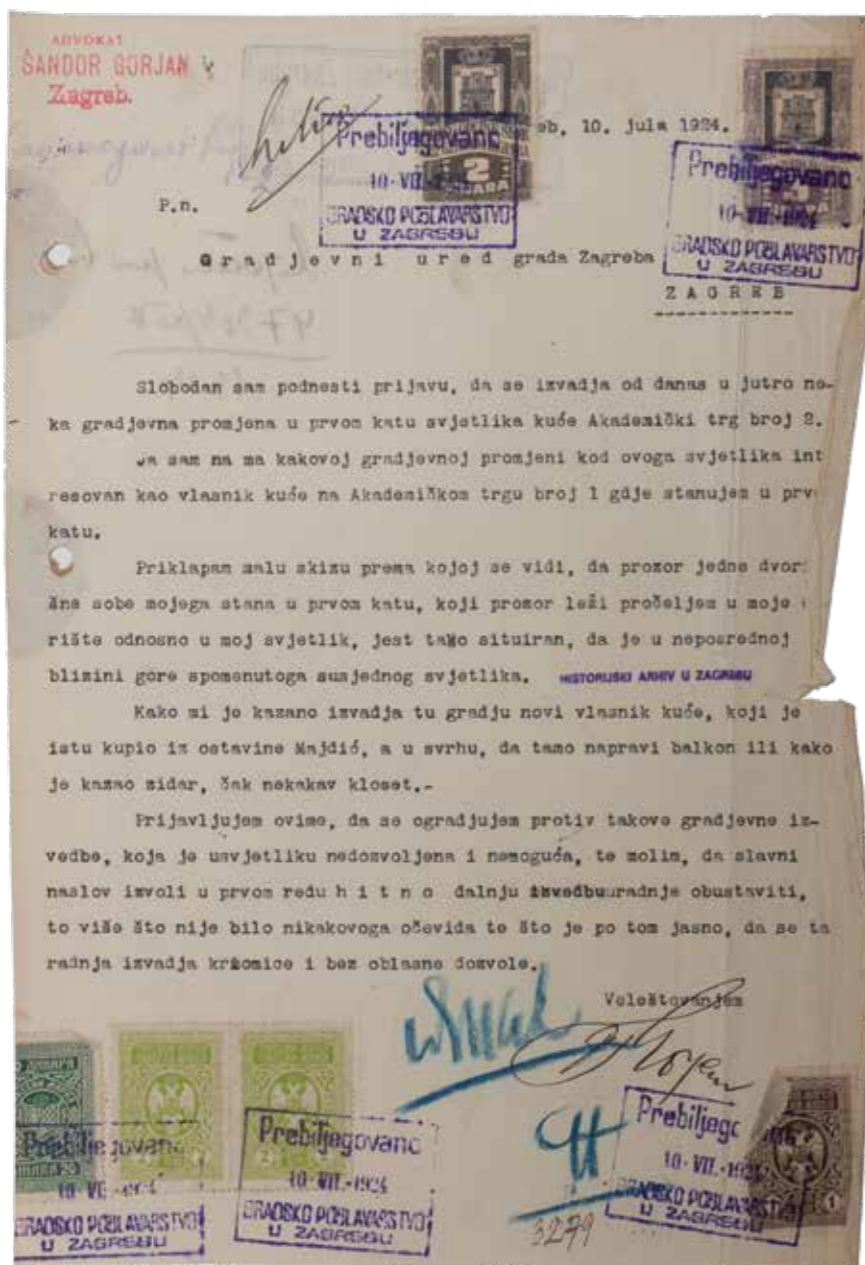
25 Isto.

Novogradnja štamparije u vlasništvu Vinka Majdića uz nekadašnju gospodarsku zgradu palače Prister u Petrinjskoj ulici, Franjo Horvat, 1920., DAZG

međutim, prijavljuje ga neposredni susjed, odvjetnik Šandor Gorijan, sa stanom na Strossmayerovu trgu 1. Navodi da od jutra novi vlasnik izvodi »neku građevnu promjenu na svjetliku« (u sjevernom krilu), »kriomice i bez dozvole«, što on sve vidi kroz svoj prozor. Očevidom na licu mjesta istoga dana, u nazočnosti graditelja inženjera Maksa Korenića²⁶ te

26 Makso Korenić (Kohn) (1881.–1944.), inženjer i građevinski poduzetnik, suvlasnik poduzeća Korenić & Frank. *Židovski biografski leksikon* (bilj. 18).

Žalba susjeda na zahvate koje je novi vlasnik Teodor Schillinger provodio na prvom katu palače, 10. 7. 1924., DAZG

zidara Alojzija Müllera, radovi su obustavljeni pod prijetnjom globe. No već idućega dana, prema nacrtima koje je Schillinger priložio, odlučeno je da mu se može dodijeliti građevinska dozvola uz uvjet da se zadrži svjetlik za osvjetljenje novosagrađenog zahoda na prvom katu. Potom je slijedio još jedan zapisnik očevida za adaptaciju (19. srpnja), zatim se naknadno podneseni nacrti odobravaju uz uvjet da se krovčić iznad svjetlika izvede s nagibom na vlastitu stranu, a ne prema susjedu. O adaptacijama se ras-

pravljalo i u veljači 1925. godine, da bi mu 8. travnja bila dodijeljena nova dozvola za adaptaciju kata i podruma, nakon čega je Schillinger, tada već vlasnik Poduzeća za izradbu šuma i veletrgovinu drvima u Zagrebu,²⁷ zatražio uporabnu dozvolu 25. travnja. Teodor Schillinger i inženjer Korenić pozvani su na očevid, te je dodijeljena stambena dozvola. Potom u kolovozu 1925. godine Schillinger traži dozvolu za uklanjanje nekog zida u prizemlju, za što je 5. rujna izdana građevna dozvola, zatim je 15. rujna slijedio očevid. Sve rečene Schillingerove adaptacije detaljno su zabilježene na nacrtima, no palača se na njima i dalje naziva *Bau Prister*.

Tridesetih godina izvori bilježe molbu za postavljanje skele kako bi se obnovilo pročelje nekadašnje palače Prister (11. i 20. srpnja 1936.), a izvođač je bio Pionir d. d. Uvjet Gradskog poglavarstva za taj zahvat bio je da se pročelje samo oboji »nenapadnom bojom«, bez promjene arhitekture (24. studenoga 1937. i 8. kolovoza 1938. zabilježeno je uredovno izvješće o pologu, koje poduzeće Pionir nije podiglo).

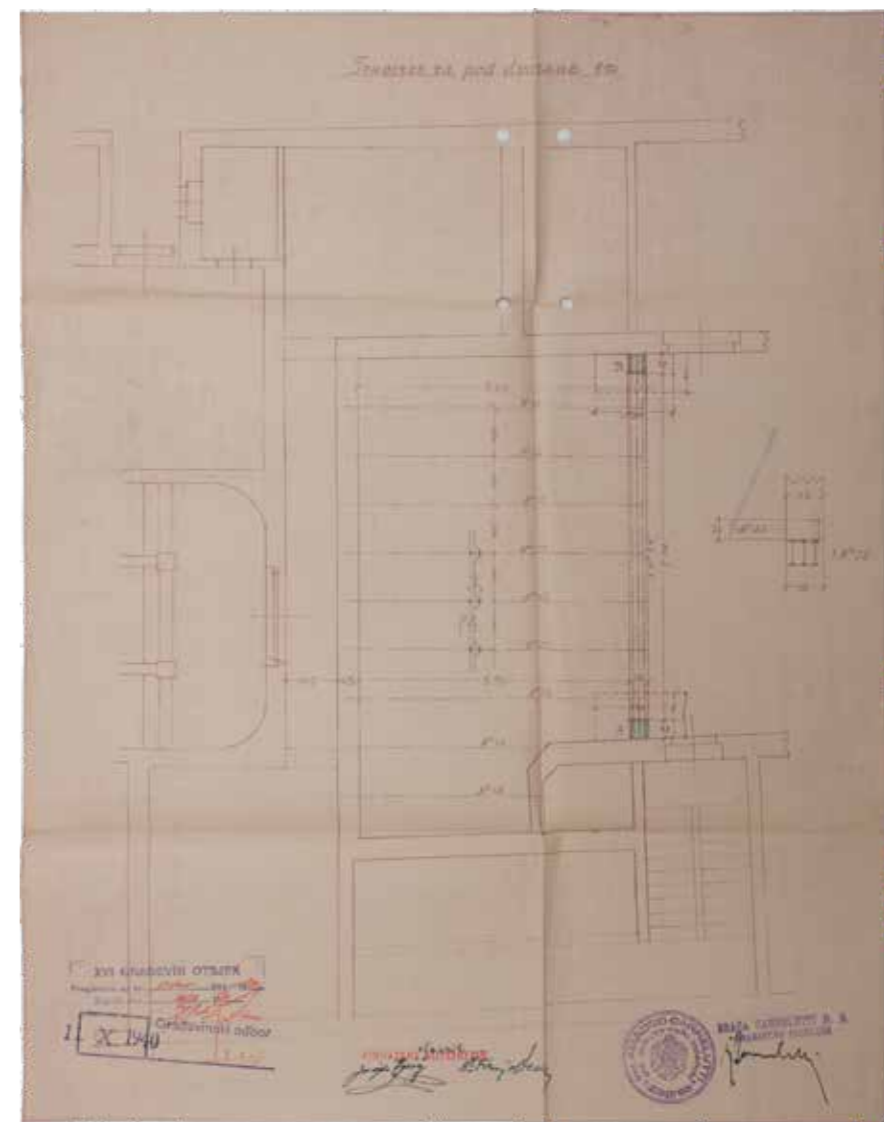
U dvorišnoj se zgradi s tiskarom 1926. godine uređuje radionica. Ubrzo će, međutim, 1931.–1932. godine, na tom dijelu parcele doći do velikih promjena gradnjom velike četverokratne stambene zgrade (Petrijska ulica 28 i 28 a).

1.2.2.3. Hrvatski automobilski klub

Slijedeći vlasnik nekadašnje palače Prister, koji je također imao namjeru poduzimati građevinske zahvate, Hrvatski je automobilski klub. Predstavnici kluba 26. srpnja 1940. godine upućuju *Gradevnom redarstvu Slavnoga gradskog poglavarstva* molbu za gradnju dvorane koja se trebala nalaziti u dvorištu, između dvaju bočnih krila na razini prvog kata iznad neizgrađenog prizemlja.²⁸ Kao i prije u povijesti gradnje i adaptacije ove palače, Poglavarstvo najprije 28.

²⁷ Kako to čitamo na zaglavlju jednog od dokumenata, vezanoga uz izdavanje dozvole. DAZG (bilj. 19).

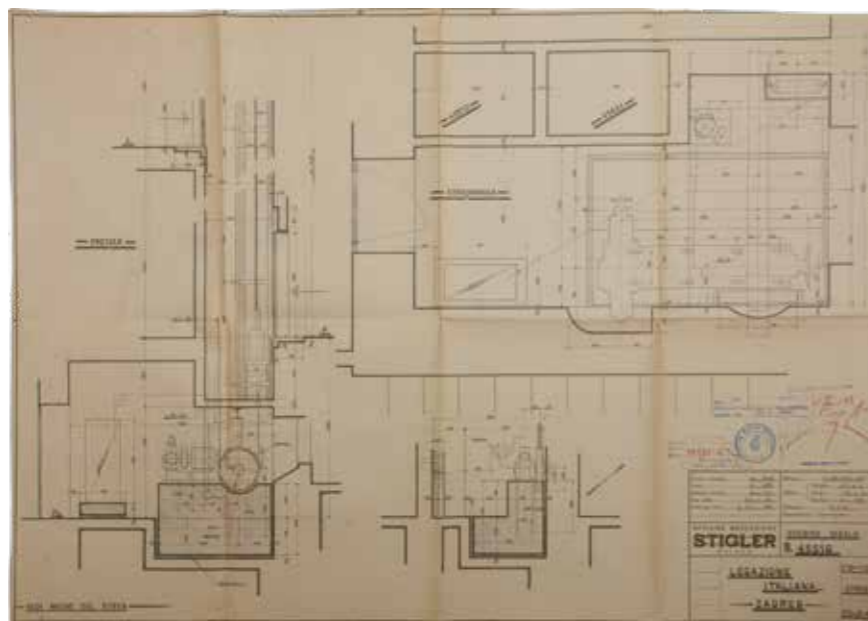
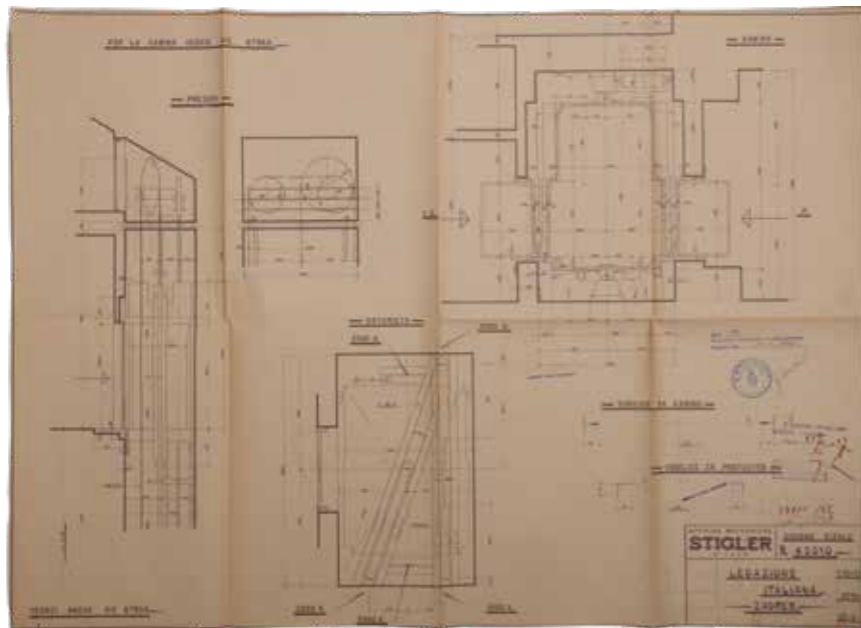
²⁸ Isto.

Neizvedeni projekt dvorane na prvom katu po narudžbi Hrvatskog autokluba, Amadej Carnelutti, 1940., detalj s traverzama za pod, DAZG

rujna odbija molbu (ovoga puta opravdano) uz napomene: nacrti i statički proračuni nisu potpisani od ovlaštenog stručnjaka, nacrti nisu priloženi u tri kompletna primjerka, predložena prigradnja nije u skladu s regulatornom osnovom jer onemogućava osvjetljenje stubišta. Traži se da naručitelj priloži odgovarajuću dokumentaciju u kojoj će biti uklonjen spomenuti nedostatak.

Na očevidu Gradskog poglavarstva 15. listopada, uz predstavnike Autokluba – dr. Franju Deaka i Janka Varnića – nazočio je i izvođač ing. Amadej Carnelutti, inače pripadnik

Neizvedeni projekt dizala po narudžbi Talijanskog poslanstva, 1943., DAZG

poznate zagrebačke graditeljske obitelji.²⁹ Naručitelji su obrazložili da stubište ionako služi samo Autoklubu, to jest da je interno te da ne smeta ako mu se uskrati osvjetljenje.

²⁹ Više o tome u: DARJA RADOVIĆ MAHEČIĆ, Graditeljska obitelj Carnelutti (1879.–1947.), u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 33 (2009.), 319–336.

Uvjet za izdavanje dozvole ipak je bio taj da dvorana ostavi mogućnost oblikovanja nadsvjetla za stubište te da stupovi, na kojima će ona počivati, budu od armiranog betona. Uslijedilo je traženje potvrde da je Carnelutti registriran kao ovlaštenu inženjer, te zapisnik na licu mjesta s preslušavanjem susjeda, od kojih je Vilim Pick, vlasnik nove višekatnice u Petrinjskoj 28, tražio da dvorana ostane udaljena od njegove međe 8,5 m (kako je na projektu) te da ne služi »priredbama koje bi bukom ometale mirno stanovanje«. Građevinska dozvola dostavljena je 12. prosinca zainteresiranim stranama – Autoklubu i Braći Carnelutti d.d., te susjedu Vilimu Picku na znanje. Realizaciju ove gradnje, međutim, očito su prekinuli Drugi svjetski rat i nove prateće promjene vlasnika nekadašnje palače Prister.

1.2.2.4. Talijansko poslanstvo i Ustaške postrojbe

U doba Nezavisne Države Hrvatske kuća je najprije dana na uporabu Talijanskom poslanstvu, koje je naručilo projekt za ugradnju triju dizala.³⁰ Zahvat je bio odobren od Građevnog redarstva Gradskog poglavarstva 22. rujna 1943. godine, ali nije realiziran. Potom su u palači smještene Ustaške postrojbe, koje 5. svibnja 1944. godine sazivaju očevid da bi se ustanovilo mogu li se dizala ugraditi, no ponovno do navedenog zahvata nije došlo.

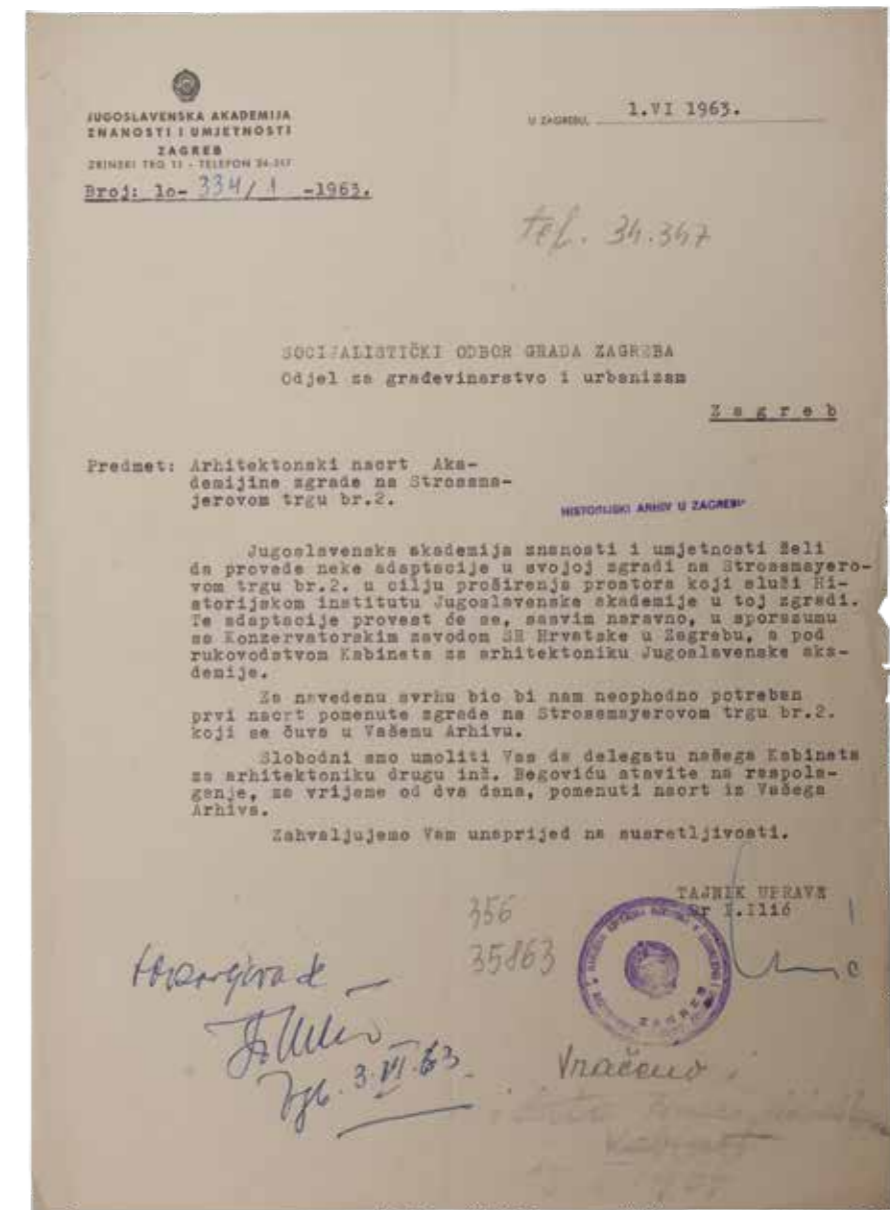
1.2.2.5. Jugoslavenska (Hrvatska) akademija znanosti i umjetnosti

Nakon završetka Drugoga svjetskog rata palača dolazi u posjed Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, koja ondje smješta Historijski institut. Radi njegova proširenja, u lipnju 1963. godine započele su pripreme za nove adaptacije.³¹

Pregradnje svih etaža, koje su uslijedile, obuhvatile su i potkrovlje, u kojem su također smješteni uredi. Danas se

³⁰ DAZG (bilj. 19).

³¹ Isto.

Dopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti Odjelu za građevinarstvo i urbanizam radi adaptacija palače, 1963., DAZG

u palači Prister nalaze Arhiv Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (središnja zbirka), Zavod za povijesne i društvene znanosti, te Odsjek za ekonomska istraživanja.

ANALIZA
ARHITEKTONSKIH
OBILJEŽJA I
ZATEČENOG
STANJA

II.1. Smještaj u bloku

Neobarokna trokrilna jednokatna palača Prister s podrumom i visokim potkrovljem ugrađena je u razmjerno mali blok između Trga Josipa Jurja Strossmayera (zapadno), Petrinjske ulice (istočno), Boškovićeve ulice (sjeverno) i Matičine ulice (južno). Prije izgradnje palače Prister (1893.) već su bile podignute dvije susjedne uglovnice na Strossmayerovu trgu: dvokatnica Grünwald (1885./1886.) sjeverno (kbr. 1) i dvokatnica Halper (1887.) južno (kbr. 3),³² s kojima palača neposredno graniči.

Parcela palače Prister izvorno je zapremala cijelu dubinu bloka, s tim da je sama palača podignuta na zapadnoj strani parcele s ulaznim pročeljem na Strossmayerovu (prije Akademikom) trgu, dok je bočnim krilima koja omeđuju dvorište orijentirana prema unutrašnjosti bloka. Na istočnom dijelu parcele uz Petrinjsku ulicu nalazila se jednokatna gospodarska zgrada s konjušnicom,³³ zamijenjena u međuratnom razdoblju (1931.–1932.) stambenom četverokatnicom (kbr. 28, 28 a).³⁴ S obzirom na to da je kolni ulaz u unutrašnje dvorište izvorno bio organiziran kroz spomenutu gospodarsku zgradu, palača nema uobičajenu vežu, nego osovinski postavljeno reprezentativno ulazno predvorje sa stubištem.

II.2. Organizacija unutrašnjeg prostora

U okviru trokrilnog tlocrta zapadno ulično pročelno krilo sa središnjim ulaznim predvorjem i stubištem ističe se velikom širinom (tri reda prostorija), a bočna su dvorišna krila uža (jedan red prostorija), s tim da je južno krilo s pomoć-

32 KNEŽEVIĆ (bilj. 1), 458, 461.

33 DAZG, *Zbirka građevne dokumentacije* (bilj. 19). Sačuvani su situacijski nacrt parcele te projekt konjušnice istodoban s projektom palače.

34 Isto. U dosjeu višekatnice u Petrinjskoj 28, 28 a pohranjeni su situacijski nacrti s nekadašnjom konjušnicom palače Prister adaptiranom u radionicu.

Palača Prister, pogled od glavnog ulaza na stubište

Stubište na prvom katu, ulaz u pročelne dvorane

Raščlamba zidova

Prozor prema galeriji

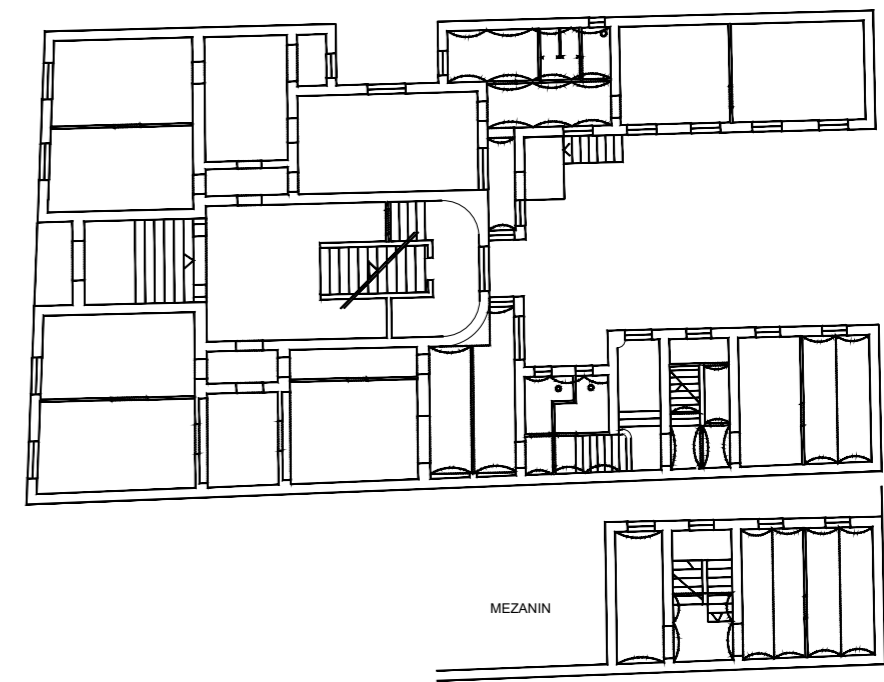
nim stubištem nešto šire od sjevernoga. Palača je imala dvije reprezentativne stambene etaže – visoko prizemlje i prvi kat (sada u funkciji ureda HAZU), podrum formiran ispod središnjeg i sjevernog dijela, mezanin samo u južnom bočnom krilu, te visoko potkrovlje, u pročelnom dijelu također adaptirano u urede. Navedene promjene namjene rezultirale su samo manjim unutrašnjim preinakama tako da je palača u osnovi dobro sačuvala svoja izvorna obilježja.

U skladu s neobaroknim stilskim izrazom, **stubište** svojim osovinskim smještajem cijelom dubinom pročelnog krila čini organizacijsku jezgru unutrašnjeg prostora i najraskošnije opremljen dio interijera, u kojem do izražaja dolaze barokom inspirirani efekti sceničnosti i dinamike. Kroz središnji portal, uvučen od pročelja, pristupa se u prvi široki kameni krak stubišta što se uspinje do predvorja u visokom prizemlju, iz kojega se bočno ulazi u dva nasuprotna pred-

Konzola u stubištu

soblja te preko njih u prostorije pročelnoga uličnog krila i bočnih dvorišnih krila. Dalje u stražnjem dijelu pročelnog krila palače nastavlja se kameno stubište do prvog kata, organizirano tako da se središnji krak na razini međupodesta grana u dva paralelna kraka što vode do podesta na prvom katu – stubište tzv. imperijalnog tipa. Uglovi stubišnog prostora su zaobljeni, a cijelo je imperijalno stubište pod zrcalnim stropom prvog kata, čime je ostvaren visoki prostor osvijetljen velikim začelnim prozorom, također probijenim na razini prvog kata, prema dvorišnoj galeriji. Svečanom dojmu cjelokupnog stubišta pridonosi bogata raščlamba zidova pilastrima, lukovima i gređem, te štuko-ornamentima, a same stube ograđene su balustradama.

Tlocrtni raspored pročelnog krila **prizemlja** čine prostorije simetrično raspoređene sa svake strane ulaznog i stubišnog prostora: po dvije sobe na uličnoj strani, nadalje predsoblje (povezano sa stubišnim prostorom) i manja soba u sredini, te prostorije i verande na dvorišnoj strani (jedna veća soba

Prizemlje i mezanin, tlocrti

Prizemlje, prostorije u pročelnom dijelu i bočnim dijelovima

i uska veranda sjeverno, te hodnik, manja soba i šira veranda južno). Prostorije su međusobno povezane širokim vratima, one na uličnoj strani osvjetljava po jedan pročelni prozor, a prostorije na dvorišnoj strani rastvaraju se prema verandama – svaka veranda ima veliki lučni otvor (do sjevernog se luka iz dvorišta uspinje stubište), a između njih je luk što nadvisuje ulaz u podrum. Dodatno osvjetljenje za srednji dio dubokoga pročelnog krila na sjevernoj strani provedeno je kroz bočni svjetlik, dok je na južnoj strani osvjetljenje središnjeg dijela omogućeno sužavanjem bočnog krila na spoju s glavnim krilom.

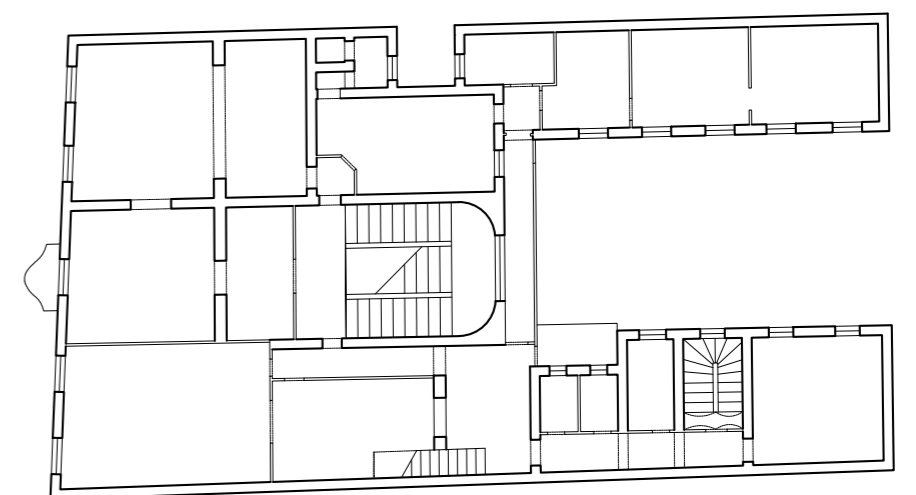
Bočna su krila u prizemlju podijeljena na hodnike i nekoliko prostorija, osvijetljenih prozorima prema dvorištu. Južno je krilo nešto složenije jer su tamo formirani izlaz u dvorište te pomoćno drveno stubište koje povezuje sve etaže. Razina poda prizemlja u tom je krilu ujedno niža kako bi se mogao formirati mezanin (s tri manje prostorije). Većina prostorija prizemlja i mezanina u južnom krilu natkrivena je plitkim segmentnim svodovima na željeznim traverzama. Danas prizemlje zapremaju uredi i čitaonica Arhiva HAZU.

Prvi kat, balkon
Srednja pročelna dvorana

Predsoblje sa zenitalnim osvjetljenjem
Prvi kat, tlocrt

U reprezentativne prostorije visokoga **prvog kata** pristupa se kroz središnji ulaz na stubišnom podestu, koji vodi u predsoblje sa zenitalnim osvjetljenjem (preko središnjeg svjetlika). Na uličnoj su strani tri reprezentativne dvorane – središnja manja s balkonom i bočne veće (šire i dublje), osvijetljene s po dva prozora na pročelju. Dvorane su međusobno povezane dvokrilnim vratima u osi, te se također rastvaraju prema prostorijama u bočnim dijelovima pročelnog krila. U južnoj i srednjoj dvorani sačuvana je raskošna neobarokna oprema (obloge zidova, drvene profilacije i štukature na stropovima, okviri vrata, peći), a sjeverna je dvorana preoblikovana u do-

Prvi kat, južna pročelna dvorana

Sjeverna pročelna dvorana

Svjetlik u sjevernom dijelu

ba *art déco*a (stropni vijenci i ugrađeni namještaj). Zbog velike dubine, strop te dvorane ojačan je traverzom, postavljenom na zidne stupce te kamufliranom profilacijama vijenca.

Bočne dijelove pročelnog krila na katu zapremaju velika prostorija i WC ugrađen u svjetlik (sjeverno od stubišnog prostora), kao i hodnik, soba i veranda s recentnim jednokrakim stubištem za potkrovlje (južno od stubišnog prostora). Na dvorišnoj strani, iza stubišta proteže se uski balkon – galerija, koji povezuje bočna krila, naknadno zatvoren ostakljenjem. Kao i u prizemlju, i ovdje su bočne prostorije slabo osvijetljene – sjeverne iz svjetlika (WC uziđan u svjetlik je niži tako da je iznad njega ostavljeno nadsvjetlo za susjednu veliku prostoriju), a južni dio kata ima posredno osvijetljenje kroz velika ostakljenja iz verande.

U bočnim su krilima nizovi prostorija, osvijetljeni prozorima prema dvorištu. U sjevernom su krilu hodnik, manja kuhinja i tri sobe, a u južnom se krilu nalaze hodnik te manje sobe, kao i već spomenuto pomoćno stubište.

Prostor prvog kata zapremaju uredi Odsjeka za ekonomska istraživanja (srednji i sjeverni dio) te knjižnica i uredi Zavoda za povijesne i društvene znanosti.

Dvorišna galerija (veranda)

Prostorija u južnom dijelu

Potkrovlje palače organizirano je oko središnjeg svjetlika, s jednostrešnim staklenim krovom i prozorima prema potkrovlju, te sa staklenim podom (za osvjjetljenje predsoblja na katu). Pročelni dio potkrovlja, osvijetljen malim prozorima u obliku kartuša te krovnim prozorima, preuređen je u urede (Zavoda za povijesne i društvene znanosti). U dvorišnim su krilima zadržani gospodarski prostori pod otvorenim krovom.

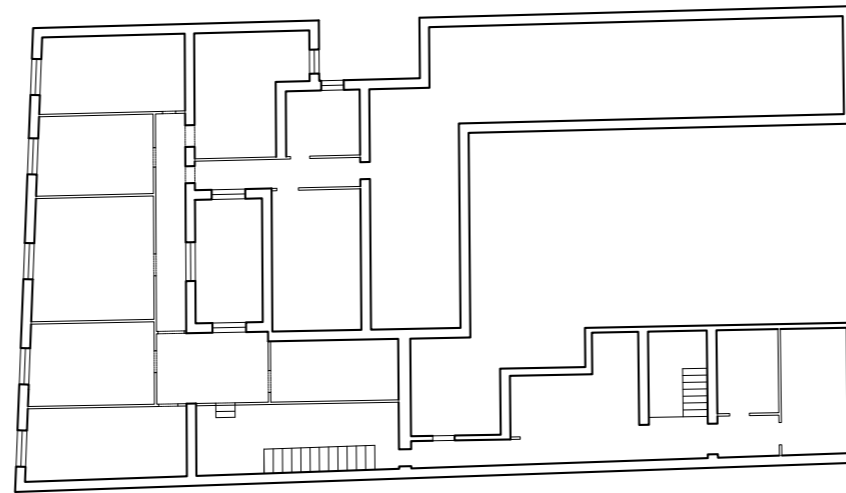
Potkrovlje, prozor

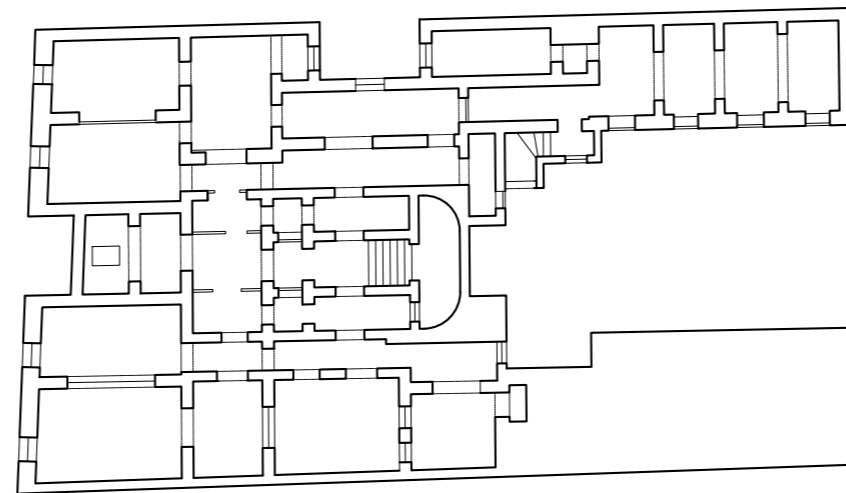
Nasuprot naknadno pregrađenom potkrovlju, **podrum** sa središnjim ulazom iz dvorišta te s prozorima na pročelju i dvorišnim fasadama ostao je u prvotnom obliku. Karakterizira ga gusti splet nosivih zidova i piona, podređenih dispoziciji gornjih etaža, koji formiraju uske hodnike i spremišta, nadsvođene plitkim segmentnim svodovima na željeznim traverzama, te križnim svodovima i češkim kapama.

Zenitalno osvjjetljenje

Podrum

Potkrovlje, tlocrt

Podrum, tlocrt

II.3. Unutrašnja oprema

U interijeru nekadašnje palače Prister razmjerno je dobro očuvana izvorna neobarokna oprema, mjestimice nadopunjena opremom iz vremena pregradnji u doba *art déco*a dvadesetih godina 20. stoljeća.

Kako je već spomenuto, najsvečanije uređeni dio interijera ulazni je prostor sa stubištem između prizemlja i prvog kata. Zidove stubišta raščlanjuje veliki red kompozitnih pilastara koji nose trodijelno gređe. Uz bogato oblikovane kapitele od štuka, s volutama i akantom, valja istaknuti i lambrekene na tijelima pilastara. Na spoju prvoga stubišnog kraka i predvorja u visokom prizemlju, pilastri se osamostaljuju u pilone koji podupiru gređe iznad otvora, čime je potencirana sceničnost prostora. Gređe iznad ulaza u gornji dio stubišta nošeno je, pak, impozantnim konzolama, također ukrašenima volutama, akantom i palmetama. U tom dijelu početak stubišta osamostaljen je u prostoru, a zatim slijedi dio gdje je prvi krak flankiran bočnim krakovima. Početak toga dijela ponovno naglašava gređe na konzolama, što je još jedna potvrda uspjele interpretacije baroknih načela komponiranja prostora.

Plohe zidova između velikog reda pilastara raščlanjene su lukovima na malom redu pilastara te kartušama. Uz prvi stubišni krak riječ je o lukovima na kompozitnim pilastrima, flankiranima poljima s kartušama, a na katu su u svim poljima lukovi na toskanskom redu, osim u poljima koja zapremaju ulazi na podestu – središnji široki portal, s vlastitim okvirom i bočni uski ulazi, nadvišeni samo kartušama. Dodatne ukrase čine zaglavni kamenovi lukova s praznim poljima grbova i okvirima od voluta i vegetabilnih ornamenta, a grb uokviren biljnom dekoracijom postavljen je i iznad spomenutoga središnjeg portala na katu. U zoni friza gređa na katu su imposti u obliku voluta, a poviše završnog vijenca oblikovani su bogato ukrašeni okulusi. Profilacijama u štuku ukrašeni su i stropovi iznad prvoga stubišnog podesta i predvorja u prizemlju, jednako kao i zrcalni strop iznad gornjeg

Stubište, kip s ograde (personifikacija Slobode)

Terazzo

Okulus

Kapitel

dijela stubišta. Svi navedeni elementi arhitektonske raščlambe i plastike danas su obojeni bijelim naličjem.

Od štuka su i balustrade koje obrubljuju stubišne krakove, a gornja je ploča ograde od kamena. Na ugaonim stupićima balustrada na međupodestu postavljene su brončane skulpture personifikacijâ Slobode – krlati ženski likovi s bakljama (svjetiljkama). Zidovi stubišta obloženi su u donjem dijelu *stucco-lustrom*, vrhunski poliranim štukom koji oponaša oblogu od crvenkastog mramora s bež i zelenim rubom. Podovi podesta i predvorja u stubištu popločeni su *terazzom* s crnim ornamentalnim motivima. Stube su kamene.

Kamin u južnoj dvorani

Osim stubišta, bogatom opremom ističu se i pročelne dvorane na prvom katu. Bočna, južna dvorana (danas čitaonica knjižnice) uređena je u smeđim tonovima. Dvoja visoka dvokrilna vrata (prema središnjoj pročelnoj dvorani i prema prostori u bočnom dijelu, danas spremištu knjižnice) uokvirena su profiliranim drvenim dovratnicima s vijencima i zaobljenim volutnim zabatima, u kojima su pozlaćene lavlje glave i vitice. Donji dio zidova ima drvenu oplatu s ukladama i završnim vijencem na konzolama, unutar koje su i »skrivena« vrata prema hodniku i stubištu. Gornji dijelovi zidova obloženi su tapetama s reljefno izvedenim vegetabilnim ukrasima, također smeđe boje. U smeđem drvu oblikovan je i kasetirani strop – četverokutna i poligo-

Kaljeva peč u srednjoj dvorani

nalna polja, uokvirena drvenim profilacijama, ukrašena su vegetabilnim i figurativnim motivima izvedenima oslikom, reljefom i intarzijama. Strop je zaobljen prema zidovima tako da djeluje kao zrcalni svod, i u tim su zonama također vegetabilni ornamenti (izvedeni u štuku i obojeni u smeđe). Iz središnje bogato ukrašene rozete i ugaonih manjih rozeta vise mjedeni lusteri. U toj sobi posebno je atraktivan kamin, s bočnim stupićima i piramidalnim krovom, izveden od bogato ukrašenih keramičkih pločica, te s raskošnom rešetkom ispred ložišta (ugao sobe iza kamina je ukošen, jer je tamo dimnjak).

U srednjoj dvorani prevladavaju svijetli tonovi. Troja dvokrilna vrata također imaju drvene profilirane okvire nadvi-

Kaljeva peč u sjevernoj dvorani

šene ukrasnim valovitim zabatima, koji sadržavaju medaljone sa slikama te rešetkaste ukrase (*Gitterwerk*), uobičajene u kasnobaroknim štukaturama. Zidovi su prekriveni tapetama zelenkaste boje. Zrcalni je strop ukrašen neobaroknim štukaturama s motivom vitica, voluta, palmeta i rešetkastog ukrasa, danas bijele boje. Kaljeva peč u ovoj sobi uobičajenog je prizmatičnog oblika, no građena je od dekorativnih pločica s kružnim udubinama i gustim ornamentima, te je zaključena profiliranim vijencem.

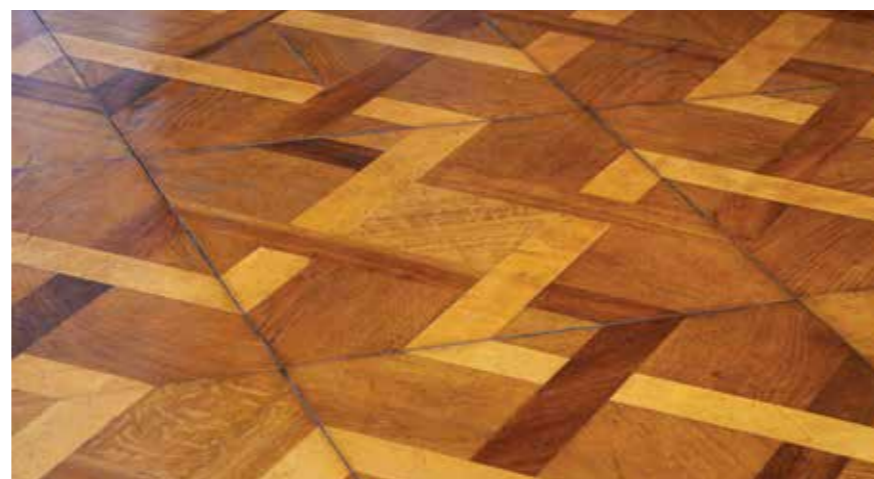
Bočna sjeverna dvorana preoblikovana je u prvoj polovini 20. stoljeća, tako da je iz izvorne faze ostao samo okvir vrata prema središnjoj dvorani, s neoklasičnim medaljonom i ukrasima, te kaljeva peč trokutnog oblika, građena

Vrata u srednjoj dvorani

Vrata u sjevernoj dvorani

od glatkih keramičkih pločica, s medaljonom i vijencem u gornjoj zoni. U navedenoj drugoj fazi uređenja oblikovan je profilirani vijenac, a naknadnoj fazi pripadaju i uklade koje zidove stražnjeg dijela prostorije dijele na polja. U to su doba u stražnjem dijelu prostorije izvedeni ugrađeni ormari s policama i željeznim rešetkama koji prikrivaju radijatore, a odgovarajuća drvena oplata obuhvatila je i susjednu prostoriju istočno.

U svima trima dvoranama sačuvani su parketi u više nijansi, složeni tako da oblikuju geometrijske motive s isprepletenim kvadratima. U stražnjem dijelu preuređene sjeverne dvorane parketi su jednostavniji, složeni na riblju kost. Ostale prostorije također imaju na podovima parkete, a na verandi i u hodnicima je, kao i u stubištu, *terazzo* iz izvorne faze gradnje i opremanja. U pročelnim prostorijama prizemlja kaljeve su peći jednostavnije oblikovane nego u dvoranama prvog kata.

Od starije unutrašnje opreme treba još istaknuti drveninu – profilirane dovratnike i vratnice raščlanjene ukladama i stupićima s kapitelima (kod dvokrilnih vrata), te prozorska okna. Posebno su lijepo oblikovani lučna balkonska vrata i francuski prozori u pročelnim prostorijama prizemlja i kata, čiji okviri obuhvaćaju i parapete prekrivene drvenim oplatom s ukladama. Naknadnoj fazi uređenja interijera pripada ostakljenje verande, a općenito u palači ima razmjerno veliki broj staklenih pregrada između prostorija. Staklena pregrada između južne bočne prostorije na prvom katu glavnog krila i verande opremljena je vitrajima.

Izvorne kupaonice nisu sačuvane. Oprema sporednih prostorija u sjevernom krilu na prvom katu, s bijelim keramičkim pločicama s crnim rubom na zidu te sa šesterokutnim keramičkim pločicama na podu, datira iz obnove dvadesetih godina 20. stoljeća.

U stražnjem dijelu potkrovlja sačuvano je staro popločenje poda od opeke.

Parket u dvoranama prvog kata

II.4. Pročelja

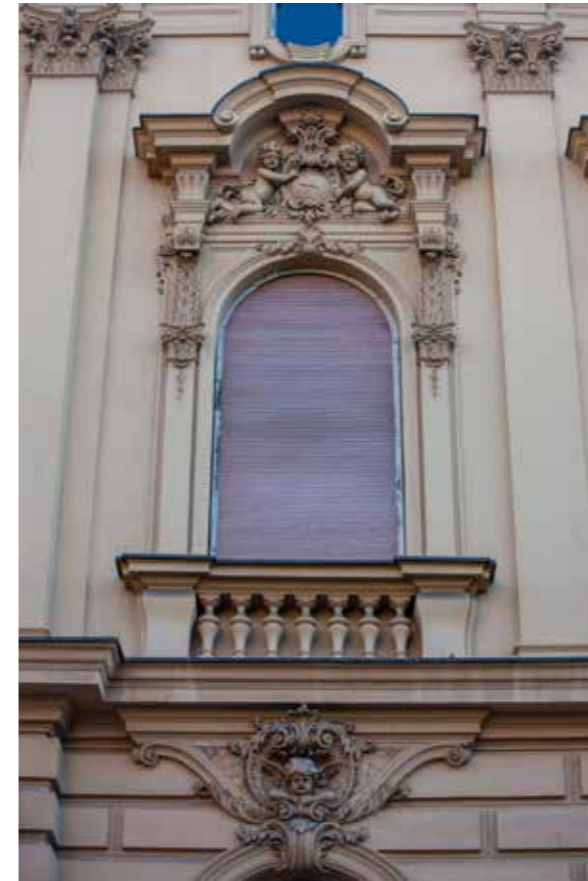
Glavno zapadno pročelje, s razrađenom horizontalnom i vertikalnom raščlambom, rastvoreno je s pet prozorskih osi. Iznad donje zone artikulirane rustikom – *bugnato* u razizemlju (podrumu) i stilizirana rustika u visokom prizemlju – diže se veliki red korintskih pilastara koji obuhvaćaju prvi kat i potkrovnu etažu, a cijelo pročelje zaključuje atika s balustradom. U takvoj koncepciji središnje rizalitno istaknuto polje naglašeno je udvojenim pilastrima te portalom u prizemlju i balkonom na katu.

Glavni portal najplastičnije je oblikovani dio pročelja, a poseban efekt postignut je njegovim udvostručenjem: vanjski lučni portal bez vratnica uokviruje bačvasto svodenu nišu u koju je uvučen nešto manji, također lučni portal s vratnicama. Na nadvoju vanjskoga kamenog portala dvije su sjedeće ženske figure što drže grb, a iz bočnih se dijelova luka izdiže dinamično oblikovana biljna dekoracija koja prelazi u volutne konzole konveksno-konkavnog balkona na prvom katu. Unutrašnji portal od žbuke nešto je jednostavniji, s bočnim pilastrima ukrašenima lambrekenima, volutama i *guttama* te vegetabilnim ukrasima na nadvoju. Navedenu jednostavnost nadoknađuje raskoš drvenih vratnica, koje u malom sažimaju barokne konveksno-konkavne elemente pročelja.

Rafinirana međusobna distinkcija karakterizira i oblikovanje prozorskih otvora. U zoni podruma jednostavni su kvadratni prozori sa željeznim rešetkama, a visoko prizemlje rastvoreno je lučnim francuskim prozorima s balustrima u zoni parapeta. Na zaglavne kamenove lukova prozora nadovezuju se maskeroni uokvireni viticama koje formiraju svojevrsna trokutna postolja također francuskih prozora na prvom katu. U skladu s reprezentativnim karakterom katta, i njegovi se prozori ističu plastičnom obradbom. Dok

Zapadno ulazno pročelje

Glavni portal

Prozor u prizemlju

Prozor na prvom katu

Prozor u potkrovlju

Balkon

su parapetne zone s balustrima slične kao i na prozorima prizemlja, doprozornici su ovdje obrubljeni korintskim pilastrima iz kojih se izdižu volutne konzole koje nose raskošne zaobljene zabate. Unutar zabata su figure *putta* koji nose grbove. Jednako su oblikovana i balkonska vrata, no balustri konveksno-konkavne balkonske ograde su kameni, za razliku od balustara prozora izvedenih u štuku.

U potkrovnoj su zoni mali prozori u obliku kartuša, postavljeni tako da prekidaju gređe velikog reda pilastara. Na balustradi atike izvorno se nalazilo šest skulptura.³⁵

Od **dvorišnih pročelja** najsloženije je ono istočno središnjega pročelnog krila. U zoni podruma stilizirana je rustika s koje se dižu toskanski pilastri visokog prizemlja i lukovi između njih, od kojih su bočni ostakljeni, oblikujući verande, a središnji luk uokviruje nišu unutar koje je ulaz u podrum. Iznad pilastara dižu se gređe i balustrada galerije

³⁵ Skulpture su vidljive na staroj fotografiji. Muzej grada Zagreba, *Album radova Hönigsberga i Deutscha*; objavljeno u: DOBRONIĆ (bilj. 12), 24.

na prvom katu, naknadno ostakljeni. Do sjevernog luka u prizemlju uspinju se stube s ogradom od kovanog željeza.

Dvorišna pročelja bočnih krila također su raščlanjena rustikom u zoni podruma, te uskim profiliranim razdjelnim vijencima između etaža. Na sjevernom pročelju južnog krila nalaze se prozori poredani u četiri osi (razizemlje, mezanin i prvi kat), od kojih se oni pomoćnog stubišta nalaze na međukatovima. Uvučeni dio toga krila (uz pročelno krilo) ima dvije prozorske osi, a na katu je oblikovan balkon sa željeznom ogradom. Južno pročelje sjevernog krila u donjim je zonama sačuvalo izvorno rješenje s pet prozora (mali prozori u podrumu i veći u visokom prizemlju), a na katu su tri naknadno oblikovana trokrilna prozora te okulus. Izvorni i noviji prozori na oba bočna krila obrubljeni su profiliranim okvirima od žbuke.

Istočno dvorišno pročelje

Veranda i balkon

II.5. Krovište

Krovište je složeno – iznad središnjeg krila palače je nisko, dvostrešno, prikriveno atikom s balustradom, tako da palača djeluje kao da ima ravni krov – terasu. Pokrov u tom dijelu je od lima i eternita. Iz krovišta se izdiže središnji svjetlik prekriven staklenim jednostrešnim krovom. Iznad bočnih krila nešto su viša jednostrešna krovišta s pokrovom od crijepa.

Središnji dio krovišta sa svjetlikom

Pogled na stambenu višekatnicu sagrađenu na mjestu gospodarske zgrade s konjušnicom

II.6. Pomoćne dvorišne građevine

Jednokatna dvorišna zgrada s kolnim ulazom i konjušnicom više nije sačuvana. Prema tom istočnom dijelu parcele,

okupiranomu stambenom zgradom, podignut je ožbukani zid koji vrpčama stilizirane rustike oponaša rješenje donjih zona dvorišnih pročelja palače.

Pogled na krovište

II.7. Materijal i tehnika gradnje

Palača je građena od opeke. Međukatne su konstrukcije drvene s mjestimičnim pojačanjem željeznim traverzama. Drvena je i konstrukcija krovišta.

Vanjski i unutrašnji zidovi su ožbukani, a arhitektonska plastika i ukrasi na pročelju i u interijeru izvedeni su od štuka.

Balkonska ploča i ograda balkona su kamene.

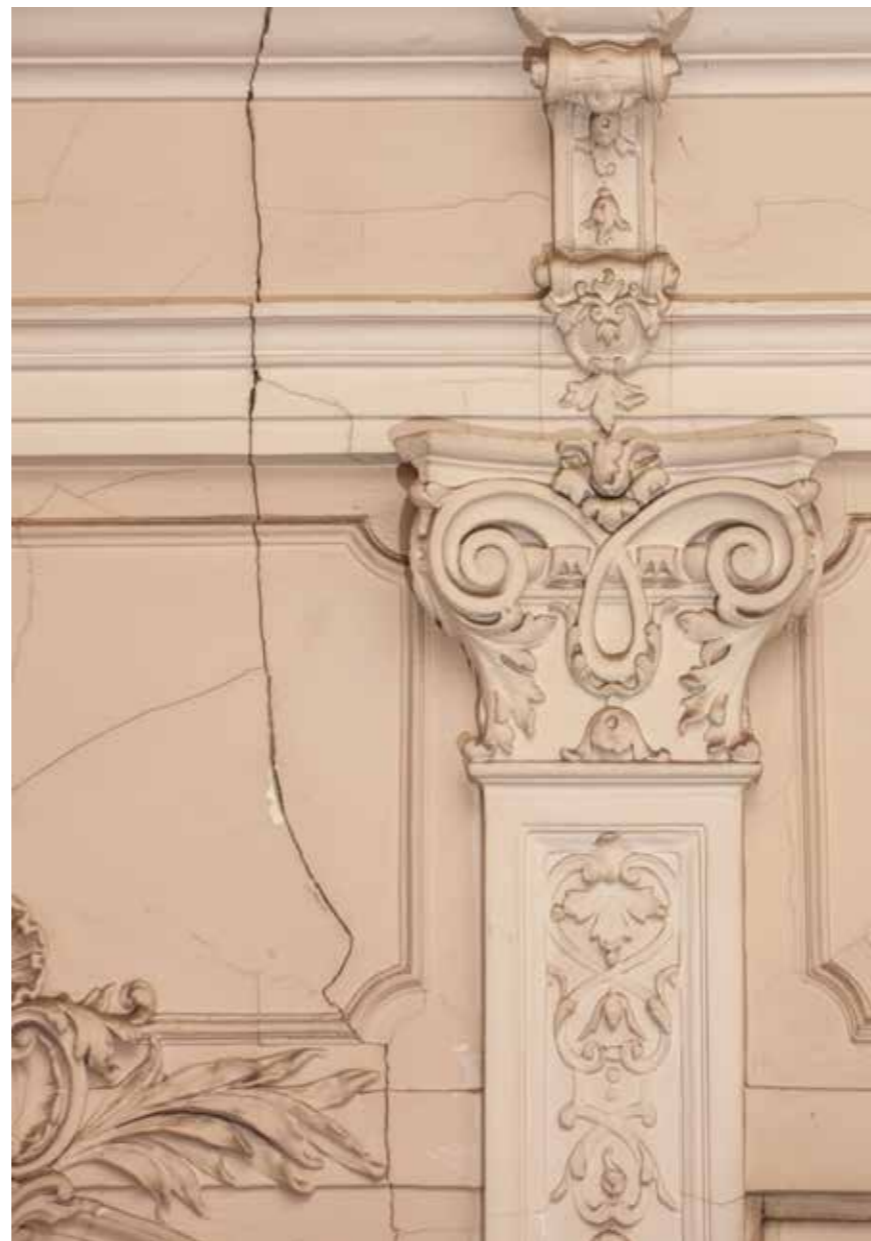
Glavno stubište je kameno, a pomoćna stubišta su drvena.

II.8. Građevinsko stanje

Palača je u potresu 22. ožujka 2020. pretrpjela znatna oštećenja tako da je građevinsko stanje loše (procjena statičara: privremeno neuporabljivo). Najveća konstrukcijska oštećenja su u sjevernom bočnom krilu, te u potkrovlju. Napukla je i kamena balkonska ploča.

Oštećenja nastala u potresu

GENEZA GRADNJE I
ADAPTACIJE

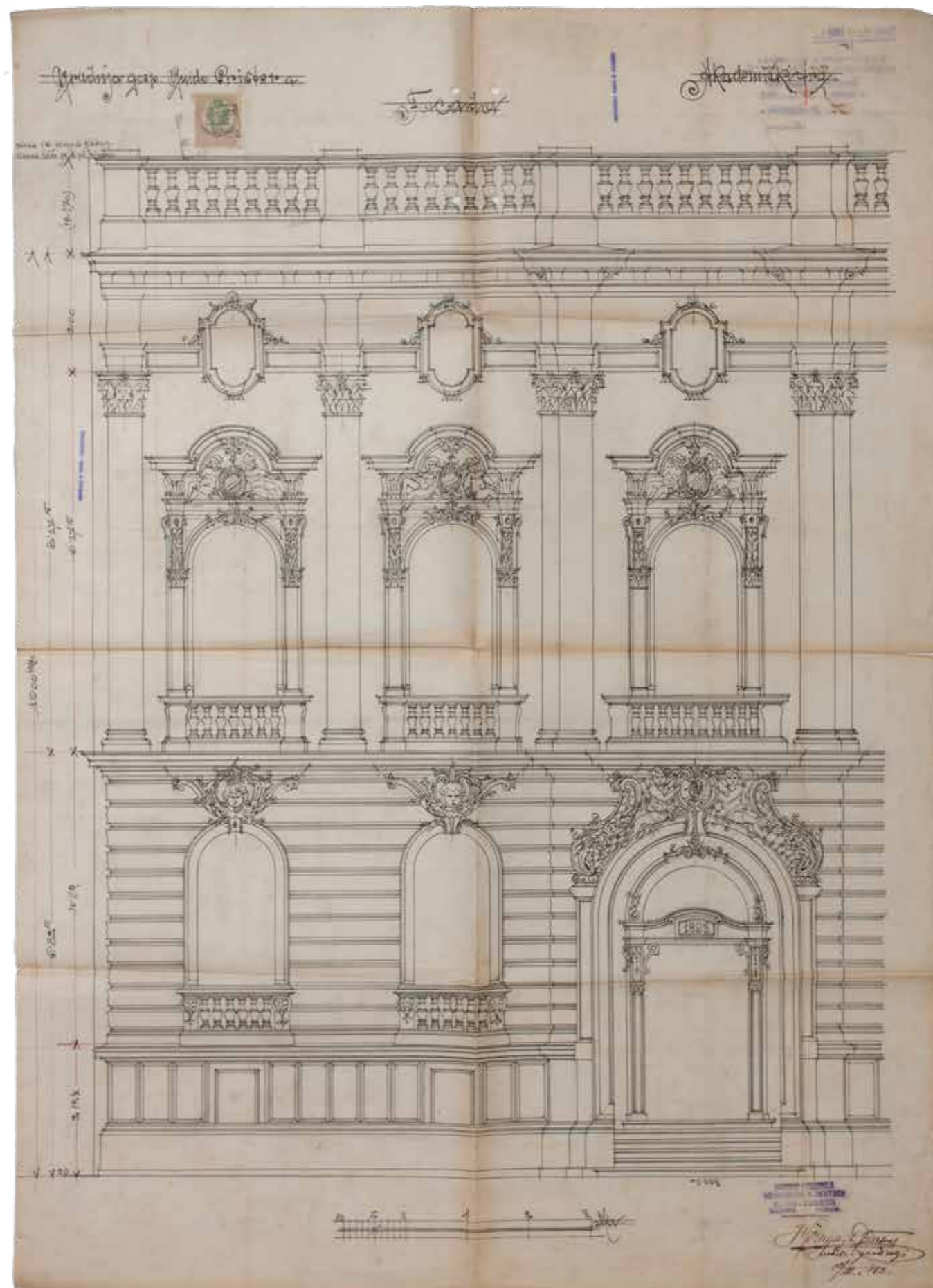
III.1. Projektiranje, gradnja i opremanje palače: 1892./1893. godine – početak 20. stoljeća

Neobarokna palača Prister s gospodarskom zgradom sagrađena je 1893. godine prema projektu Lea Hönigsberga i Julija Deutscha.³⁶ Projekt je izrađen još 1892. godine, kako doznajemo iz pisane dokumentacije, ali do početka gradnje u travnju iduće godine projektanti su promijenili organizaciju stubišta, raspored nekih prostorija te visinu palače, kao i cjelokupno rješenje gospodarske zgrade sa stajom (konjušnicom).³⁷ Od projekta je sačuvana samo ta druga varijanta (tlocrti podruma, prizemlja i prvog kata, presjek kroz stubište s pogledom prema sjeveru i nacrt glavnoga zapadnog pročelja), prema kojoj je gradnja dovršena u roku od četiri mjeseca, do kolovoza 1893. godine. Usporedbom nacrti i postojećeg stanja, kao i na temelju provedenih restauratorskih sondiranja,³⁸ možemo zaključiti da je projekt realiziran gotovo u cijelosti, te da je unatoč kasnijim preinakama povezanima s promjenom vlasnikâ i namjene, palača do danas sačuvala svoja osnovna izvorna prostorna obilježja, vanjštinu i unutrašnju opremu. To se jedino ne odnosi na gospodarsku zgradu s konjušnicom, koja je, kao što je već navedeno, srušena i zamijenjena stambenom višekatnicom, čime se radikalno promijenilo prostorno okruženje palače.

U toj prvoj fazi palača je oblikovana, kako je već spomenuto, kao trokrilna jednokatnica s podrumom i visokim potkrovljem, organizirana oko središnjeg osovinski postavljenoga ulaznog predvorja i trokrakog stubišta. Osovinska organizacija odražava se i u bogato raščlanjenom peterosnom uličnom pročelju sa središnjim portalom i balko-

nom te na također plastično artikuliranim dvorišnim pročeljima središnjeg i bočnih krila, orijentiranih prema kolnom ulazu kroz nekadašnju gospodarsku zgradu.

U skladu s izvornom namjenom za stanovanje samo jedne obitelji, provedena je i funkcionalna diferencijacija prostorija namijenjenih vlasnicima, posluži i gospodarstvu. Tako su se u podrumu nalazila spremišta, a u prizemlju portirnica (južno uz prvi stubišni krak), sobe za posluhu (iza portirnice), sobe za kuharicu i sobaricu (u mezaninu), te kuhinja, spremište, izba, soba za služinčad i kupaonica (u sjevernom krilu). Na katu su bili prostori za vlasnike – reprezentativne dvorane u pročelnom dijelu te spavaće sobe i kupaonica u sjevernom krilu, a na kraju južnog krila iza pomoćnog stubišta nalazila se kuhi-

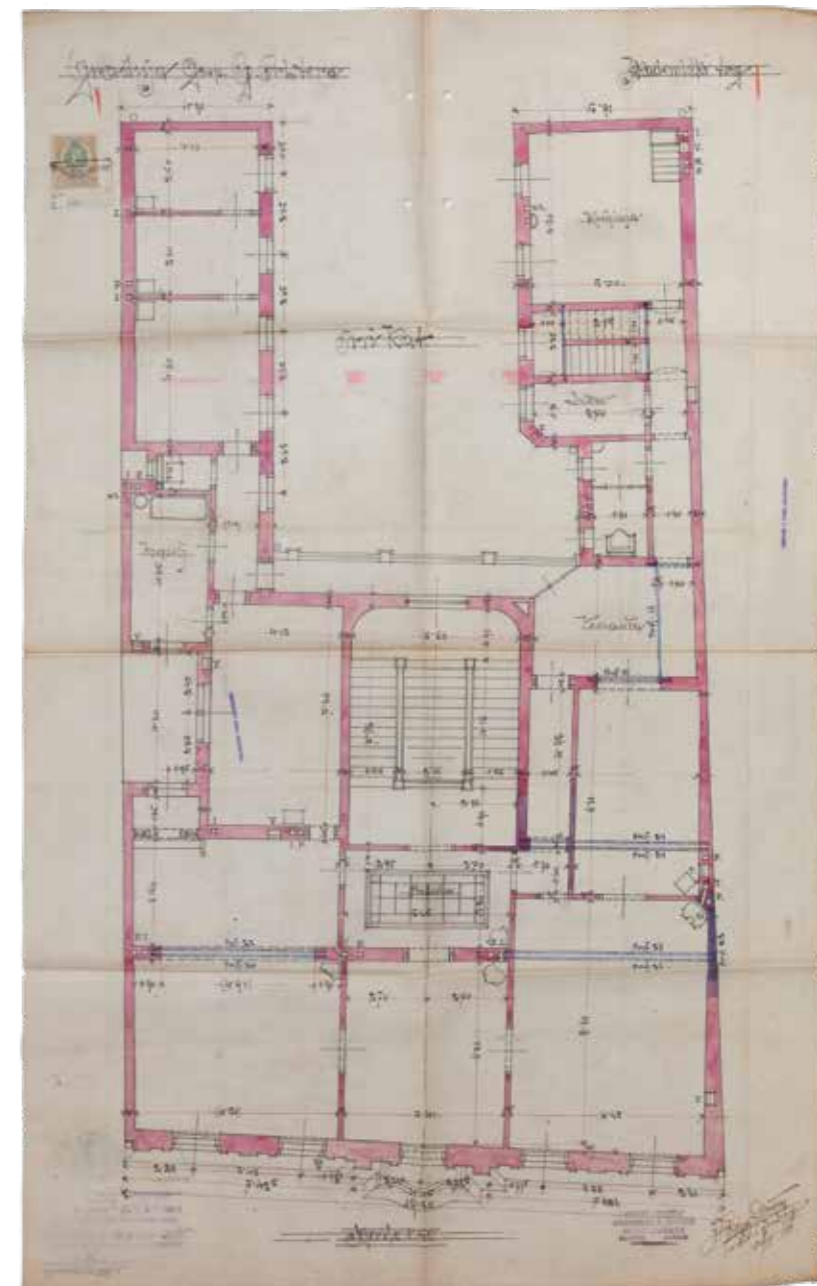
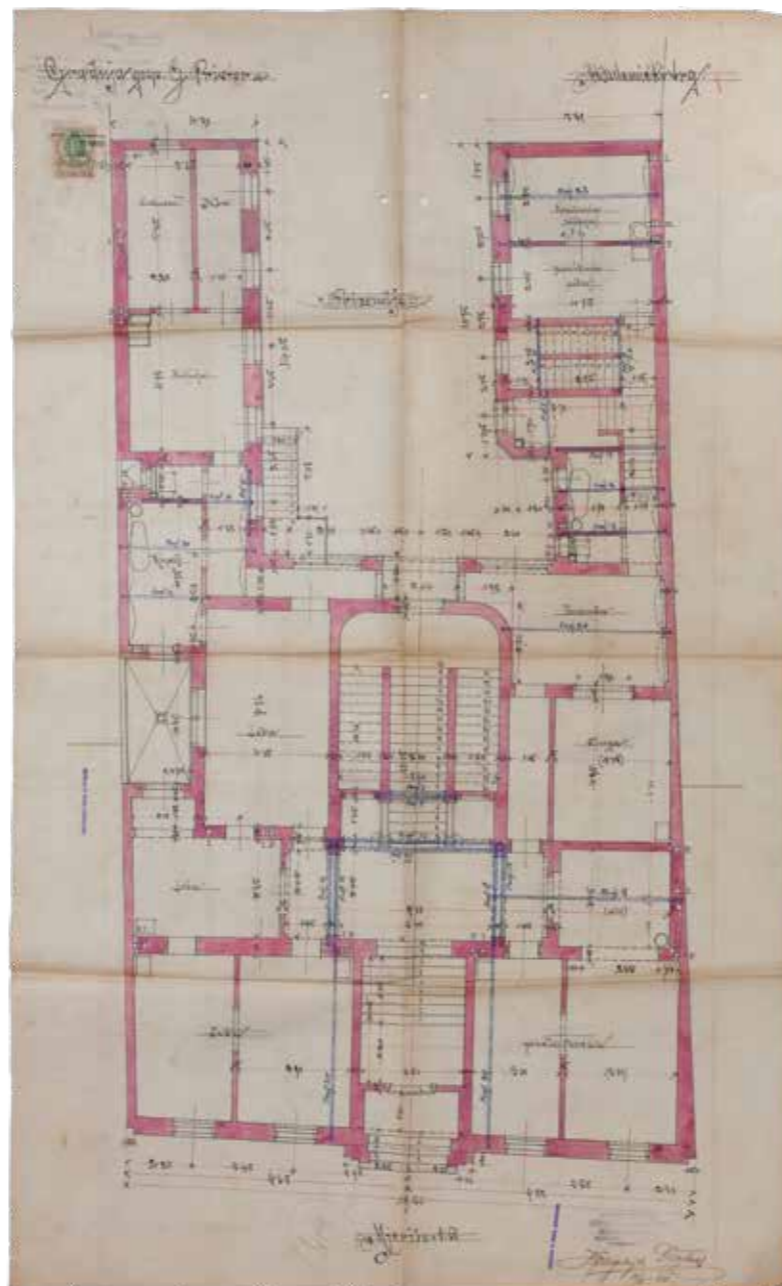
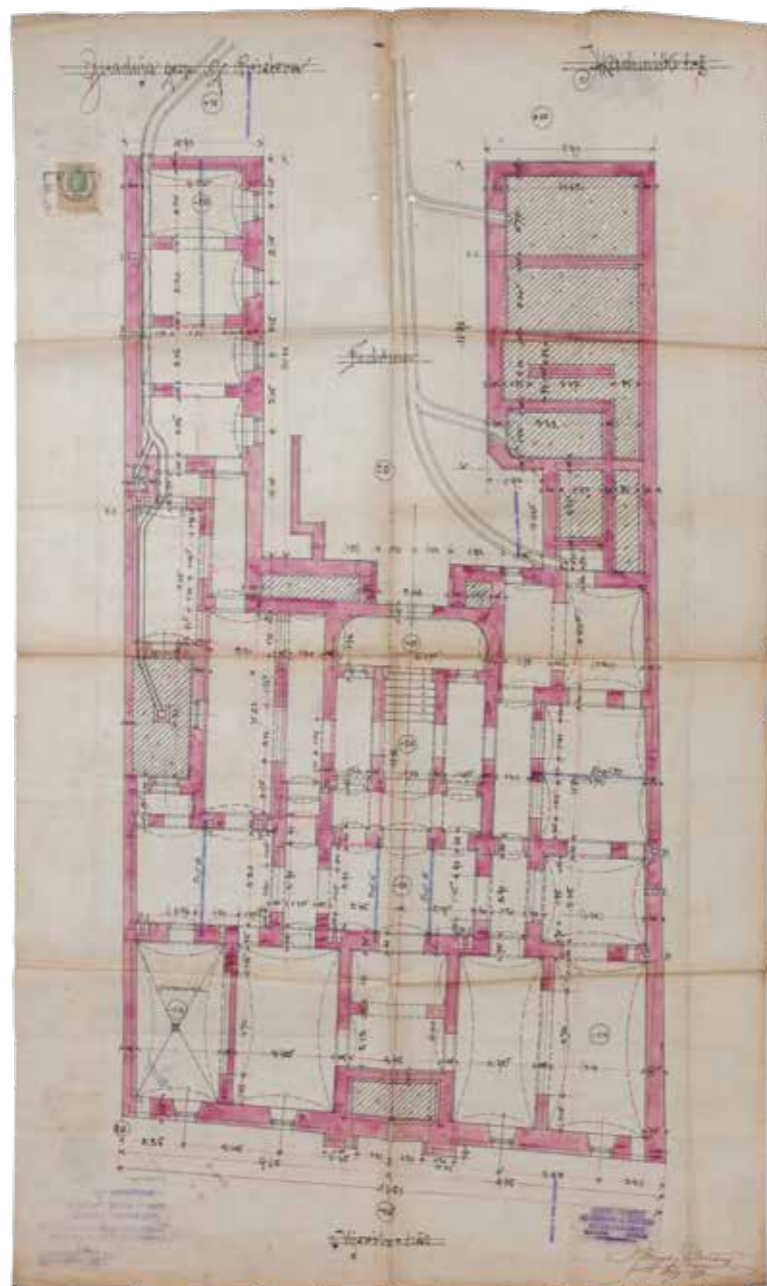

Nacrt pročelja palače Prister, Hönigsberg i Deutsch, 10. 3. 1893., DAZG

36 DOBRONIĆ (bilj. 12), 23; DAZG (bilj. 19).

37 DAZG (bilj. 19). Vidjeti poglavlje: I.2.1.1.

38 MIRTA KRIZMAN, *Konzervatorsko-restauratorski istraživački radovi na kući Prister, danas Arhiv HAZU, Trg Josipa Jurja Strossmayera 2, Špatula d. o. o., Zagreb, studeni 2020.*

Tlocrta podruma, prizemlja i prvog kata, Hönigsberg i Deutsch, 10. 3. 1893., DAZG

nja.³⁹ U toj prvotnoj fazi potkrovnja je etaža, unatoč pročelnim prozorima, služila samo kao tavan.

Format razmjerno uske i duboke parcele izazvao je određene probleme s osvjetljenjem, što je rezultiralo postojanjem čak dvaju svjetlika – u središnjem i sjevernom bočnom krilu, a u južnom je krilu potreba osvjetljenja omogućena sta-

njenjem bočnog krila na njegovom spoju s glavnim krilom. Navedene nepravilnosti prouzročile su, unatoč spomenutom osovinskom tlocrtu, određene slobode u rasporedu prostorija u sporednim (bočnim i začelnim) dijelovima.

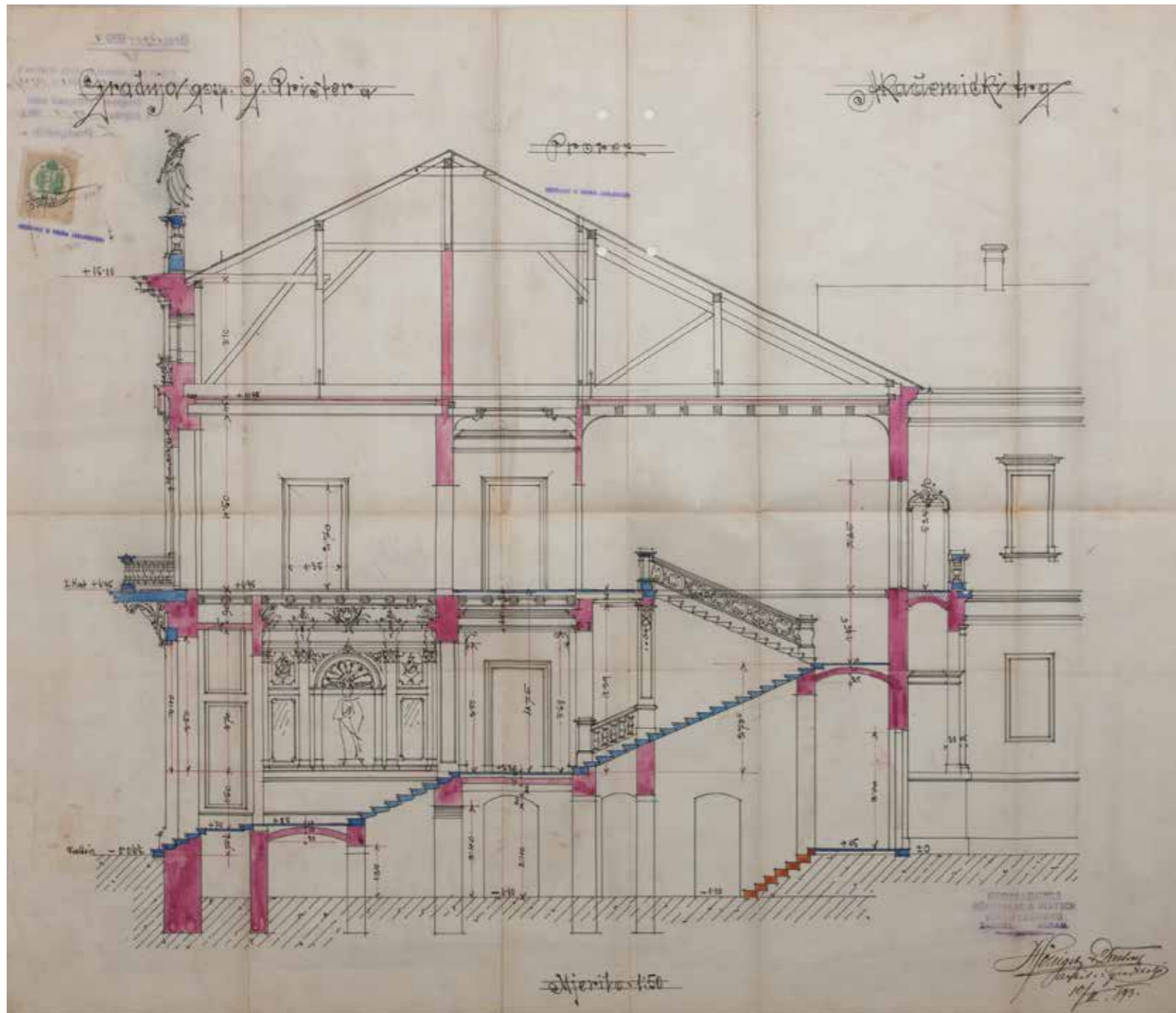
Glavne prostore – predvorje, stubište i pročelne dvorane na katu, međutim, obilježuju, kako to i doliči neobaroknoj palači, simetrija i pravilnost, potencirane središnjom postavom dvokrilnih vrata u enfiladama. Navedeni prostori ujedno su i najbogatije opremljeni, a nedavna restaurator-

ska sondiranja otkrila su izvornu kolorističku obradbu.⁴⁰ U tom pogledu posebno je luksuzno rješenje ulaznog prostora i stubišta,⁴¹ koje je izvorno imalo veću prostornost, jer je u visokom prizemlju predvorje bilo šire, kako to svjedoče projekti i restauratorska sondiranja (sonda 25). Sondiranja

39 Namjene prostorija zabilježene su na projektu iz 1893. godine. DAZG (bilj. 19).

40 KRIZMAN (bilj. 38).

41 Izvorno rješenje stubišta, u gornjem dijelu identično današnjem stanju, vidljivo je na staroj fotografiji. Muzej grada Zagreba, *Album radova Hönigsberga i Deusch*; objavljeno u: KNEŽEVIĆ (bilj. 1), 460.

Presjek kroz predvorje i stubište s pogledom na sjever, Hönigsberg i Deutsch, 10. 3. 1893., DAZG

su pokazala da su svi elementi arhitektonske plastike i dekoracije bili izvedeni u štuku s blagom marmorizacijom u svjetlosivim i svjetložutim tonovima zagasitog karaktera (sonde 14–17, 21, 24, 26–29). Osobito je zanimljiv nalaz oponašanja vapnenca na balustrima stubišne ograde (nalik gornjim kamenim pločama balustrada), u svjetloružičastoj nijansi s mjestimičnim sivim detaljima (sonde 18–20, 22, 23). Ovoj rafiniranoj bjelini, odnosno svijetlim tonovima,

kontrast čini zidna oplata u stubištu od marmoriziranoga crvenkastog *stucco-lustra*.

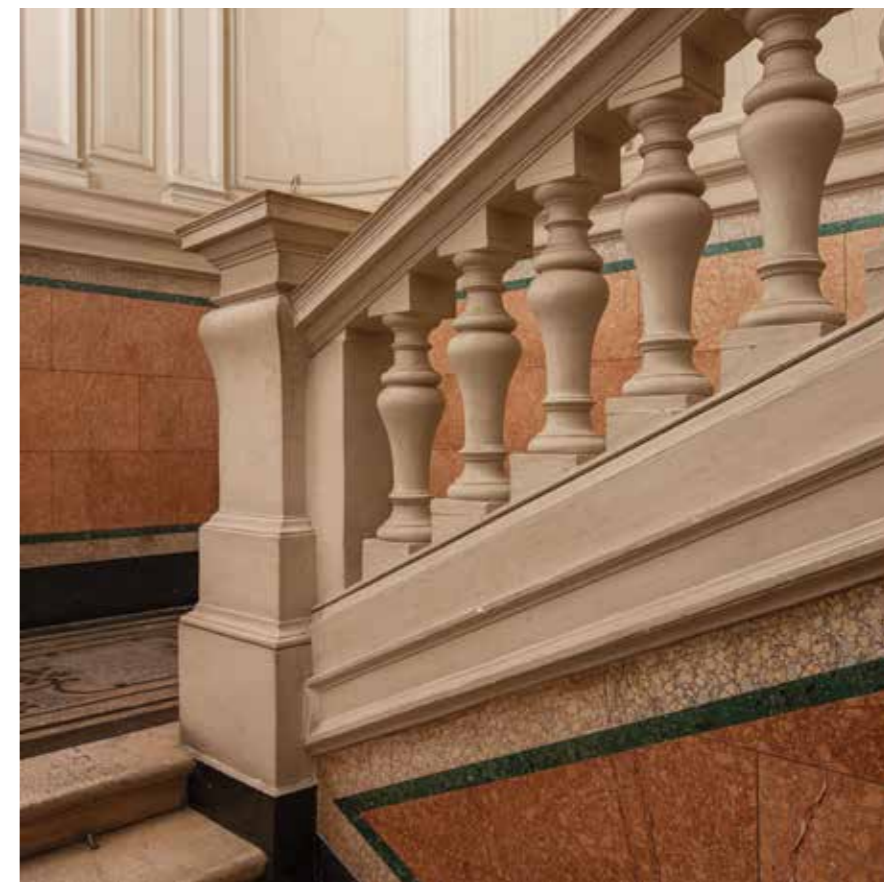
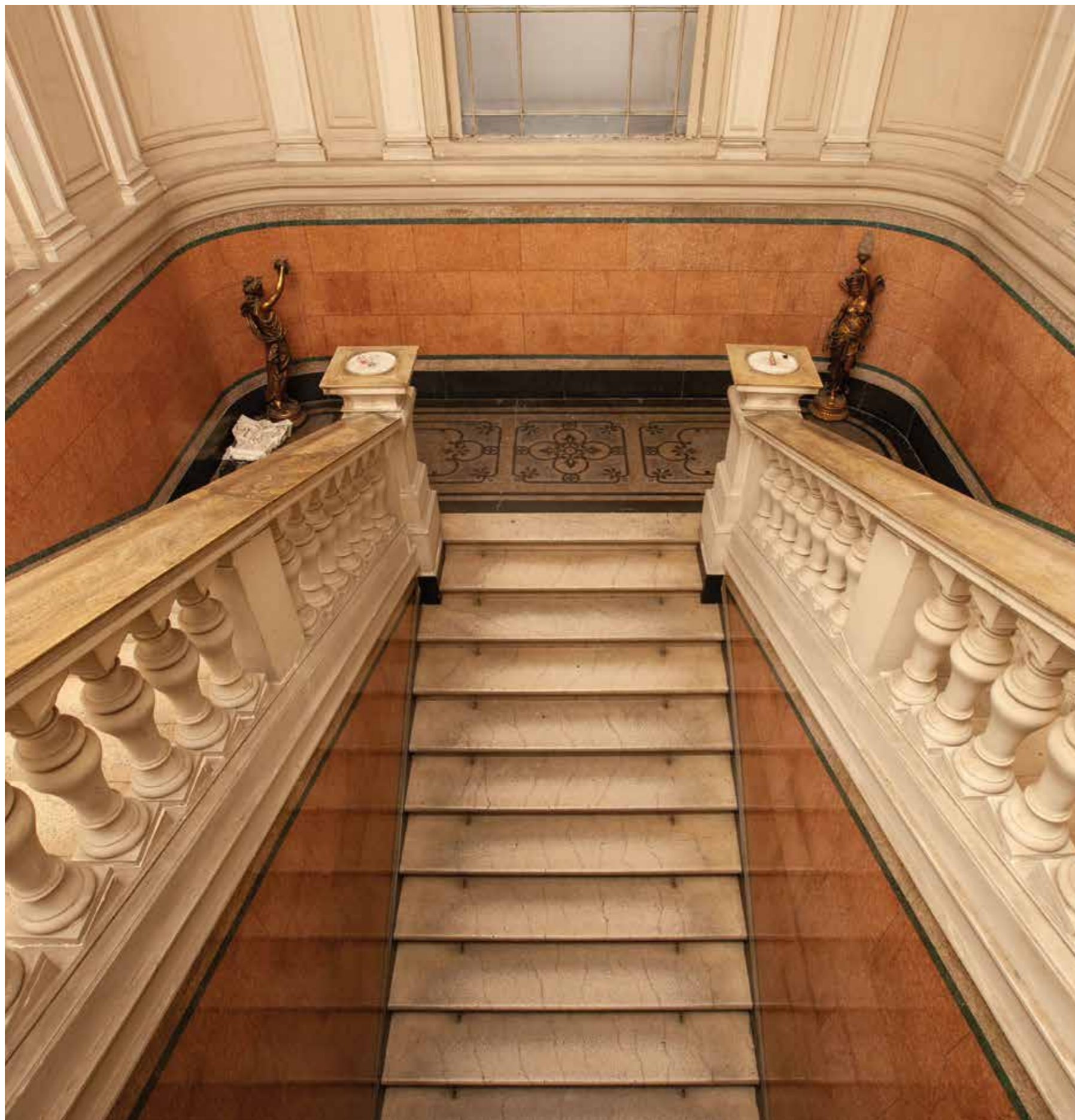
Valja napomenuti da usporedba projekta (presjek)⁴² i današnjeg stanja pokazuje da su se uz ulazni krak u niši u zidu trebale nalaziti skulpture, a da je luneta niše trebala

⁴² DAZG (bilj. 19).

Predvorje stubišta, današnje stanje različito od projekta

biti ukrašena školjkom, te da je ograda uz gornji krak stuba, za razliku od balustrada u donjem dijelu, trebala biti sastavljena od C voluta. No dok te razlike možemo tumačiti promjenama u gradnji jer su postojeće niše preplitke da bi primile skulpturu, a ograde su u cijelom stubištu sastavljene od balustara, nedostatak ukrasa u zoni gređa ulaznoga stubišnog prostora posljedica je možda naknadnog osiromašenja. Otvorenim ostaje i izvorno rješenje zrcalnog stropa

Stubište

iznad stubišta koje nije moglo biti restauratorski istraženo, a koje je, s obzirom na cjelokupnu koncepciju prostora, moglo uključiti i fresku. Izvornoj opremi kamenog stubišta pripada i popločenje poda *terazzom*.

Iz prvotne faze gradnje sačuvana je i oprema dvorana na katu, s tim da je ona južna, uređena u smeđim tonovima (drvena zidna oplata, okviri vrata, tapete, kasetirani strop, kamin), služila vjerojatno kao soba za gospodu – *Herrenzimmer*. U srednjoj dvorani s drvenim okvirima vrata, kaljevom peći i stropnim štukaturama, restauratorska su sondiranja pokazala izvornu svjetlozelenu boju zidova (sonde 7–12). U sjevernoj dvorani, kao što je spomenuto, iz neobarokne faze potječe samo okvir vrata te kaljeva peć. Izvorni je nalič prema rezultatima restauratorskog istraživanja bio narančaste boje, a uz vrata su bile tamnosmeđe i tamnosive bordure (sonde 1–6). Sastavni dio izvorne opreme čine dekorativni parketi, te drvene vratnice i prozori, raščlanjeni stupićima, ukladama i profilacijama.

Stubišni prostor

Opremanje palače prema projektu Hönigsberga i Deutscha moglo je potrajati u nešto duljem razdoblju, kako na to upućuju crteži slikara Ernesta Tomaševića (1897.–1980.) iz 1914. godine – tlocrt, presjek i nacrt zidova stubišta s označenom oplatom *stucco-lustrom* te prikaz neobaroknih vratnica glavnog portala.⁴³

Kada je riječ o rješenju vanjštine, kako je spomenuto, ona je u većoj mjeri očuvana u prvotnom stanju, osobito kada

43 Nacrti su pohranjeni u repozitoriju Muzeja za umjetnost i obrt (MUO-049198, MUO-049195). Zahvaljujem kolegici Ljerki Dulibić na tom podatku.

je u pitanju bogato raščlanjeno i ukrašeno ulično pročelje. Jedini ključan element koji je ovdje uklonjen tijekom vremena jesu alegorijski kipovi na atici, pripisani kiparu Dragutinu Moraku (1839.–1922.), inače suradniku Hönigsberga i Deutscha.⁴⁴ Na dvorišnoj, pak, strani, u izvornoj je fazi galerija na katu začelja središnjeg krila bila otvorena, s ogradom od balustara, kako to prikazuju projekt, ali i uvid u arhitektonske strukture. Takvo rješenje, prema projektu, podrazumijevalo je raskošnije oblikovani ulaz s galerije u sjeverno

44 IRENA KRAŠEVAC, Dragutin Morak – zanemareni kipar našeg 19. stoljeća, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 31 (2007.), 226.

Vratnice glavnog portala

bočno krilo, s dekorativnim zabatom sastavljenim od C voluta i biljne dekoracije. Isti izvor upućuje na to da su i prozori dvorišnih fasada bočnih krila trebali imati bogatije okvire s profiliranim vijencima. Takvo, razrađeno rješenje dvorišnog začelja, atipično čak i za reprezentativniju zagrebačku historičističku arhitekturu, povezano je s oblikovanjem konjušnice kroz koju je bio sproveden kolni ulaz u palaču.

Podatke o izgledu gospodarske građevine s konjušnicom danas možemo dobiti samo iz pisanih izvora i nacrtu.⁴⁵

45 DAZG (bilj. 19). Vidjeti poglavlje I.2.1.1.

Kasetirani strop

Južna dvorana na prvom katu, pogled na vrata i kamin

Srednja dvorana na prvom katu, strop sa štukaturama

Sjeverna dvorana na prvom katu, pogled na vrata i prozor

Ulazno pročelje, detalji figurativne plastike iznad prozora i portala

Tako u uvjetima građevne dozvole iz 1892. vidimo da je Gradsko poglavarstvo, očito imajući u vidu buduću koncepciju Petrinjske ulice, tražilo bogatije oblikovanje pročelja. Iz kasnijih spisa, pak, doznajemo da su sami projektanti radikalno promijenili projekt, te ga priložili u travnju 1893. u obliku triju tlocrta (podrum, prizemlje i prvi kat), naslovljenih *Zgrada staje gospodina G. Pristera*.

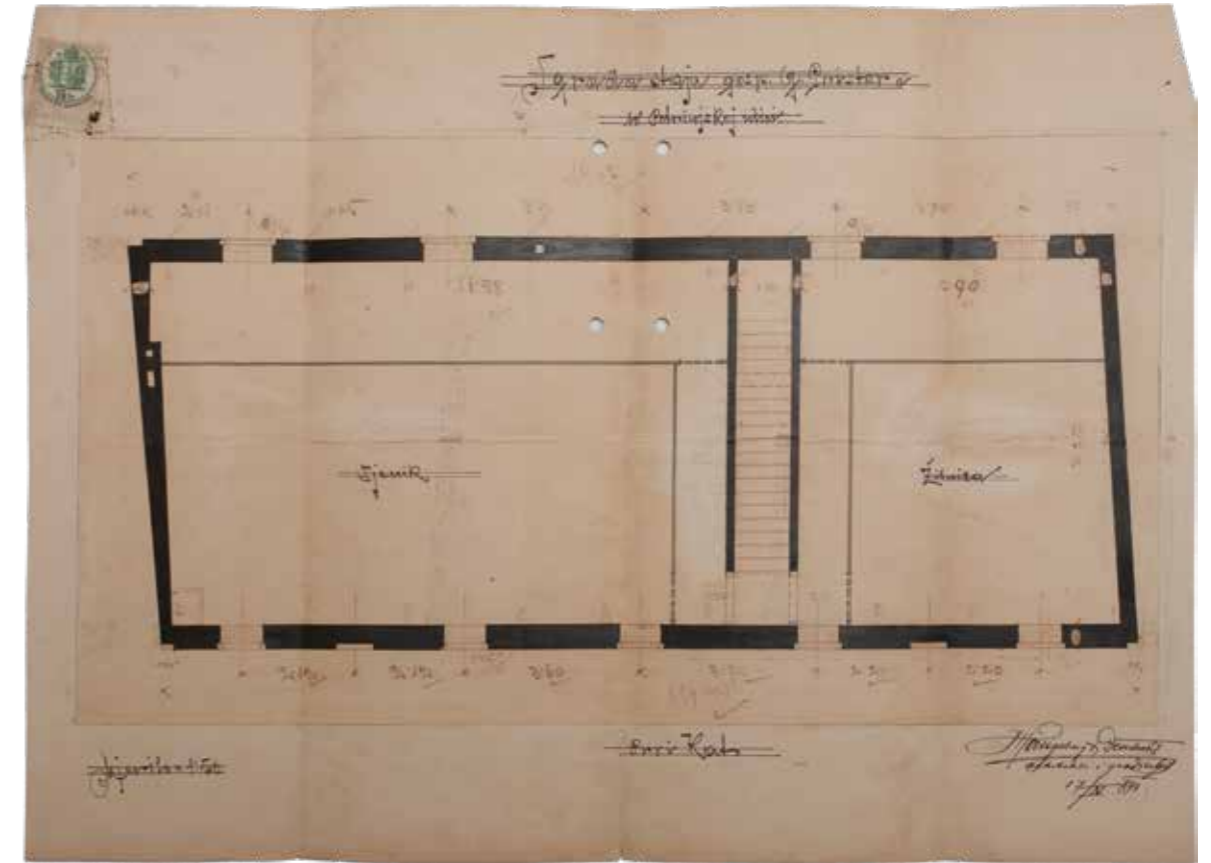
Prema projektu, cijelom dubinom prizemlja gospodarske zgrade protezala se središnja veža sa širokim ulazima na uličnoj i dvorišnoj fasadi. Na južnoj bočnoj strani nalazili

su se jednokrako stubište, položeno usporedno s vežom, te spremište za kola (kolnica), također sa širokim dvorišnim ulazom, a na sjevernoj strani staja sa središnjim ulazom iz dvorišta i pregradama za četiri konja, te dvije sobe i hodnik na uličnoj strani (stan za kočijaša). Prostorije su bile osvijetljene prozorima na uličnoj i dvorišnoj strani, a natkrivali su ih plitki segmentni svodovi na traverzama. Isti raspored s jednakim tipom nadsvođenja ponavljao se i u podrumu, oblikovanom samo ispod veže i kolnice, s tim da je konstrukcija zgrade ovdje bila ojačana središnjim potpornjima

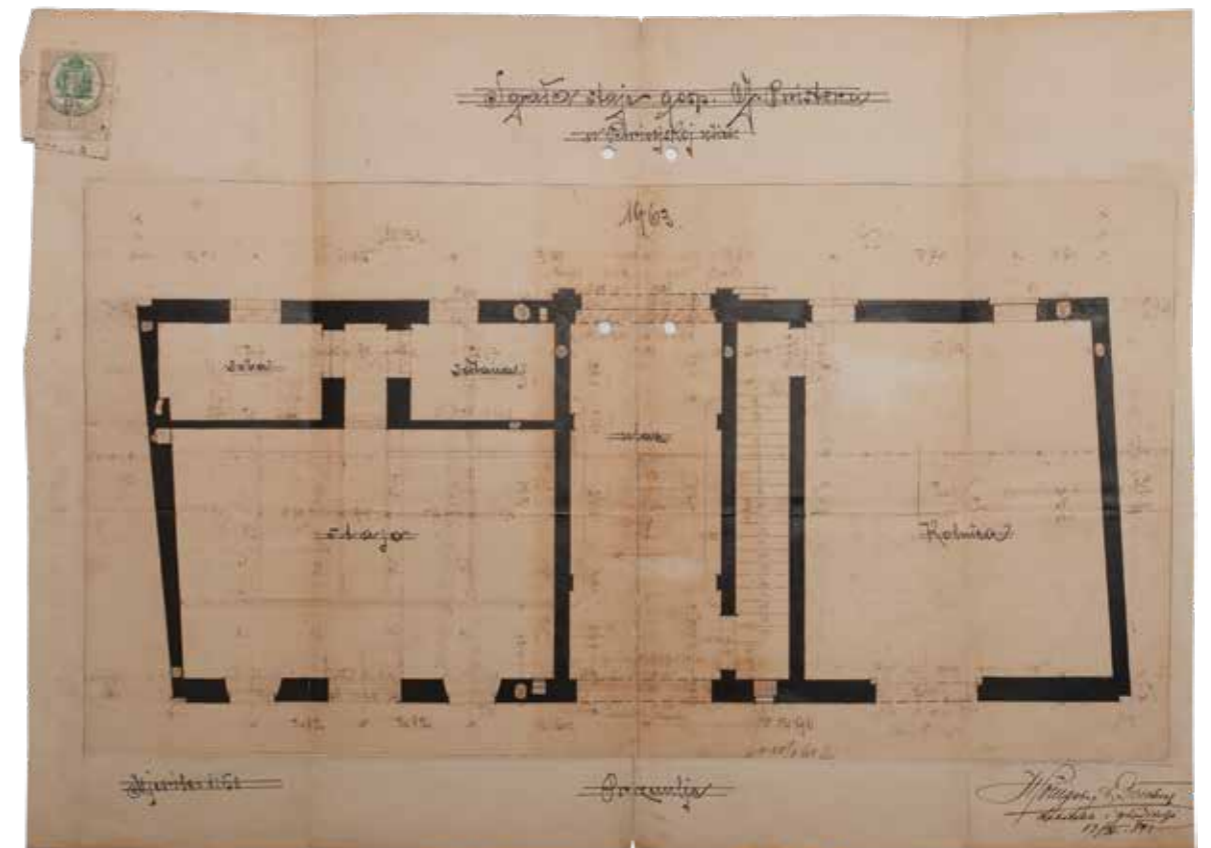
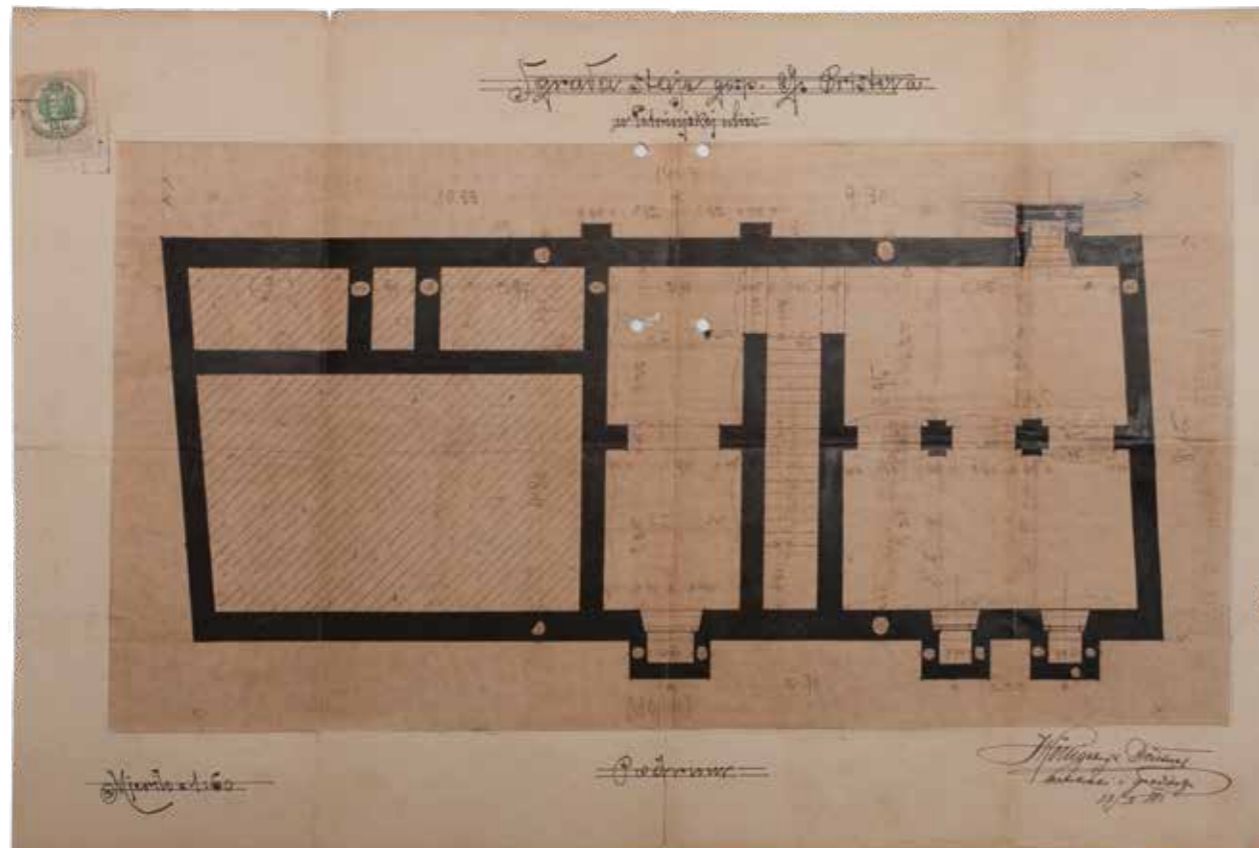
u prostoriji ispod veže, te pilonima u prostoriji ispod kolnice. Na prvom je katu sa sjeverne strane stubišta bio sjenik, a s južne žitnica. Iz ovih tlocrta vidljivo je da je dvorišno pročelje bilo rastvoreno s trima širokim ulazima i dvama prozorima u prizemlju, s trima ukopanim podrumskim prozorima te s pet prozora na katu. Na uličnoj strani nalazili su se središnji otvor veže flankiran s dvama prozorima u prizemlju, jednim podrumskim prozorom (naknadno prekrivenim na nacrtu) te s četirima prozorima na katu. Portal veže imao je istaknut okvir.

Litografija Zagreba, 1926., detalj s vidljivom gospodarskom zgradom palače Prister u Petrinjskoj ulici

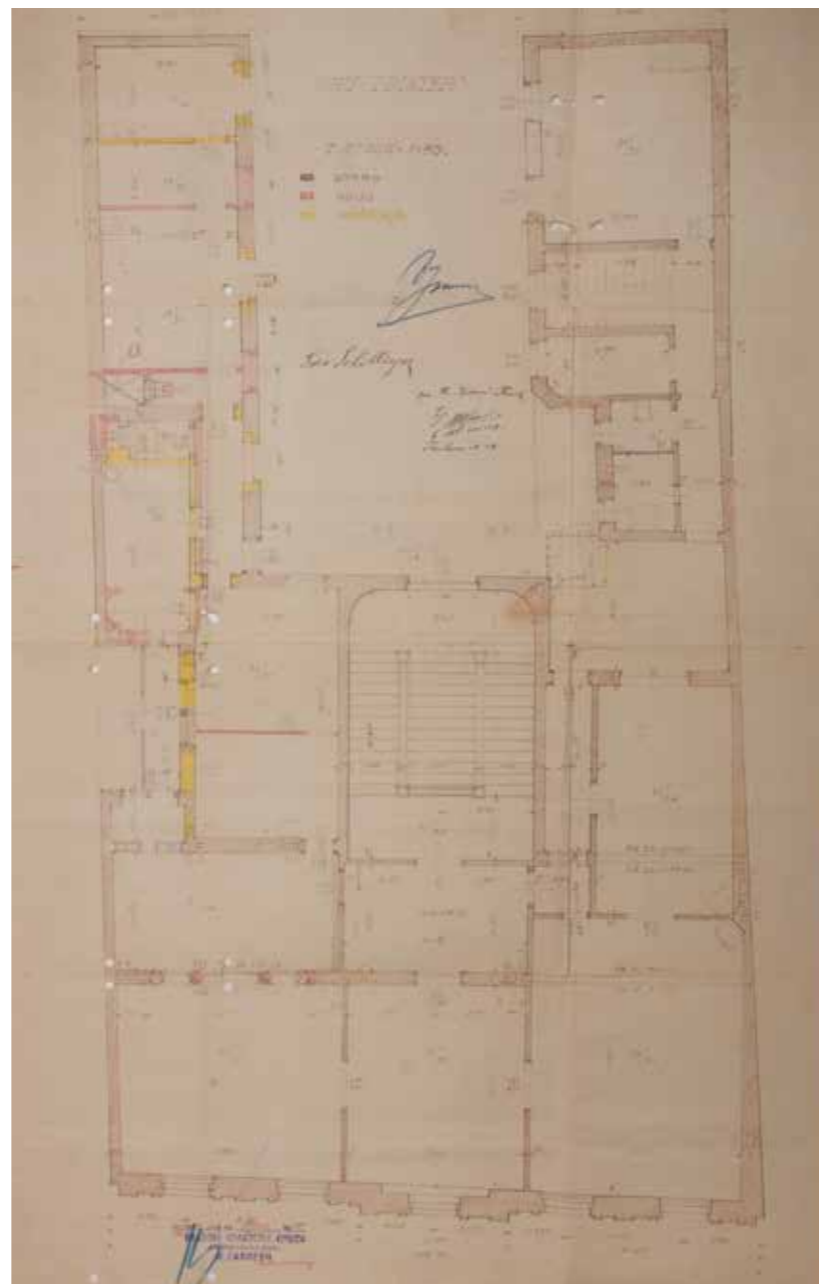
Gospodarska zgrada s konjušnicom, tlocrti podruma, prizemlja i prvog kata, Hönigsberg i Deutsch, 17. 4. 1893., DAZG

III.2. Obnove palače u međuratnom razdoblju

Prve veće zahvate u interijeru palače, zabilježene u arhivskoj dokumentaciji i identificirane uvidom u strukturu, kao i restauratorskim sondiranjem, poduzeo je novi vlasnik Teodor Schillinger 1924. godine.⁴⁶ Projektant je bio inženjer Makso Korenić (poduzeće Korenić & Frank),⁴⁷ a ponajprije je bila riječ o pregradnji sjevernog dijela prvog kata palače. Iz priloženog tlocrta kata s uobičajenim načinom označavanja: žuto – rušenje, crveno – novo, smeđe – staro, doznajemo da su u sjevernom krilu umjesto tri oblikovane dvije sobe, unutar jedne od njih dodan je WC, te je preuređena kupaonica uz bočni svjetlik. Navedene promjene pratila je promjena prozora na dvorišnoj fasadi sjevernog krila, gdje su umjesto pet dvokrilnih prozora standardnoga izduženog pravokutnog formata oblikovana tri šira modernija trokrilna prozora kvadratičnog formata. Promijenjeni su i otvori prema svjetliku: iz nove kupaonice prozor je malo pomaknut i smanjen, a iz sobe uz svjetlik umjesto jednoga velikog otvora formirana su dva manja prozora. Premda na projektu nije označeno, tada je u svjetlik ugrađen još jedan WC, što je izazvalo pritužbe susjeda. Dok spomenuta kupaonica i WC uz nju više nisu sačuvani, oprema WC-a u svjetliku s crnim i bijelim keramičkim pločicama nosi obilježja *art déco* stila, tipičnoga za međuratno razdoblje.

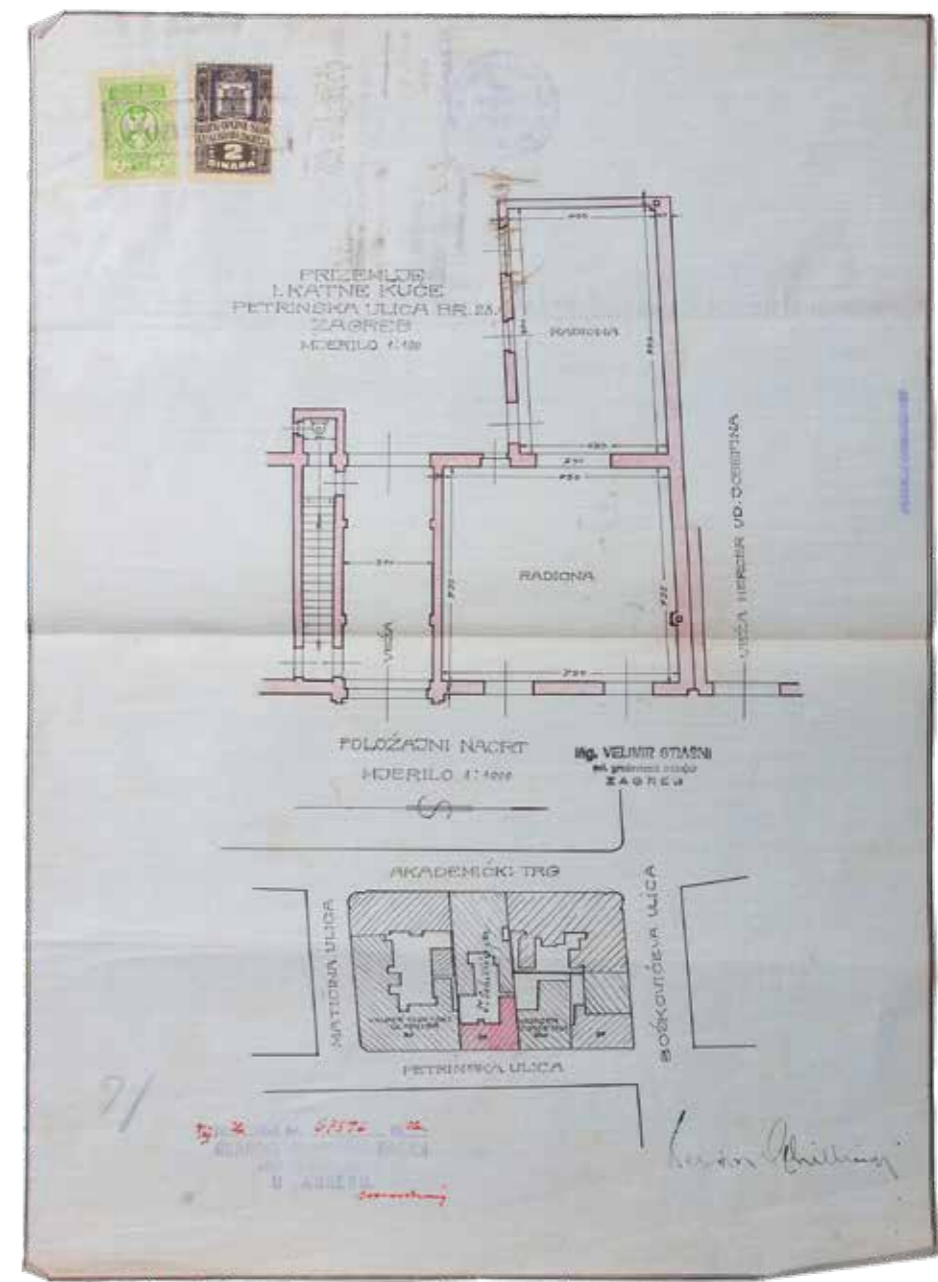
U sklopu istoga Schillingerova zahvata najvjerojatnije je preoblikovana i sjeverna pročelna dvodijelna dvorana (premda u izvorima nema za to potvrde), zadobivši također *art déco* značajke. Na spomenutom tlocrtu kata s označenim promjenama vidljivo je da su tada zazidana vrata koja su njezin stražnji dio spajala s predsobljem. No taj je zahvat povezan s još jednom inovacijom u palači – uvođenjem centralnoga grijanja, jer je na mjestu vrata, kao i na

Tlocrt prvog kata palače Prister s označenim zahvatima novog vlasnika Teodora Schillingera, projekt: Makso Korenić, 1924., DAZG

suprotnom zidu dvorane, smješten radijator.⁴⁸ Cijeli je stražnji dio dvorane obuhvaćen ugrađenim namještajem, koji je rešetkama prikrilo radijator. Istodobno su preoblikovane profilacije stropnih vijenaca. U toj fazi soba je vjerojatno

⁴⁸ Uvođenje centralnog grijanja rezultiralo je i pregradnjama u podrumu, gdje je smješteno ložište, kako je to vidljivo na nacrtu iz 1924. godine. DAZG (bilj. 19).

Projekt zahvata u radionici u gospodarskoj zgradi u Petrinjskoj ulici i položajni nacrt, Velimir Stiasni, 1926.

dobila tapete, od kojih su sondiranjem pronađeni samo ostatci (sonde 1, 2, 5, 6). U središnjoj pročelnoj dvorani tapete iz te faze su, međutim, sačuvane u cijelosti. Zelenkastim tonovima oponašaju raniji nalič, a ističu se kvalitetnim svilenkastim perforiranim dekorom. Iduće, 1925. godine, dokumentacija bilježi rušenje jednog zida u južnom dijelu prvog kata (današnja knjižnica).

⁴⁶ Vidjeti poglavlje I.2.2.2.

⁴⁷ Vidjeti bilj. 26.

Sjeverna dvorana na prvom katu, ugradbeni namještaj i radijatori, oko 1925.

Pregradnja interijera palače imala je za posljedicu djelomičnu promjenu drvenine, a tada je, prema svemu sudeći, ostakljena dvorišna galerija. U toj fazi, ili nešto poslije u međuratnom razdoblju iznova su obojeni zidovi stubišnog prostora svjetlooker naličjem, koji je prekrpio izvornu marmorizaciju (sonde 13–29).

Zahvati u interijeru, a posebice promjene prozora prema dvorištu, rezultirali su i obnovom pročelja. Tako novi prozori dvorišnih pročelja, unatoč moderniziranom formatu, dobivaju profilirane okvire u žbuci. Zazidani su i balustri galerije, a obilježja *art déco*a nose i željezne ograde malog balkona južno na prvom katu u dvorištu. Cijela adaptacija zaokružena je obnovom glavnog pročelja 1936. godine

koja, prema uputama Gradskog poglavarstva, nije smjela uključiti nikakve promjene, osim bojenja nenapadnom bojom. Jesu li ipak u toj prigodi uklonjene skulpture na atici, ostaje kao vjerojatna pretpostavka. Dvadesetih godina pregrađivana je i dograđivana dvorišna zgrada s konjušnicom, koja je tada služila kao tiskara, no 1931. godine ona je srušena ustupivši mjesto golemoj stambenoj višekatnici.

Zahvati planirani uoči i početkom Drugoga svjetskog rata – dogradnja dvorane Hrvatskog autokluba te ugradnja dizala za Talijansko poslanstvo i potom za Ustaške postrojbe – nisu bili izvedeni.⁴⁹

⁴⁹ Vidjeti poglavlje I.2.2.4.

Dvorišno pročelje sjevernog krila, povećani prozori na prvom katu, Makso Korenić, 1924.

III.3. Pregradnje palače nakon Drugoga svjetskog rata

Prenamjena palače Prister u prostor za institucije Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti nakon Drugoga svjetskog rata imala je za posljedice nužne adaptacije unutrašnjeg prostora za urede. No ti zahvati nisu bitno narušili njezina izvorna prostorna obilježja i njezinu opremu. Najveći zahvat u smislu promjena bila su preuređenja pročelnog dijela potkrovlja u urede. Tijekom tih obnova izvorne marmorizacije i kolorističke obradbe unutrašnje opreme i pročelja ponovno su prekrivene novim naličima.

IV.

VALORIZACIJA
PROSTORNO-
-ARHITEKTONSKIH
OBILJEŽJA

Neobarokna palača Prister odlikuje se visokom urbanističko-arhitektonskom kvalitetom, koja je jednako relevantna razmatra li se u kontekstu opusa projekatana – Lea Hönigsberga (1861.–1911.) i Julija Deutscha (1859.–1922.) – ili u kontekstu zagrebačke kasnohistoricističke stambene arhitekture.

Djelujući zajedno u arhitektonskom uredu od 1889. do 1911. godine, Hönigsberg i Deutsch, *arhitekti i graditelji*, kako su se potpisivali,⁵⁰ preobrazili su zagrebačku historicističku arhitekturu upravo u doba najintenzivnije izgradnje grada. Osim po iznimnoj kvaliteti i kvantiteti, njihov je zagrebački opus važan jer je značio stilsku prekretnicu iz neorenesanse strogog historicizma u raskošni neobarok kasnog historicizma.⁵¹ U projektima dvojice arhitekata poslije će doći do izražaja i inventivne kombinacije različitih drugih stilova, uključujući i pojavu secesije, ali za palaču Prister relevantna je upravo ova njihova rana, neobarokna faza. Takvo stilsko opredjeljenje proizlazi dijelom iz zajedničkog školovanja Hönigsberga i Deutscha u Beču, ali i iz različitih kasnijih europskih iskustava, prije nastupa u Zagrebu, gdje ih se s pravom drži »najplodnijim zagrebačkim graditeljima«.⁵²

Leo Hönigsberg, rođen u Zagrebu, i Julije Deutsch, došljak iz Linhartovya u Češkoj, školuju se na Technische Hochschule, kod Heinricha von Ferstela (1828.–1883.), projektanta neogotičke *Votivkirche* u Beču (1855.), ali i neobarokne palače Austrijskog Lloydja u Trstu (1883.), te kod Carla Königa (1841.–1915.), autora znamenite neobarokne zgrade Philipp-Hof u Beču, sa zaobljenim uglom s kupolom, dovršene iste godine kada je Hönigsberg diplomirao (1883.).⁵³

50 Više o njima vidjeti u: DOBRONIĆ (bilj. 12).

51 O podjeli historicizma vidjeti: OLGA MARUŠEVSKI, *Iso Kršnjavi kao graditelj*, Zagreb, 1986.

52 DOBRONIĆ (bilj. 12), 23.

53 Više o austrijskim arhitektima vidjeti u: *Architektenlexikon, Wien 1740–1945*, <http://www.architektenlexikon.at/de/645.htm>. Usporediti također: WALTER KRAUSE, *Baukunst*, u: *Geschichte der bildenen Kunst in Österreich. 19. Jahrhundert*, (ur.) Gerbert Frodl, Prestel, München – Berlin – London – New York, 2002., 179–239.

Palača Austrijskog Lloydja u Trstu, Piazza Unità d'Italia, Heinrich von Ferstel, 1883.

Zgrada Philipp-Hof u Beču, Albertinaplatz, Carl König, 1883.

Dok će Julije Deutsch stjecati praksu u Belgiji i Francuskoj, Leo Hönigsberg nastavit će rad najprije u Beču u uredu Ludwiga Tischlera (1840.–1906.), arhitekta također odanoga neobaroknom stilu.⁵⁴ U nizu stambeno-poslovnih zgrada koje je Tischler projektirao prije i tijekom Hönigsbergova asistiranja (Graben 7, 1875.; Rooseveltplatz 11, 1880.; Am Hof 11, 1882.–1883.; Kärtner Strasse 47, 1889.; Kärtner

54 *Architektenlexikon, Wien 1740–1945*, <http://www.architektenlexikon.at/de/645.htm>.

Najamna zgrada u Beču, Graben 7, Ludwig Tischler, 1875.

Strasse 49, 1889.),⁵⁵ prepoznatljivim repertoarom postaje razrađena neobarokna raščlamba s velikim redovima poviše rustike, rizalitima i erkerima, atikama s balustradama i slobodnostojećom skulpturom, raskošnom arhitektonskom plastikom s maskeronima, girlandama i lambrekenima, te efektним zaobljenim uglovima s kupolama. I u kontekstu samog Beča te su inovacije značile reprezentativnu trans-

55 Isto.

Uglovnica Mirka pl. Halpera, Strossmayerov trg 3, Leo Hönigsberg, 1887.–1888.

Trodijelna kuća Mavra i Matilde Hönigsberg, Ilica 51, 53, 53 a, Leo Hönigsberg, 1887.–1888.

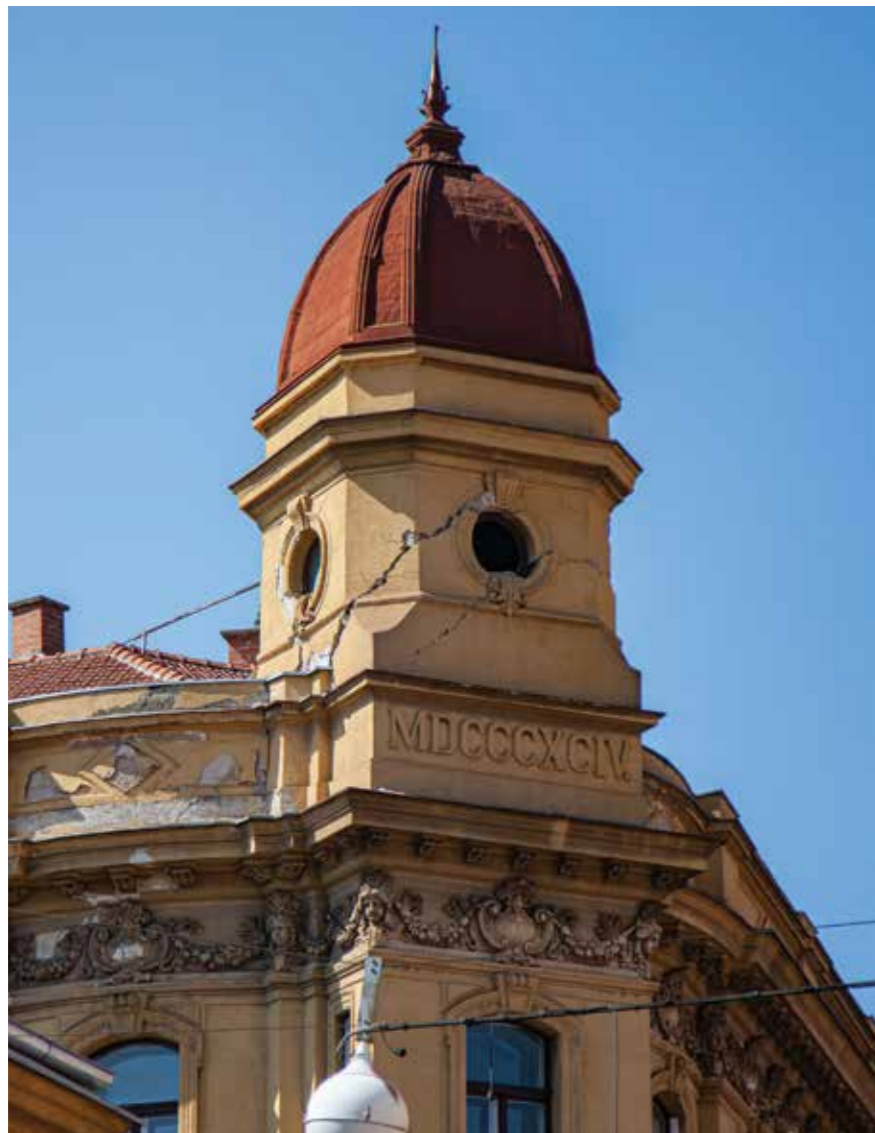
formaciju stambeno-poslovnih blokova u povijesnoj jezgri grada.⁵⁶

Formiran u takvom okruženju, Hönigsberg po povratku u Zagreb logično nastupa s neobaroknom uglovnicom akcen-

tiranom kupolom – već spomenutom palačom Halper na Strossmayerovu trgu 3 (1887.–1888.), razvivši potom temu kupole i kao središnjeg naglaska na zgradi Hrvatskoga učiteljskog doma na Trgu Republike Hrvatske 4 (1888.–1889.). U još jednom samostalnom projektu (prije osnivanja ureda s Julijem Deutschem), trodijelnoj višekatnici u Ilici 51–53 a, koju projektira za roditelje – Mavra i Matildu Hönigsberg (1887.–1888.) – istaknut će se iznimnim bogatstvom arhitek-

tonske plastike i dekoracije, naglasivši središnji rizalit građevine atikom sa skulpturom. Temu zaobljenog ugla i ugaone kupole u kombinaciji s plastičnom dekoracijom varirat će potom s Deutschom tijekom zadnjeg desetljeća 19. stoljeća i na drugim građevinama, kako to svjedoči, primjerice, neobarokna uglovnica Ilica 41 / Frankopanska 2 (1894.). Isto obilje arhitektonske plastike karakterizira palaču Prister, no svojom impostacijom u bloku, te rješenjem vanjštine i tlocrt-

56 Usporediti: KLAUS EGGERT, *Der Wohnbau der Wiener Ringstrasse im Historismus 1855–1896*, Wiesbaden, 1976.; *Die Wiener Ringstrasse*, (ur.) Alfred Fogarassy, 2014.

Uglovnica Matilde Höningsberg, Frankopanska 2 / Ilica 41, Höningsberg i Deutsch, 1894.

nom organizacijom ona se u određenoj mjeri razlikuje od onodobnih realizacija Höningsberga i Deutscha.

Podignuta usred *perivojne potkove*, bočno uz palaču Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, svojim raskošnim pročeljem palača Prister zasigurno pridonosi dignitetu toga prostora. Balansirana raščlamba rustikom i velikim redom pilastara, scenično udvostručen portal, konveksno-konkavni balkon, bogatstvo figurativne i vegetabilne plastike, te atika sa skulpturama, svjedoče o visokoj kvaliteti zamisli i izvedbe. Impostirana, međutim, tako da s dvorištem i gospodarskom zgradom zaprema cijelu dubinu bloka, efektno intervenirajući i u Petrinjsku ulicu, palača daleko nadilazi

Uglovnica Matilde Höningsberg, detalji arhitektonske plastike

uobičajene standarde u postavi i oblikovanju reprezentativnih donjogradskih stambenih kuća, kako onih Höningsberga i Deutscha tako i većine ostalih. Kada tomu dodamo impresivno artikulirano začelje s dubokim lučnim nišama – edikulama i galerijom između užih krila, te dinamičan odnos s nekadašnjom nižom gospodarskom zgradom, jasno je da je ovdje riječ o daleko razrađenijoj koncepciji od uobičajenoga jednostavnog oblikovanja začelja čak i vrlo raskošnih kuća, bez obzira na to jesu li ona okrenuta prema gospodarskim dvorištima ili vrtovima u unutrašnjosti blokova.

Za vanjštinom palače ne zaostaje ni njezina unutrašnjost. Dinamična osovinska organizacija s ulaznim prostorom i

Kuća Lea Höningsberga, Trg Josipa Jurja Strossmayera 8, 1898.

stubištem imperijalnog tipa, postavljenim od pročelja do začelja glavnog krila, te visinski obuhvaćenoga stropom prvog kata, također je rješenje koje se rijetko susreće u zagrebačkoj donjogradskoj arhitekturi. Uspjelu prostornu organizaciju središnjih dijelova palače krase kvalitetna oprema. Bogata raščlamba stubišta kompozitnim redom, te raznolikim ornamentima, nadopunjena je profinjenom kombinacijom svijetle marmorizacije s crvenkastim tonovima zidne oplote. Tomu zasigurno treba pridodati opremu dvorana, te njihov različit karakter povezan s namjenom. Simetričnoj postavi stubišta i pročelnih prostorija kontrast čini slobodan asimetričan raspored prostorija u bočnim i stražnjim

Palača Vranyczany-Dobrinović (Moderna galerija), Otto von Hofer, 1881.–1883., stubište

dijelovima palače, s efektним osvjetljenjem kroz svjetlike i verande, čime je cijeli prostor dobio pečat modernosti.

I na kraju sama figurativna dekoracija, od reljefnih prikaza *putta* do slobodnostojeće skulpture – šest nestalih kipova

na atici i dva brončana kipa personifikacija Slobode u stubištu – također svjedoči o visokom stupnju umijeća. Kako je plastično ukrašavanje bilo u ovlasti arhitektonskog ureda, ne postoje podatci o narudžbama i autorstvu kipova, no neki drugi primjeri realizacija istih projekata, poput Starčevićeva doma (1894.–1895.) na Starčeviću trgu 6, svjedoče o angažmanu onodobnoga najetabliranijeg kipara – Dragutina Moraka, kojemu je, uostalom, atribuirana i nestala skulptura s atike palače Prister.⁵⁷

Prema tome, svojim urbanističkim smještajem, rješenjem vanjštine te organizacijom prostora i opremom, palača odudara od zagrebačkog standarda toga vremena, koji čine višekratnice raskošnih uličnih pročelja, ali skromnih dvorišnih začelja, te u pravilu s dvokrakim stubištima izdvojenima u zasebne, lateralno smještene prostore. U tom kontekstu, naravno, treba imati na umu razliku između palača projektiranih za jednu obitelj i najamnih stambenih višekratnica,⁵⁸ ali i u prvom slučaju većinu zagrebačkih primjera karakteriziraju raskošno pročelje i skromno začelje. Kao moguća inspiracija palači Prister nameće se susjedna palača Vranyczany (današnja Moderna galerija), također s raščlanjenim začeljem prema nižim gospodarskim zgradama, te s raskošnim stubištem unutar visokog prostora, no ovdje su izostale osovinska pozicija i organizacija, premda je riječ o znatno većoj pa i raskošnijoj rezidenciji.

Stoga, tražeći moguće uzore, trebali bismo se okrenuti ponajprije mjestu školovanja te potom i europskim iskustvima projekata. Komparativne primjere za pojedine važne oblikovne elemente, poput rješenja i ukrašavanja stubišta ili, primjerice, primjene drvenih kasetiranih stropova oplemenjenih oslikom i štukaturama, nalazimo i u onodobnoj bečkoj arhitekturi (stubište na adresi Parkring 8, stropovi u

Palača Sturany u Beču, Schottenring 21, Ferdinand Fellner i Hermann Helmer, 1874.

istoj palači, te na adresama Schwarzenbergplatz 1, Goethegasse 3).⁵⁹ Ni galerije (ostakljene verande) između dvorišnih krila nisu strani element historicističkoj bečkoj arhitekturi (Parkring 16, Kärtnering 4).⁶⁰ Štoviše, i za raščlambu glavnog pročelja palače Prister moguće je naći određene paralele u Beču. U tom pogledu, dakako, treba istaknuti palaču Sturany (Schottenring 21), koju 1874. godine projektiraju Ferdinand Fellner i Hermann Helmer, arhitekti koji će poslije kao projektanti kazališta biti nazočni u Zagrebu i u Hrvatskoj.⁶¹ Kao jedna od prvih neobaroknih bečkih palača, bliska svojim uzorima, ona je imala širok odraz, pa je tako mogla inspirirati i naše arhitekte.

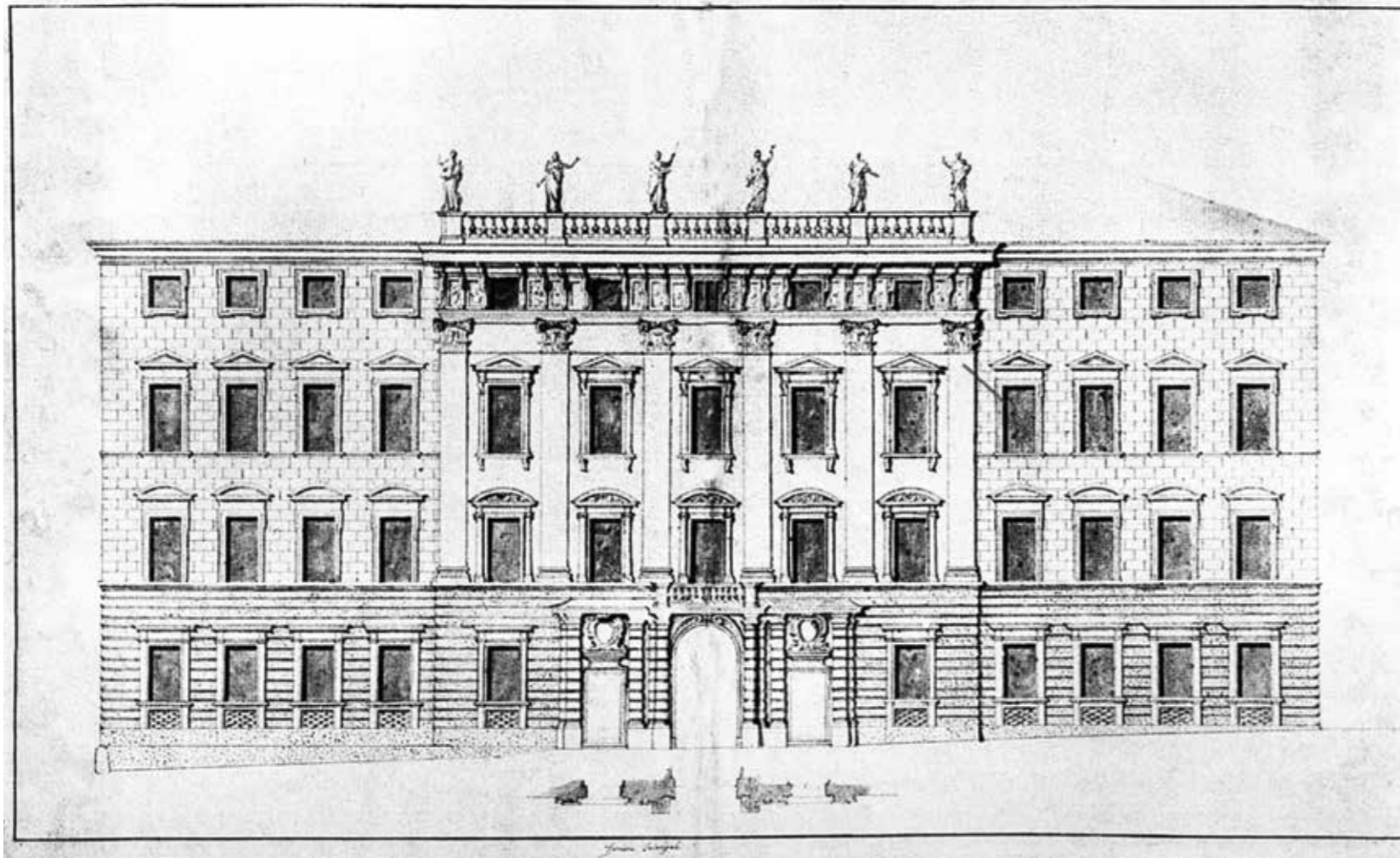
57 JELENA USKOKOVIĆ, Arhitektonska plastika historicizma u Zagrebu, u: *Historicizam u Hrvatskoj*, katalog izložbe, Muzej za umjetnost i obrt, (ur.) Vladimir Maleković, Zagreb, 2000., knj. I., 253. KRAŠEVAC (bilj. 44), 226.

58 O tipologiji zagrebačke historicističke stambene arhitekture vidjeti: IVO MAROEVIĆ, Prijedlog za tipologiju stambene arhitekture u Zagrebu u drugoj polovici 19. stoljeća, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 11 (1987.), 165–185.

59 EGGERT (bilj. 56), tab. 83, 92, 96.

60 Isto, tab. 192, 251.

61 Isto, 412–417, tab. 234. To je jedna od prvih neobaroknih palača u Beču. Zahvaljujem kolegici Ireni Kraševac, koja me je upozorila na taj primjer.

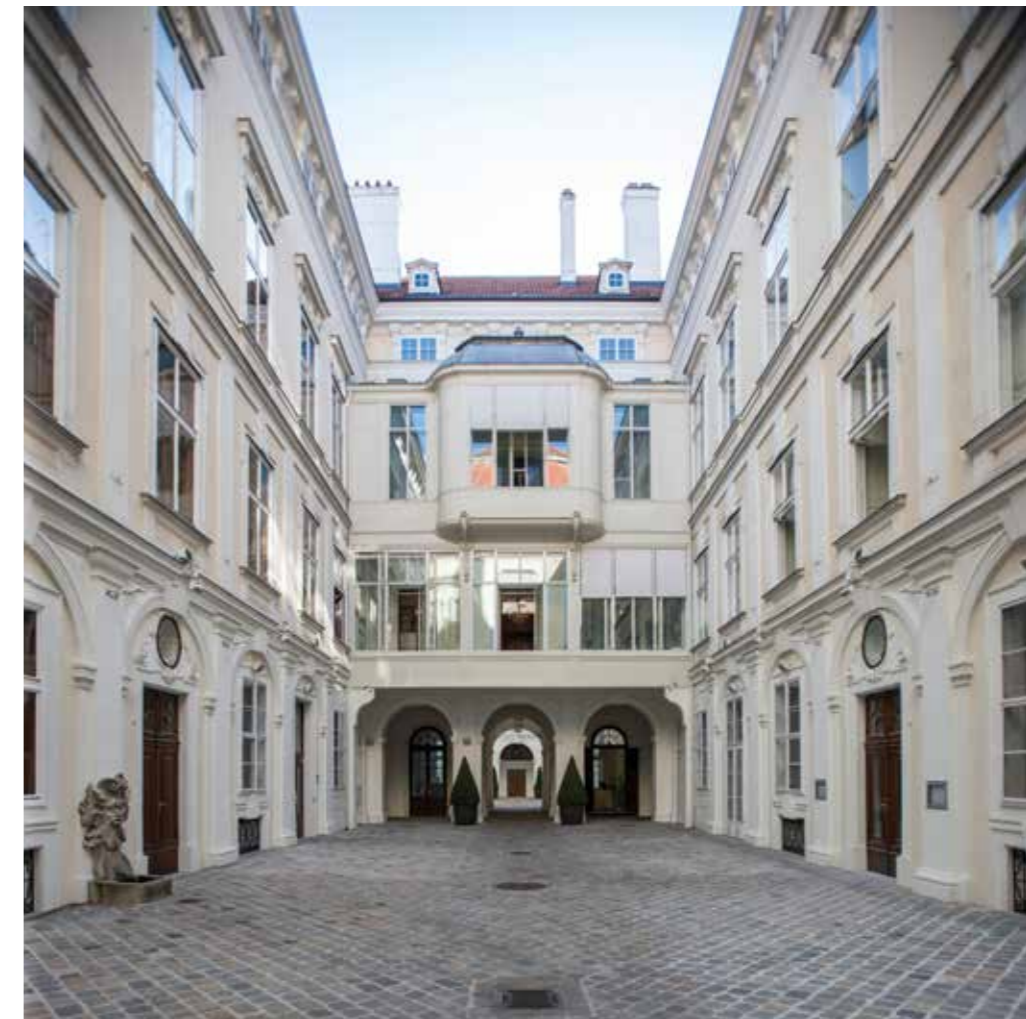

Palača Kaunitz-Liechtenstein u Beču, 1689.–1690., pročelje s atikom sa skulpturama, projekt Enrica Zucallija prema Berninijevoj palači Chigi-Odescalchi u Rimu

No ipak, kada je riječ o usporedbi kasnije bečke neobarokne stambene arhitekture s njezinim ishodištima, nameće se zaključak da ona od baroka ponajprije koristi dekorativni repertoar raščlambe eksterijera i opreme interijera, a sam format i impostacija građevina baštine ranohistoricističko naslijeđe. Na kraju i svojevrsan lajtmotiv bečke (i zagrebačke) neobarokne stambene višekatnice – zaobljeni ugao s kupolom, više je karakterističan za historicizam nego za barok. U tom kontekstu palača Prister – svojim općim dojmom, a posebno volumnim gabaritima, te oblikovanjem pročelja i stubišta – upućuje i na izravnu inspiraciju projektanata bečkom baroknom arhitekturom.⁶² Trokrilno vo-

lumno tijelo, glavno pročelje naglašeno velikim redom te atikom sa skulpturama, stupnjevano rješenje dvorišnih pročelja s naglaskom na glavnom krilu s lukovima, te kolni ulaz kroz niže volumno tijelo gospodarske zgrade, kao i oblikovanje *cour d'honneur*, svjedočanstvo su upućeno sti njezinih autora u same prototipove europske barokne stambene arhitekture, kojima Beč obiluje.

Svoju izvornu kvalitetu palača Prister u velikoj je mjeri sačuvala do danas, unatoč kasnijim preinakama. Kada je riječ o intervencijama u interijeru tijekom međuratnog razdoblja, premda i njih potpisuju poznati zagrebački gradite-

Palača Daun-Kinsky u Beču, Freyung 4, 1713.–1716., dvorišna pročelja

lji, poput Maksa Korenića (1924./1925.), one nisu uspjele unijeti neke istaknutije nove kvalitete, ali nisu ni narušile izvorno stanje. Ono što bi značilo veće narušavanje kvalitete – dvorana Automobilskog kluba (prema projektu Amadeja Carneluttija, 1940.) i dizala Talijanskog poslanstva i Ustaških postrojbi, na sreću nije izvedeno.

Najveći, nenadoknadiivi gubitak izvorne urbanističko-arhitektonske kvalitete palače Prister prouzročila je gradnja predimenzionirane stambene višekatnice 1931.–1932. godine, koja nije zauzela samo nekadašnju gospodarsku zgradu s konjušnicom nego i dio dvorišta. Znatno, ali nadoknadiiv gubitak nestanak je skulptura s atike pročelja, vidljivih na starim fotografijama, čije vrijeme uklanjanja nije zabilježeno u dostupnim arhivskim dokumentima.

62 Usporediti: HELLMUT LORENZ, Architektur, u: *Geschichte der bildenen Kunst in Österreich. Barock*, (ur.) Hellmut Lorenz, Prestel, München –

London – New York, 1999., 219–302; HELLMUT LORENZ, HUBERTA WEIGL, *Die Barocke Wien. Die Kupferstiche von Joseph Emanuel Fischer von Erlach und Johann Adam Delsenbach (1719)*, Petersberg, 2008.

PRIJEDLOG
KONZERVATORSKIH
SMJERNICA ZA
UREĐENJE I
OBNOVU

S obzirom na visoku urbanističko-arhitektonsku kvalitetu, palača Prister zaslužuje, osim nužne konstrukcijske sanacije nakon oštećenja izazvanih u potresu 22. ožujka 2020. godine, i cjelovitu obnovu, s najvećom mogućom restauracijom izvorne faze gradnje za naručitelje Guida, Lovru i Miroslava Pristera, kao najkvalitetnije u njezinoj građevnoj povijesti. Prijedlog konzervatorskih smjernica temelji se na analizi arhitektonskih osobina i arhivske građe, te na preliminarnim restauratorskim sondiranjima.⁶³ Nužan preduvjet za pristupanje projektu obnove, međutim, izradba je arhitektonske snimke cijele zgrade (tlocrti svih etaža, karakteristični presjeci, nacrti pročelja, kotirani, u mjerilu 1 : 50), te provedba cjelovitih sondiranja i u zonama koje u ovoj fazi nisu bile dostupne (stropovi, svodovi, pročelja) ili nisu bile ugovorene (drvenina).

V.1. Unutrašnjost

U unutrašnjosti palače, reprezentativne prostore – stubište i pročelne dvorane u prizemlju i na prvom katu – treba sačuvati i restaurirati u izvornom obliku, a u ostalim, manje reprezentativnim bočnim i stražnjim prostorijama, moguće su pregradnje, ovisno o funkcionalnim potrebama. Općenito, za cijeli interijer preporučuje se u što većoj mjeri čuvanje izvornih svodnih konstrukcija, sustava osvjetljenja kroz svjetlike i verande, popločenja podova *terazzom* i izvornim parketom te kvalitetne drvenine.

V.1.1. Stubište

Stubište, kao najraskošnije opremljen dio neobaroknog interijera, ostalo je sačuvano u gotovo nenarušenom obliku, te ga kao takvoga treba zadržati. Navedeno obuhvaća *terazzo*, stube, ograde, zidnu oplatu od *stucco-lustra* te pi-

lastre, gređe, uklade i ornamente, kao i brončane slobodnostojeće figure. Dijelove prekrivene kasnijim naličima – balustrade i zidnu raščlambu, valja restaurirati vraćanjem marmorizacije na svijetloj podlozi prema nalazima restauratorskih sondiranja (sonde 13–28). U stubištu također treba sačuvati i obnoviti vratnice u prizemlju i na katu iz 19./20. stoljeća. Kada je riječ o predvorju u visokom prizemlju s naknadno umetnutim pregradnim zidovima koji oblikuju mala predsoblja u bočnim dijelovima glavnog krila (sonda 25), navedene je zidove moguće zadržati jer su funkcionalni (a i vrata u njima opremljena su starim kvalitetnim vratnicama). Osim vratnica u stubištu, posebno je važno sačuvati bogato ukrašene drvene vratnice na glavnom pročelnom ulazu. Nakon što se provedu detaljna restauratorska sondiranja i u gornjim zonama cijelog stubišta, donijet će se definitivna odluka: pristupiti li izradbi faksimilskih rekonstrukcija nestalih ukrasa ucrtanih na projektu (presjek iz 1893.)⁶⁴ ili ne.

V.1.2. Prizemlje

Tlocrtni raspored prizemlja valja sačuvati u osnovnim konturama. Pročelni dijelovi sa sobama i predsobljima trebali bi ostati netaknuti, a u bočnim se krilima dopuštaju manje preinake. *Terazzo*, plitke svodove na željeznim traverzama, te vratnice i ostakljenja iz 19./20. stoljeća preporučuje se zadržati.

V.1.3. Prvi kat

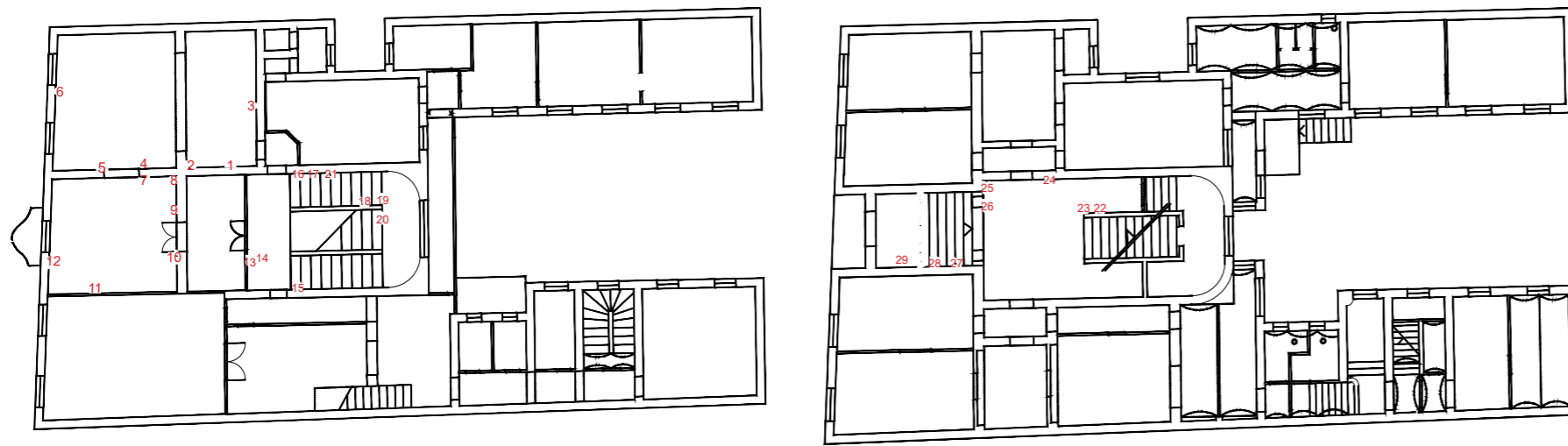
Na prvom katu posebnu pozornost valja dati uređenju i restauraciji triju pročelnih dvorana, te njihovom središnjem predsoblju, u kojem je nužno sačuvati izvorno zenitalno osvjetljenje. U južnoj dvorani (danas čitaonici) obveza je obnoviti cjelokupnu opremu iz neobarokne faze – okvire i ukrase vrata, zidnu oplatu i tapete, kasetirani strop ukrašen drvenim profilacijama, štukom i oslicima, te kamin. Isto

Tlocrti prizemlja i prvog kata s označenim prijedlogom smjernica za obnovu

63 KRIZMAN (bilj. 38).

64 Vidjeti str. 36. DAZG, *Zbirka građevne dokumentacije* (bilj. 19).

Tlocrti prizemlja i prvog kata s označenim restauratorskim sondama, u: MIRTA KRIZMAN, *Konzervatorsko-restauratorski istraživački radovi na kući Prister, danas Arhiv HAZU, Trg Josipa Jurja Strossmayera 2, Špatula d. o. o., Zagreb, studeni 2020.*

vrijedi i za središnju dvoranu s balkonom, gdje su također sačuvani neobarokni okviri vrata, stropne štukature i peć. Kada je riječ o obradbi zidova, s obzirom na to da je prvotni nalič prekriven vrlo kvalitetnim tapetama (sonde 7–12), vjerojatno iz druge faze uređenja palače za naručitelja Teodora Schillingera 1924.–1925. godine, u obzir bi mogla doći i prezentacija te faze, to više što sjevernoj dvorani glavno obilježje daje upravo obnova dvadesetih godina 20. stoljeća (sonde 1–6). U sjevernoj dvorani, uz obnovu starog okvira vrata i kaljeve peći, treba zadržati *art déco* stropne profilacije i ugrađeni namještaj s radiatorima. U svima tri dvoranama, vrijedan element opreme koji se obvezno mora sačuvati čine izvorni parketi, složeni u obliku geometrijskih motiva, te drvenina – vratnice i osobito krila i parapeti francuskih prozora.

Oblikovanje prostornog rasporeda u bočnim i stražnjim dijelovima kata pri obnovi je slobodno, s tim da bi bilo dobro zadržati *art déco* keramičke pločice sporednih prostorija u sjevernom krilu. Ostakljenje galerije, kao i oblikovanje ugaonoga dvorišnog balkona, iako naknadno, može zbog funkcionalnih razloga ostati, jednako kao i veliki dvorišni prozori sjevernog krila, izvedeni 1924. godine.

Pri obnovi interijera u prostor bi trebalo uklopiti kvalitetan historicistički i *art déco* namještaj i lustere zatečene u interijeru.

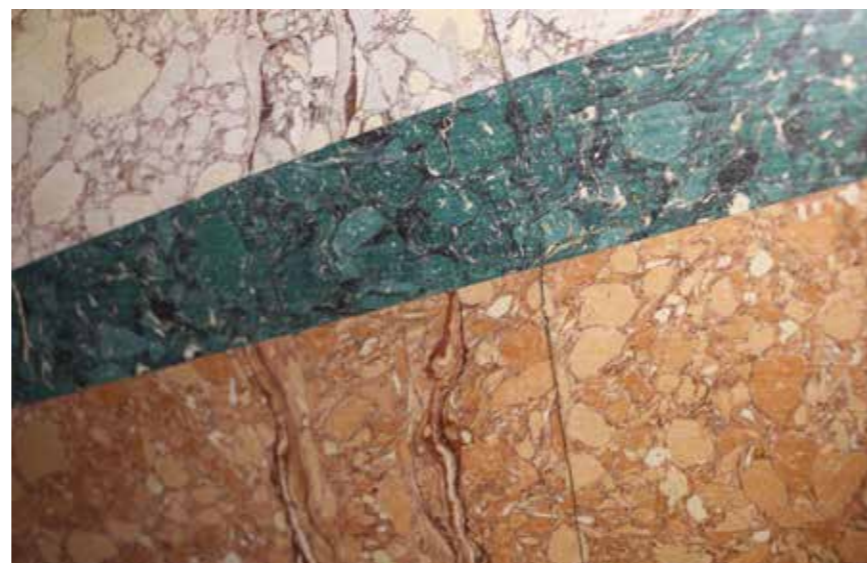
V.1.4. Potkrovlje

Prostor potkrovlja, koji uredsku namjenu dobiva tek u drugoj polovini 20. stoljeća, slobodno se može adaptirati prema suvremenim potrebama korištenja prostora. Nužno je jedino sačuvati središnji svjetlik.

V.1.5. Podrum

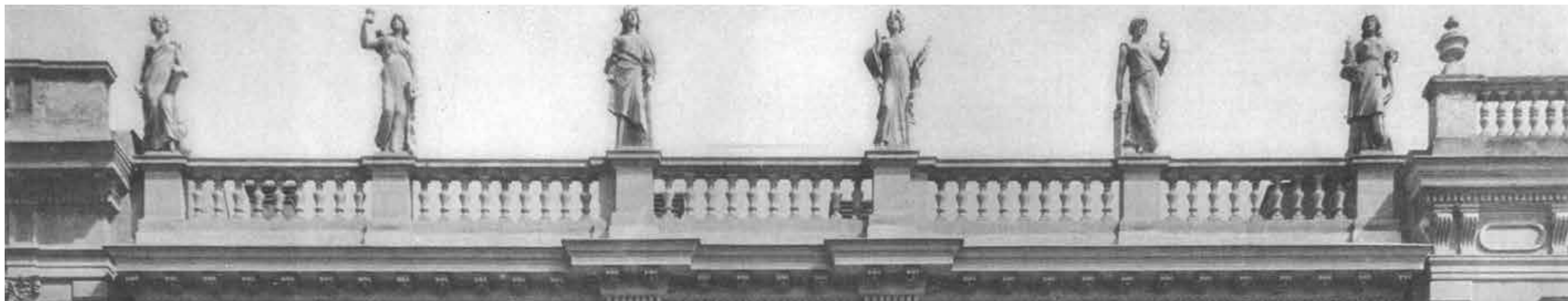
U podrumu treba sačuvati osnovni raster zidova i nadsvođenja, a međusobna su spajanja prostora moguća, ovisno o potrebama.

Stucco-lustro u stubištu

Sonde 19 i 20 na balustrima u stubištu s vidljivom izvornom marmorizacijom

Alegorijske skulpture na atici palače Prister, pripisano Dragutinu Moraku, 1893., iz Albuma atelijera Hönigsberg i Deutsch, MGZ, detalj fotografije

V.2. Vanjština

Vanjštinu palače valja obnoviti u zatečenom stanju, odnosno u neobaroknom izgledu, uz moguće zadržavanje novih oblikovnih elemenata unesenih na dvorišna pročelja u međuratnom razdoblju. O detaljnijoj prezentaciji u pogledu boja vapnene žbuke i naliča donijet će se definitivna odluka nakon provedbe restauratorskih sondiranja na svim pročeljima.

V.2.1. Zapadno ulično pročelje

Glavno pročelje najbogatije je oblikovan dio eksterijera, te ga treba obnoviti uz pomno čuvanje izvornog izgleda, koji je ostao gotovo netaknut do danas. Dodatna restauratorska sondiranja dat će odgovor na pitanje o izvornoj boji naliča, te o kolorističkom tretmanu arhitektonske plastike i dekoracije (isti ili drukčiji ton naliča). Zahtjevan konstrukcijski zahvat ovdje je sanacija napukle kamene balkonske ploče. Još zahtjevniji restauratorski zahvat rekonstrukcija je šest skulptura na atici, što predlažemo izvesti na temelju postojećih fotografija.⁶⁵

⁶⁵ Muzej grada Zagreba, *Album radova Hönigsberga i Deutscha*. Simboli koji bi mogli pokazati što kipovi personificiraju nisu na postojećoj fotografiji dovoljno čitki.

V.2.2. Dvorišna pročelja

Specifičnost ove palače, kako je već bilo istaknuto, jest i razrađena raščlamba triju dvorišnih pročelja središnjeg i bočnih krila, koja također treba obnoviti uz čuvanje zatečenog stanja. Naime, s obzirom na to da je u tom dijelu palača pretrpjela nešto veće izmjene u obnovi dvadesetih godina 20. stoljeća (ostakljenje galerije, izvedba balkona na glavnom krilu te promjena prozora na katu sjevernog krila), koje nisu znatnije narušile kvalitetu eksterijera, a poboljšale su komfor interijera, predlaže se da se ti naknadni elementi zadrže u obnovi. U skladu s navedenim, nakon što se provedu restauratorska sondiranja, i koloristička prezentacija dvorišnih pročelja mogla bi odgovarati stanju iz druge faze uređenja dvadesetih godina 20. stoljeća.

V.2.3. Krovište

Pri obnovi treba sačuvati postojeće blage nagibe krovišta, koji su u skladu s izgledom uličnog pročelja, nadvišenoga atikom, što sugerira postojanje ravnog krova – terase. Kada je riječ o konstrukciji, ona treba ostati drvena, a za pokrov se predlaže zadržati eternit i crijep.

V.2.4. Dvorište

Dvorište palače nakon izgradnje stambene zgrade u Petrinjskoj ulici ograđeno je zidom koji vrpčama stilizirane rustike oponaša donji dio dvorišnih pročelja palače. Sam prostor neuređen je i krajnje zapušten, premda se iz njega ulazi u važne dijelove palače – podrum, prizemlje te na pomoćno stubište u južnom krilu. Stoga se predlaže da se parter primjereno uredi, kombinacijom popločenja i zelenila, a da se postojeći ogradni zid zadrži.

V.3. Zaključci i smjernice za daljnje radove

V.3.1. Preporuke za dodatne istražne restauratorske radove

Valjalo bi provesti cjelovita restauratorska istraživanja u interijeru, koja sada nisu mogla biti ostvarena zbog nedostatka skele ili zbog korištenja prostorija. Navedeno podrazumijeva sondiranja na svodovima stubišta, te na stropovima dvorana na prvom katu, a osobito središnje dvorane

sa štukaturama. Postojeće sonde u stubištu i dvoranama trebalo bi proširiti tako da postanu prezentacijske, te kako bi se lakše pristupilo rekonstrukciji marmorizacije i drugih izvornih detalja. Sondama bi također trebalo obuhvatiti zidove pročelnih prostorija u prizemlju, što dosad nije bilo moguće jer su prostorije u funkciji. Potrebno je, usto, sondirati izvornu drveninu – vratnice i prozore.

Obaviti sondiranja na uličnom i dvorišnim pročeljima.

V.3.2. Preporuke za izradbu buduće projektne dokumentacije

Trebalo bi izraditi arhitektonsku snimku cijele građevine, kotiranu, u mjerilu 1 : 50 (tlocrti svih etaža, karakteristični presjeci, pročelja) u vektorskom formatu (dwg).

V.3.3. Smjernice za obnovu i prezentaciju

Ovisno o rezultatima cjelovitih restauratorskih istraživanja u reprezentativnim prostorima palače – stubištu i dvoranama, treba pristupiti restauraciji izvorne marmorizacije i oslika. Posebnu pozornost u tom pogledu valja pridati balustrima i arhitektonskoj raščlambi u stubištu, visokokvalitetnom *stucco-lustru* – oplati zida u stubištu, te bogato opremljenoj južnoj i središnjoj dvorani na katu.

Potrebno je obnoviti kvalitetnu drveninu, a posebice neobarokne drvene okvire vrata u dvoranama na prvom katu, te neobarokne vratnice glavnog ulaza u palaču.

U sjevernom krilu prvog kata, preoblikovanoga i opremljenoga 1924.–1925. godine, može se zadržati zatečena podjela prostora i rješenje pročelja, a preporučuje se obnovi-

ti *art déco* opremu (ugrađeni drveni namještaj, keramičke pločice).

Nakon obnove trebalo bi sačuvati i primjereno prezentirati antikni namještaj i drugu stariju opremu zatečenu u palači Prister.

I na kraju, s obzirom na povijesno značenje te visoku urbanističko-arhitektonsku kvalitetu nekadašnje palače Prister, a danas palače Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, predlažemo da se pokrene postupak njezinog upisa u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske kao pojedinačnoga zaštićenog kulturnog dobra.

VI.

IZVORI I
LITERATURA

VI.1. Izvori

- Državni arhiv u Zagrebu, HR-DAZG-1122, *Zbirka građevne dokumentacije*, 1. Grad Zagreb, Trg Josipa Jurja Strossmayera 2 (MF 485: 79–126)
- Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (HAZU), postojeća arhitektonska dokumentacija za palaču Prister
- Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, *Arhiv Hönigsberg i Deutsch*
- Muzej grada Zagreba (MGZ), *Album radova Hönigsberga i Deutsch*
- Muzej za umjetnost i obrt (MUO), repozitorij
- Nacionalna i sveučilišna knjižnica (NSK), *Zbirka razglednica*

VI.2. Literatura

- BAGARIĆ, MARINA, Arhitekt Otto von Hofer i plemićka obitelj Vranyczany-Dobrinović, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 37 (2013.), 145–158.
- DAMJANOVIĆ, DRAGAN, Uvod u talijansku renesansu kod Bolléa, u: *Arhitekt Herman Bollé*, Zagreb, 2013., 531–541.
- DAMJANOVIĆ, DRAGAN, *Zagreb. Arhitektonski atlas*, Zagreb, 2014.
- Die Wiener Ringstrasse*, (ur.) Alfred Fogarassy, 2014.
- DOBRONIĆ, LELJA, *Zagrebački arhitekti Hönigsberg i Deutsch*, Zagreb, 1965.
- EGGERT, KLAUS, *Der Wohnbau der Wiener Ringstrasse im Historismus 1855–1896*, Wiesbaden, 1976.
- Historicism u Hrvatskoj*, katalog izložbe, Muzej za umjetnost i obrt, (ur.) Vladimir Maleković, Zagreb, 2000., knj. I., II.
- HORVAT-LEVAJ, KATARINA, Palača Prister arhitekata Hönigsberga i Deutscha i bečka izvorišta neobaroka u zagrebačkoj arhitekturi historicizma, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 44/2 (2020.), 67–86.
- KNEŽEVIĆ, SNJEŠKA, Akademijina palača i njezini trgovi, u: *Bulletin*, XLII., 1/60 (1994.), 35–46.
- KNEŽEVIĆ, SNJEŠKA, *Zagrebačka Zelena potkova*, Zagreb, 1996.
- KNEŽEVIĆ, SNJEŠKA, *Zagrebački povijesni trgovi, parkovi i neke ulice*, ArTresor naklada, Zagreb, 2020.
- KNEŽEVIĆ, SNJEŠKA – LASLO, ALEKSANDAR, *Židovski Zagreb*, 2011.
- KRAŠEVAC, IRENA, Dragutin Morak – zanemareni kipar našeg 19. stoljeća, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 31 (2007.), 221–240.
- KRAŠEVAC, IRENA, Neorenesansna komponenta u djelu Hermana Bolléa, u: *Renesansa i renesanse u umjetnosti Hrvatske*, Zbornik dana Cvita Fiskovića II, (ur.) Predrag Marković, Jasenka Gudelj, Zagreb, 2008., 481–490.
- KRAUSE, WALTER, Baukunst, u: *Geschichte der bildenen Kunst in Österreich. 19. Jahrhundert*, (ur.) Gerbert Frodl, Prestel, München – Berlin – London – New York, 2002., 179–239.
- KRŠNJAVI, ISO, Povijest gradnje Akademijine palače, u: *Savremenik*, 12 (1917.), 166–177.
- LORENZ, HELLMUT, Architektur, u: *Geschichte der bildenen Kunst in Österreich. Barock*, (ur.) Hellmut Lorenz, Prestel, München – London – New York, 1999., 219–302.
- LORENZ, HELLMUT – WEIGL, HUBERTA, *Die Barocke Wien. Die Kupferstiche von Joseph Emanuel Fischer von Erlach und Johann Adam Delsenbach (1719)*, Petersberg, 2008.
- MARIĆ, TAMARA – JAKŠIĆ, NATAŠA, Petrinjska ulica u Zagrebu, u: *Prostor*, 19/2 (2011.), 322–335.

- MAROEVIĆ, IVO, Prijedlog za tipologiju stambene arhitekture u Zagrebu u drugoj polovici 19. stoljeća, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 11 (1987.), 165–185.
- MARUŠEVSKI, OLGA, *Iso Kršnjavi kao graditelj*, Zagreb, 1986.
- RADOVIĆ MAHEČIĆ, DARJA, Graditeljska obitelj Carnelutti (1879.–1947.), u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 33 (2009.), 319–336.
- USKOKOVIĆ, JELENA, Arhitektonska plastika historicizma u Zagrebu, u: *Historicism u Hrvatskoj*, katalog izložbe, Muzej za umjetnost i obrt, (ur.) Vladimir Maleković, Zagreb, 2000., knj. I., 238–261.

VI.3. Elaborati

- KRIZMAN, MIRTA, *Konzervatorsko-restauratorski istraživački radovi na kući Prister, danas Arhiv HAZU, Trg Josipa Jurja Strossmayera 2*, Špatula d. o. o., Zagreb, studeni 2020.

VI.4. Mrežni izvori

- Architektenlexikon, Wien 1740–1945*, <http://www.architektenlexikon.at/de/645.htm>.
- Židovski biografski leksikon*, zbl.lzmk.hr.

REPUBLIKA HRVATSKA
GRAD ZAGREB
GRADSKI ZAVOD ZA ZAŠTITU
SPOMENIKA KULTURE I PRIRODE

KLASA: UP/I-612-08/20-014/32
URBROJ: 251-18-01/02-20-01
U Zagrebu, 05.06. 2020.

Grad Zagreb, Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode, Zagreb, Kuševićeva 2, na temelju članka 6. stavka 1. točke 12. i članka 21. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (Narodne novine 66/99, 151/03, 157/03-isp., 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 44/17, 90/18, 32/20 i 62/20), u postupku radi utvrđivanja mjera zaštite Kuće Priester (danas Arhiv Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti), Trg J. J. Strossmayera 2, k.č.br. 2448, k.o. Centar, po službenoj dužnosti donosi

RJEŠENJE

1. Utvrđuju se mjere zaštite zaštite Kuće Priester (danas Arhiv Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti), Trg J. J. Strossmayera 2, k.č.br. 2448, k.o. Centar koja se nalazi unutar prostornih međa „Zelene potkove“, urbanističko – arhitektonske i parkovne cjeline trgova, za koju je rješenjem Ministarstva kulture, KLASA: UP-I-612-08/02-01/709, URBROJ: 532-10-01/8(JB)-04-2, od 24.05.2004. utvrđeno svojstvo kulturnog dobra i upisano u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara, broj Registra: Z-1536 (Narodne novine 111/04). Ista se zgrada nalazi i unutar prostornih međa kulturnog dobra Povijesna urbana cjelina Grad Zagreb, broj Registra: Z-1525 (Narodne novine 92/11).
2. Mjere zaštite kulturnog dobra iz točke 1. izreke ovog rješenja su slijedeće:
 - putem stručne i ovlaštene fizičke osobe koja posjeduje propisano dopuštenje Ministarstva kulture provesti statičku ekspertizu građevinsko-konstruktivnog stanja zgrade i utvrditi opseg i vrstu potrebnih radova za cjelovitu građevinsku i konstruktivnu sanaciju zgrade te izraditi detaljnu tehničku dokumentaciju za isto.
 - Nužno je zaštititi i spriječiti naknadna oštećenja dekorativne plastike ulaznog prostora i prostora glavnog stubišta, naročito kolonadu pilastara te u tu svrhu treba provesti nužna konzervatorsko-restauratorska istraživanja i izraditi elaborat za izvedbu restauratorskih radova na obnovi elemenata arhitektonske plastike koja će uslijediti nakon obnove i ojačanja konstrukcije.
 - Navedena tehnička dokumentacija obuhvaća sve potrebne građevinske, obrtničke i restauratorsko-konzervatorske radove za cjelovitu sanaciju nosive konstrukcije, krova, stropova, zidova i pročelja zgrade na koju je potrebno ishoditi zakonom propisana odobrenja.

3. Do početka radova na cjelokupnoj sanaciji zgrade, ukoliko stručna ekspertiza ukaže na moguću opasnost pada dijelova krovne konstrukcije, dimnjaka, krovnog vijenca, zidova, ukrasnih elemenata i drugih elemenata zgrade, kako bi se spriječila eventualna ugroza života i zdravlja ljudi te daljnja oštećenja zgrade kao i okolnih zgrada i vrijednog inventara, potrebno je utvrditi opseg i vrstu potrebnih radova uklanjanja i razgradnje oštećenih dijelova zgrade, podupiranja i zaštite. U svrhu provedbe konzervatorsko-restauratorske zaštite kolonade stubišnog prostora od daljnjeg oštećenja i zaštite korisnika potrebno je istu privremeno osigurati, postaviti zaštitnu skelu te izvršiti hitnu sanaciju. Za sve navedene radove potrebno je ishoditi propisana odobrenja na temelju tehničke dokumentacije izrađene po ovlaštenoj fizičkoj osobi.
4. Mjere zaštite iz točke 1. do 3. ovog rješenja dužan je provesti vlasnik kulturnog dobra.
5. Provedbu mjera zaštite kulturnog dobra iz točke 3. izreke ovog rješenja vlasnik je dužan započeti odmah po primitku ovoga rješenja.
6. Provedbu mjera zaštite kulturnog dobra iz točke 2. izreke ovog rješenja vlasnik je dužan započeti u primjerenom roku.
7. Žalba na ovo rješenje ne odgađa njegovo izvršenje.

Obrazloženje

Kuća Priester (danas Arhiv Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti), Trg J. J. Strossmayera 2, k.č.br. 2448, k.o. Centar, nalazi se unutar prostornih međa „Zelene potkove“, urbanističko – arhitektonske i parkovne cjeline trgova, za koju je rješenjem Ministarstva kulture, KLASA: UP-I-612-08/02-01/709, URBROJ: 532-10-01/8(JB)-04-2, od 24.05.2004. utvrđeno svojstvo kulturnog dobra i upisano u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara, broj Registra: Z-1536 (Narodne novine 111/04). Predmetna se zgrada nalazi i unutar prostornih međa kulturnog dobra Povijesna urbana cjelina Grad Zagreb, broj Registra: Z-1525 (Narodne novine 92/11). Na predmetno kulturno dobro primjenjuju se odredbe Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i svi propisi koji se odnose na kulturna dobra.

Predmetna zgrada izgrađena je za investitora Guida Priestera 1893. prema projektu tvrtke "Hönigsberg i Deutsch" koja je ujedno i izvodila radove. Adaptacija podruma i kata izvedena je 1924/25. za investitora Tošu Schillingera prema projektu Maksa Korenića. U današnjem obliku podignuta je 1940. kada je rekonstrukcijom dograđena dvorana za investitora Hrvatski autoklub, a radove rekonstrukcije izvodila je tvrtka Braća Cernelutti.

Prema odredbama članka 20. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara vlasnik kulturnog dobra obavezan je postupati s kulturnim dobrom s dužnom pažnjom, a osobito ga čuvati i redovito održavati i provoditi propisane mjere zaštite sukladno pravilima konzervatorske struke.

Nadalje, člankom 21. navedenog zakona propisuje se da nadležno tijelo utvrđuje mjere zaštite rješenjem. Prema članku 6. stavku 1. točki 12. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, nadležno tijelo u čijem je djelokrugu utvrđivanje mjera zaštite za kulturna dobra na području Grada Zagreba je Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode.

U postupku, koji je prethodio donošenju ovog rješenja, a radi utvrđivanja stanja predmetnog kulturnog dobra, kao bitne okolnosti u postupku donošenja rješenja o mjerama zaštite, 02. lipnja 2020. godine službenici ovog Zavoda u provedbi postupka popisa štete prouzročene potresom na kulturnim dobrima, proveli su očevid na kulturnom dobru.

Izvršenim vizualnim pregledom utvrđena su sljedeća oštećenja:

- na uličnom pročelju zgrade nisu uočena veća oštećenja osim pukotina na krovnoj balustradi i vijencu koje je potrebno detaljnije pregledati. Oštećenja na krovu nastala su kao posljedica urušavanja dimnjaka.
- U potkrovlju sjevernog krila zgrade vidljivo je znatno odvajanje zabatnog zida od krovne konstrukcije u nagibu koji prijeto urušavanjem.
- Široke dijagonalne pukotine evidentirane su na poprečnim zidovima sjevernog krila kao i raspuknuća na spoju sjevernog zabatnog zida sa stropom i poprečnim zidovima na 1. katu glavnog volumena.
- Na zidovima južnog krila i južnog dijela glavnog volumena zgrade vidljive su manje pukotine i površine raspucale žbuke na zidovima i stropovima.
- Na spojnom dijelu (mostu) između dva krila, veći broj pukotina na stropu, vanjsko prozorsko staklo oštećeno kao i unutrašnja ostakljenja na nekoliko polja.
- Sa zidova svjetlika otpala je žbuka koja je oštetila podno ostakljenje.
- Na vijencu kolonade stubišnog prostora te na spojevima vijenca i stupa vidljive su pukotine te otpadnuti dijelovi arhitektonske plastike (kapitela pilastra).
- Oštećene su i skulpture s ograde glavnog stubišta, odložena na istome. Kolonadu je potrebno privremeno osigurati i hitno sanirati.
- U podrumu zgrade nisu primijećena značajnija oštećenja.

U provedbi hitnih mjera sanacije izvedeni su radovi uklanjanja svih dimnjaka i privremeno podupiranje krovne konstrukcije na 2. katu.

Izvidom statičara mr.sc. Branimira Medića, ovlaštenog inženjera građevinarstva, obavljenog 02. lipnja 2020. utvrđeno je sljedeće:

'Kuća Priester, na adresi Strossmayerov trg 2, djelo je arhitektonskog dvojca Hönigsberg i Deutsch koji je na prelazu 19. u 20. stoljeće realizirao niz historicističkih zgrada na tzv. Zelenoj potkovi grada. Katnica sa dva dvorišna krila izgrađena 1893. godine, četrdesetih je godina dvadestog stoljeća djelomično rekonstruirana.

Najveće štete od nedavnog potresa uočene su u potkrovlju, na sjevernom krilu te na spoju krila i osnovnog volumena zgrade. Štete u potkrovlju karakteristične su za veliki broj donjogradskih zgrada i posljedica su većinom male ili nikakve stabilnosti zabatnih zidova potkrovlja. Pomak zabatnog zida izvan vlastite ravnine je toliki da je krovna konstrukcija djelomično ostala bez oslonca.

Usporede li se međusobno tlocrti oba krila, može se zaključiti je da je južno krilo potresno otpornije od sjevernog krila pa ne čudi očita razlika u nastalim štetama između dva krila zgrade. Dok su oštećenja, kako na južnom krilu tako i na južnom dijelu glavnog volumena na nivou raspucale žbuke, oštećenja na sjevernoj strani su puno ozbiljnija: vidljive su široke dijagonalne pukotine u poprečnim zidovima sjevernog krila kao i raspuknuća na spoju sjevernog zabatnog zida sa stropom i poprečnim zidovima na 1. katu glavnog volumena, posebno u zoni spoja sjevernog krila i glavnog volumena zgrada.

Prilikom pregleda uočene su poprečne pukotine na vijencu kolonade na svakom spoju vijenca i stupa. Karakter pukotina je takav da može ugroziti stabilnost kolonade pa je ih je

neophodno što hitnije sanirati, a do tada kolonadu privremeno osigurati. Privremeno podupiranje krovne konstrukcije bilo je već izvedeno u trenutku obilaska.

Prema klasifikaciji Ministarstva kulture (EMS 98) oštećenja možemo svrstati u kategoriju znatnih do teških oštećenja i za njih treba izraditi projekt konstruktivne sanacije sa težištem (minimalno) na poboljšanju potresne otpornosti sjevernog krila.'

S obzirom na zatečena oštećenja i stanje predmetnog kulturnog dobra, a kako bi se osiguralo očuvanje njegovih izvornih, arhitektonskih, spomeničkih i estetskih vrijednosti te spriječilo daljnje propadanje i omogućilo sigurno korištenje, sukladno članku 21. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, riješeno je kao u izreci.

Odredbom članka 21. stavka 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara propisano je da žalba na ovo rješenje ne odgađa njegovo izvršenje.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovog rješenja može se izjaviti žalba Povjerenstvu za žalbe pri Ministarstvu kulture Republike Hrvatske u roku 15 dana od dana primitka rješenja. Žalba se predaje Gradskom zavodu za zaštitu spomenika kulture i prirode, Zagreb, Kuševićeva 2, neposredno u pisanom obliku ili se šalje poštom, a može se izjaviti i u zapisnik.

Na žalbu se sukladno članku 9. stavku 2. točka 29. Zakona o upravnim pritojbama (Narodne novine 115/16) ne plaća upravna pristojba.

Dostaviti:

1. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Trg Nikole Šubića Zrinskog 11, Zagreb
2. Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Runjaninova 2, Zagreb
3. Evidencija, ovdje
4. Pismohrana, ovdje

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE

Klasa: UP/I-612-08/18-03/0367

Urbroj: 532-04-01-01-01/6-19-10

Zagreb, 11. veljače 2019.

Ministarstvo kulture rješavajući o zahtjevu dr. sc. Katarine Horvat Levaj, znanstvene savjetnice u trajnom zvanju iz Zagreba, na temelju članka 100. stavka 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (Narodne novine br. 69/99, 51/03, 157/03, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 44/17 i 90/18) i članka 11. stavka 1. Pravilnika o uvjetima za dobivanje dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (Narodne novine, br. 98/18), u postupku izdavanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, na prijedlog Stručnog povjerenstva za utvrđivanje uvjeta za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, donosi

RJEŠENJE

1. Utvrđuje se da je **dr. sc. Katarina Horvat Levaj iz Zagreba**, OIB: 99892584662, stručno osposobljena za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara iz **članka 2. stavka 1. točke 5.** Pravilnika o uvjetima za dobivanje dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i to za **izrada konzervatorskih elaborata za nepokretno kulturno dobro** te joj se izdaje dopuštenje za obavljanje navedenih poslova.
2. Osoba iz točke 1. ovoga Rješenja dužna je o svakoj promjeni glede ispunjenja propisanih uvjeta za obavljanje poslova iz točke 1. ovoga Rješenja, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od 8 dana od nastale promjene.
3. Po izvršnosti ovoga Rješenja, osoba iz točke 1. ovoga Rješenja, upisat će se u Upisnik specijaliziranih fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara pod rednim brojem **3130**.

Obrazloženje

Dr. sc. Katarina Horvat Levaj, znanstvena savjetnica u trajnom zvanju, podnijela je Ministarstvu kulture zahtjev za izdavanje dopuštenja za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara prema Pravilniku o uvjetima za dobivanje dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (Narodne novine, br. 98/18).

Navedenom zahtjevu priložene su preslike diplome profesora povijesti umjetnosti i arheologije Filozofskog fakulteta u Zagrebu od 5. ožujka 1982. i doktorata Sveučilišta u Zagrebu od 1. prosinca 1995., popis obavljenih poslova na kulturnim dobrima te Izjava o poduzimanju potrebnih mjera iz članka 7. citiranog Pravilnika. Sukladno članku 10. stavku 1. i 2. citiranog Pravilnika, u postupku izdavanja dopuštenja, zatraženo je stručno mišljenje nadležnoga tijela.

Stručno je povjerenstvo na temelju priložene dokumentacije i stručnih mišljenja Konzervatorskog odjela u Varaždinu od 19. studenog 2018., Konzervatorskog odjela u Krapini od 8. studenog 2018., Konzervatorskog odjela u Dubrovniku od 6. studenog 2018., Konzervatorskog odjela u Rijeci od 5. studenog 2018., Konzervatorskog odjela u Požegi od 31. listopada 2018. i Konzervatorskog odjela u Osijeku od 29. listopada 2018., a sukladno članku 11. stavku 1. cit. Pravilnika, utvrdilo da postoje propisani uvjeti za obavljanje poslova iz čl. 2. st. 1. toč. 5. Pravilnika: izrada konzervatorskih elaborata za nepokretno kulturno dobro.

Fizička osoba kojoj je Ministarstvo kulture izdalo dopuštenje, dužna je poslove zaštite i očuvanja kulturnog dobra obavljati sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i propisima donesenim na temelju toga Zakona, sukladno članku 13. stavku 1. citiranog Pravilnika. Fizička osoba kojoj je Ministarstvo kulture izdalo dopuštenje, dužna je o svakoj promjeni glede ispunjavanja uvjeta propisanih citiranim Pravilnikom i drugih podataka vezanih uz njezino poslovanje, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od osam dana od nastanka promjene radi unošenja izmjena u Upisnik, sukladno članku 12. stavku 1. citiranog Pravilnika.

Sukladno članku 100. stavku 5. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i članku 11. stavku 3. citiranog Pravilnika, a po izvršnosti ovoga Rješenja, upisat će se dr. sc. Katarina Horvat Levaj u Upisnik specijaliziranih fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, u kojemu će se evidentirati za koje je poslove ista dobila dopuštenje.

Iz gore navedenih razloga riješeno je kao u izreci ovoga Rješenja.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovog Rješenja nije dopuštena žalba, ali se može pokrenuti upravni spor tužbom nadležnom Upravnom sudu. Tužba se podnosi u roku od 30 dana od dana dostave ovog rješenja. Tužba se predaje nadležnom Upravnom sudu neposredno u pisanom obliku, usmeno na zapisnik ili se šalje poštom. Uz tužbu se dostavlja izvornik ili preslika ovoga Rješenja za Upravni sud, prijepis tužbe i priloga za tuženika, a ako ih ima i za svaku zainteresiranu osobu.

POMOĆNIK MINISTRICE

Davor Trupković, dipl. ing. arh.

Dostavlja se:

1. dr.sc. Katarina Horvat Levaj, Institut za povijest umjetnosti, Ul. grada Vukovara 68, 10000 Zagreb (s povratnicom)
2. Konzervatorski odjeli Ministarstva kulture, svi
3. Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu
4. Upisnik fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara, ovdje
5. Pismohrana, ovdje

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE

Klasa: UP/I-612-08/18-03/0274

Urbroj: 532-04-01-01-01/6-18-6

Zagreb, 6. srpnja 2018.

Ministarstvo kulture rješavajući o zahtjevu Ivane Haničar Buljan, dipl. ing. arh. iz Zagreba na temelju članka 100. stavka 1. i 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", br. 69/99, 51/03, 157/03, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14 i 44/17) i članka 11. stavka 1. Pravilnika o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", br. 74/03, 44/10), u postupku izdavanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, na prijedlog Stručnog povjerenstva za utvrđivanje uvjeta za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, donosi

RJEŠENJE

1. Dopušta se **Ivani Haničar Buljan, dipl. ing. arh. iz Zagreba** obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara iz članka 2. stavka 1. točaka 1., 2. i 3. Pravilnika o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i to **istraživanje i proučavanje nepokretnog kulturnog dobra, dokumentiranje nepokretnog kulturnog dobra te izrada idejnog, glavnog i izvedbenog projekta za radove na nepokretnom kulturnom dobru.**

2. Utvrđuje se da Ivana Haničar Buljan, dipl. ing. arh. iz Zagreba ispunjava sve uvjete propisane citiranim Pravilnikom za obavljanje poslova iz toč. 1. izreke ovoga rješenja.

Ivana Haničar Buljan, dipl. ing. arh., dužana je o svakoj promjeni glede ispunjenja propisanih uvjeta za obavljanje poslova iz toč. 1. izreke ovoga rješenja, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od 8 dana od nastale promjene.

3. Ovo dopuštenje daje se na vrijeme od pet godina.

4. Rješenjem Klasa: UP/I-612-08/02-01-1243, Urbroj: 532-10-1/16-02-05 od 30. prosinca 2002. godine, Ivana Haničar Buljan, dipl. ing. arh. iz Zagreba, upisana je u Upisnik specijaliziranih pravnih i fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara pod rednim brojem **193.**

INSTITUT ZA POVIJEST UMJETNOSTI	
Primljeno: 12.07.2018.	
Broj: 193-22-1-18	Prilog: 1

- 163

Obrazloženje

Ivana Haničar Buljan, dipl. ing. arh. iz Zagreba podnijela je Ministarstvu kulture zahtjev za produljenje dopuštenja za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara prema Pravilniku o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

Navedenom zahtjevu priložene su preslike diplome Arhitektonskog fakulteta u Zagrebu od 17. lipnja 1996. i rješenja o upisu u Imenik ovlaštenih arhitekata od 19. studenog 1999., popis kulturnih dobara i poslova na kojima je podnositeljica zahtjeva radila, opis tehničke opremljenosti te Izjava o poduzimanju potrebnih mjera iz članka 7. Pravilnika.

U provedenom postupku utvrđivanja uvjeta za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara, sukladno članku 10. stavku 1. navedenog Pravilnika, o radovima podnositeljice zahtjeva zatražena su stručna mišljenja nadležnih konzervatorskih tijela.

Stručno povjerenstvo je na temelju priložene dokumentacije i stručnih mišljenja Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu od 29. svibnja 2018., Konzervatorskog odjela u Osijeku od 29. svibnja 2018. i Konzervatorskog odjela u Sisku od 8. lipnja 2018., a sukladno čl. 10. st. 4. Pravilnika, utvrdilo da postoje propisani uvjeti za obavljanje poslova iz čl. 2. st. 1. toč. 1., 2. i 3. Pravilnika: istraživanje i proučavanje nepokretnog kulturnog dobra, dokumentiranje nepokretnog kulturnog dobra te izrada idejnog, glavnog i izvedbenog projekta za radove na nepokretnom kulturnom dobru.

Prema odredbi članka 12. uvodno cit. Pravilnika ovo se dopuštenje daje na vrijeme od pet godina, a podnositelj zahtjeva kojemu je ono izdano može šest mjeseci prije isteka važenja dopuštenja Ministarstvu kulture podnijeti zahtjev za njegovo produljenje.

Podnositelj zahtjeva kojem je izdano dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, odnosno odgovorna osoba dužan je o svakoj promjeni glede ispunjenja Pravilnikom propisanih uvjeta, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od 8 dana od nastale promjene, sukladno članku 13. stavku 1. Pravilnika.

Sukladno članku 100. stavku 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i članku 11. stavku 3. Pravilnika po pravomoćnosti ovoga rješenja, izvršit će se upis podnositelja zahtjeva u Upisnik specijaliziranih pravnih i fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, u kojem će se evidentirati da je dobio dopuštenje za obavljanje poslova iz toč. 1. izreke ovoga rješenja.

Iz gore navedenog riješeno je kao u izreci.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovoga Rješenja može se izjaviti žalba Povjerenstvu za žalbe pri Ministarstvu kulture u roku od 15 dana od dana dostave Rješenja. Žalba se izjavljuje ovome tijelu neposredno ili šalje poštom preporučeno.

POMOĆNIK MINISTRICE

Davor Trupković, dipl. ing. arh.

Dostavlja se:

1. Ivana Haničar Buljan, d.i.a., Institut za povijest umjetnosti, Ul. grada Vukovara 68, 10000 Zagreb (s povratnicom)
2. Konzervatorski odjeli Ministarstva kulture, svi
3. Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu
4. Upisnik specijaliziranih fizičkih i pravnih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara, ovdje
5. Pismohrana, ovdje

ISBN 978-953-347-396-3 (HAZU – cjelina)
ISBN 978-953-347-398-7 (HAZU – 2. svezak)
ISBN 978-953-7875-80-0 (IPU – cjelina)
ISBN 978-953-7875-82-4 (IPU – 2. svezak)
<https://doi.org/10.31664/9789537875824>